

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINA YÖNELİK
FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ**

FETHİYE SÜZAN

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ZÜLFİYE GÜL ERCAN

EDİRNE, 2023

Tezin Adı: Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İhmal Ve İstismarına Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi

Hazırlayan: Fethiye SÜZAN

ÖZET

Okul öncesi öğretmenleri, çocuk ihmal ve istismarının belirlenmesinde ve önlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple araştırmada; okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmeline yönelik farkındalıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programında 2020-2021 yılları arasında eğitim almakta olan okul öncesi öğretmen adaylarından oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 161 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmuştur. Soruların eksik cevaplanmasından kaynaklı dokuz öğretmen adayı çalışmaya dahil edilmemiştir. Bundan dolayı örneklem grubunu 151 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada Uysal (1988) tarafından geliştirilen “Çocuk İstismarı İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği” ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismar konusu hakkındaki bilgi düzeyleri; cinsiyetlerine, yaşlarına, uyruklarına, annelerinin öğrenim durumlarına, yaşadıkları bölgeye ve daha önce bilgi alma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Adayların ölçeğin alt boyutlarında yer alan istismar ve ihmalin çocukta meydana getirdiği fiziksel belirtileri, davranışsal belirtileri, ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri, çocuk istismarı ihmalinde ailesel özellikler hakkında ortalama puanın üstünde bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıklarının ortalamanın üstünde olduğunu yani çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerinin farkında olduklarını göstermektedir.

Öğretmenlere verilebilecek eğitimlerde çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili eğitim içeriklerinin hazırlanması hususunda öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Öğretmen Adayları, İhmal, İstismar

Title of Thesis: Investigation of Preschool Teacher Candidates' Awareness of Child Neglect and Abuse

Prepared by: Fethiye Suzan

ABSTRACT

Preschool teachers have an important place in the determination and prevention of child neglect and abuse. For this reason, in the research; aimed to examine pre-school teacher candidates' awareness of child abuse and neglect.

The research was conducted according to one of the quantitative research methods, descriptive screening model. The universe of the research consists of pre-school teacher candidates who are studying in Trakya University Education Faculty Basic Education Department Preschool Teaching undergraduate program between 2020-2021. The sample of the research consisted of 161 pre-school teacher candidates who volunteered to participate in the research. Nine pre-service teachers were not included in the study due to incomplete answers to the questions. Therefore, the sample group consists of 151 pre-school teacher candidates. The "Scale for Diagnosing the Symptoms and Risks of Child Abuse Neglect" and a personal information form developed by Uysal (1988) were used in the study.

In the study, the knowledge levels of teacher candidates about child neglect and abuse; There was a statistically significant difference according to the gender, age, nationality, mother's education level, region of residence and previous knowledge of the pre-service teachers. The candidates concluded that they had knowledge above the average score about the physical symptoms of abuse and neglect in the child, behavioral symptoms, symptoms of neglect on the child, parental characteristics prone to abuse and neglect, characteristics of children prone to abuse and neglect, and familial characteristics in child abuse neglect. has been reached. As a result of the research, it shows that pre-school teacher candidates' awareness of child neglect and abuse is above the average, that is, they are aware of the symptoms and risks of child neglect and abuse. In the trainings that can be given to the teachers,

suggestions are given on the preparation of the training content related to child neglect and abuse.

Keywords: Child, Teacher Candidates, Neglect, Abuse

ÖN SÖZ

Araştırma süresi boyunca benden desteğini, değerli bilgi, tecrübe ve birikimlerini esirgemeyerek bana bu çalışmada ışık tutan çok değerli danışman hocam Doç. Dr. Zülfiye Gül ERCAN sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Alanda tecrübeleri ve engin bilgisi ile bana yol gösterip rehberlik eden, tezime önemli katkılarda bulunan tez jüri üyesi değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Serkan AKTEN ve Dr. Öğretim Üyesi Yakup BURAK hocama,

Araştırmamda bana destek veren ve araştırmama gönüllü olarak katılım sağlayan sevgili okul öncesi öğretmen adaylarına,

Desteklerini her daim arkamda hissettiğim ailem, babam Ergün SÜZAN, annem Nazan SÜZAN, kardeşim Melike SÜZAN'a ve tüm bu yüksek lisans süresince bana her daim destek olan sevgili eşim Gürkan CEBECİ 'ye tüm kalbimle teşekkür ederim.

Fethiye SÜZAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	III
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER	XII
KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
I . BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM.....	1
1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Alt Amaçları.....	5
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Araştırmanın Sayıtları.....	7
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.7. Tanımlar	7
II. BÖLÜM	9
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE ÇERÇEVESİ	9
2.1. Çocuğun Tanımı.....	9
2.2.Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı	10
2.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tarihi Süreci	11
2.4. Çocuk İstismarı	13
2.4.1. Fiziksel İstismar	14

2.4.2. Duygusal İstismar	16
2.4.3.Cinsel İstismar.....	19
2.4.4. Medya İstismarı.....	20
2.4.5. Ekonomik İstismar	22
2.5. Çocuk İhmalı.....	24
2.5.1.1. Fiziksel ihmal:.....	24
2.5.1.2. Duygusal İhmal	25
2.5.1.3. Eğitimsel İhmal	26
2.6. Çocuk İhmal ve İstismarı Açısından Risk Faktörleri Nedenler	26
2.6.1. Aileye Ait Risk Faktörleri.....	28
2.6.2. Çocuğa Ait Risk Faktörleri	29
2.6.3. Çevre ve Topluma Ait Risk Etmenleri.....	29
2.7. Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Yasal Düzenlemeler.....	30
2.7.1. Çocuk Hakları	34
2.8. Çocuk İhmal ve İstismarının Çocuk Üzerinde Etkisi ve Göstergeleri	35
2.8.1. Fiziksel İhmal ve İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkisi ve Göstergeleri.....	36
2.8.2. Duygusal İhmal ve İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkisi ve Göstergeleri	36
2.8.3. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkisi ve Göstergeleri	37
2.9. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesinde Okulun ve Öğretmenin Rolü ve Sorumlulukları	38
2.10. Çocuk İhmal ve İstismarı Bildirim Süreci	42
2.10.1. Çocuk İzleme Merkezi (ÇİM).....	44
2.11. Çevrimiçi Çocuk İstismarı	46
2.11.1. Çevrimiçi Çocuk İstismarı Suçunun Gerçekleşmeden Önlenmesi Amacıyla Alınabilecek Önlemler	47
2.12.Dünya’da Çocuk İhmal ve İstismarın Durumu	48

2.13. Türkiye’de Çocuk İhmal ve İstismarın Durumu	49
2.14. Konu İle İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar.....	50
III.BÖLÜM.....	56
3.YÖNTEM.....	56
1.1. Araştırmanın Modeli	56
3.2. Araştırma Evren ve Örneklemi	56
3.3. Veri Toplama Araçları	58
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	58
3.3.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği	58
2.4. Verilerin Analizi.....	61
IV.BÖLÜM	64
BULGULAR VE TARTIŞMA.....	64
4.1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Belirti Ve Risklerini Tanılama Ölçeği Toplam Ve Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayı İlişkisi	64
4.2. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden Aldıkları Puanlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması	67
4.3. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması	68
4.4. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Uyuşma Göre Karşılaştırılması	70
4.5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Yaşadıkları Bölgeye Göre Karşılaştırılması	72
4.6. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Anne Öğrenim Göre Karşılaştırılması ...	74

4.7. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Baba Öğrenim Göre Karşılaştırılması	77
4.8. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması ...	78
4.9. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması	81
4.10. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Aldıkları Yere Göre Karşılaştırılması.....	83
4.11. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Kendilerini Yeterli Görme Durumlarına Göre Karşılaştırılması.....	86
V. BÖLÜM.....	90
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
KAYNAKÇA	94
EK 1. Kişisel Bilgi Formu.....	112
EK 2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Örnek Maddeleri	113
Ek 3: Ölçeğin Kullanıma İlişkin İzin Formu	114
EK 4: Etik Kurul İzin Kararı.....	116

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarına Ait Demografik Özellikler	57
Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel Bulgular	62
Tablo 3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Toplam ve Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon katsayısı	65
Tablo 4. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması	67
Tablo 5. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaşlarına Göre Karşılaştırılması .	69
Tablo 6. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Uyruklarına Göre Karşılaştırılması	71
Tablo 7. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaşadıkları Yerlere Göre Karşılaştırılması	72
Tablo 8 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Öğretmen Adaylarının Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırılması	75
Tablo 9 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılması	77
Tablo 10 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması	79

Tablo 11 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması	81
Tablo 12 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Aldıkları Yere Göre Karşılaştırılması	84
Tablo 13 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İhmal ve İstismar Hakkında Kendilerini Yeterli Görme Durumlarına Göre Karşılaştırılması	87

ŞEKİLLER

Şekil 1. DSÖ'ye Göre Çocuk İstismarı Risk Faktörleri.....	27
---	----

KISALTMALAR DİZİNİ

ÇİM Çocuk İzlem Merkezi

ÇKK Çocuk Koruma Kanunu

ÇKK Çocuk Koruma Kanunu

DSÖ Dünya Sağlık Örgütü

ICMEC Uluslararası Kayıp ve İstismara Uğrayan Çocuklar Merkezi

ILO Uluslar Arası Çalışma Örgütü

ISPCAN Uluslararası çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği

MEB Milli Eğitim Bakanlığı

SHÇEK Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

TCK Türk Ceza Kanunu

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF United Nations International Children's Emergency Fund- Birleşmiş
Milletler Çocuklara Yardım Fonu

WHO World Health Organization

I . BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

Çocuklar, insan yaşamının her aşamasında en çok korunmaya ve ilgiye ihtiyaç duyan gruplardan biridir ve toplumun temelini oluşturarak gelecek dönemlerin şekillenmesine yardımcı olur (Demir, 2012). Toplumlarda çocuğun sağlığı ve gelişiminin olumlu ilerlemesi için gereken dikkat ve çaba harcanmış olsa da günümüzde hala çocukların çeşitli istismar ve ihmale maruz kaldığı görülmektedir. Günümüzde çocuklar beslenme, barınma ya da gözetim eksikliği sonucu ciddi rahatsızlıklar yaşamakta veya hayatını kaybetmektedir. Bazı çocuklar ise yaşamları boyunca eğitim görememektedir. Bazı çocuklara da ebeveyn ya da toplumsal kurumlar tarafından duygusal ve fiziksel açıdan zarar verilmektedir. Çocukların bir kısmı yaşına uygun olmayan işlerde zorla çalıştırılırken bir kısmı da büyük kişiler ya da akranları tarafından cinsel saldırılara maruz kalmaktadır (Sağır, 2013).

Çocuk ihmal ve istismarı sadece bugünün sorunu olmayıp yazılı tarihin başlangıcından itibaren farklı kaynaklarda yer almıştır. Gelişen teknoloji ve sosyal ağlara rağmen toplumun dikkatini ancak son yüzyıl içinde çekebilmiştir. Geçmişe bakıldığında çocuk istismarı ilk kez Henry Kempe tarafından 1962’de yayımlanan ‘Dövülen Çocuk’ isimli makalede ifade edilmeye çalışılmıştır. Yayımlanan bu makale çocuk istismarını tıbbın ve toplumun gündelik hayatına sokmuş, çocuk istismarında ilk dikkat çeken istismar türünün fiziksel istismar olduğunu göstermiştir (Ekdal, 2011). 1962 yılında Kempe’nin kullandığı “istismara uğramış çocuk” kavramı, daha sonra çocuk istismarı olarak değişmiştir (Kocaer, 2006). Çocuk ihmal ve istismarı, aslında geçmişten günümüze kadar süregelen, birbirinden bağımsız nedenlere sahip olabilen, gelişimsel, psikososyal, hukuki ve tıbbi boyutu olan toplumsal bir sorundur (Yalçın, 2014).

Bir toplumda en çok kıymet gören, toplum tarafından nitelikli yaşam koşulları oluşturularak donanımlı, karakterli ve doğru yetiştirilmeye çalışılan çocuk, toplumların şekillenmesinde temel rol oynamaktadırlar (Şehirli ve Ergin, 2017). Toplumların gelişebilmesi ve daha iyi noktalara gelebilmesi için çocukların fiziksel, ruhsal, duygusal ve sosyal açılardan sağlıklı bir şekilde yetişmesi ve gelişim göstermesi gerekmektedir (Bağla ve ark., 2017). Ailenin ya da çocuğun korunmasından ve bakımından sorumlu kişiler, bazen bilinçli bir şekilde bazen ise bilinçsizce çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen kalıcı sorunlara neden olan davranış ve tutumlarda bulunabilmektedir (Üstündağ, 2015). Olumsuz bu davranışların önemli bir kısmı istismar ve ihmal kapsamında değerlendirilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) çocuk istismarını “çocuğun sağlığına, büyümeye ve gelişimine zarar veren, fiziksel ve/veya duygusal, cinsel, istismar veya ihmale neden olan, ticari reklam veya diğer etkileme biçimleri de dahil olmak üzere her türlü davranışa maruz bırakma” olarak tanımlamıştır (Özcebe, 2009).

Çocuk ihmal ve istismarı birbiriyle bağlantılı olan fakat birbirinden farklı kavramlardır. Çocuk ihmali, çocukların bakımını sağlayan kişilerin çocuğun bedensel, duygusal, zihinsel gelişimlerini yeterince destekleyememesi durumunda çocuğun gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesidir (Derman, 2014). Çocuğun sağlık, barınma, beslenme, eğitim, giyim, gözetim ve korunma gibi temel ihtiyaçlarının çocuğun bakımını sağlayan anne ve babası ya da bakımını sağlayan diğer kişilerden karşılanamaması olarak ifade edilmektedir (Özcebe, 2009).

Çocuk istismarı ve ihmalinin tanımları ülkeye, kuruluşa ve kişiye göre farklılaşmaktadır. Fakat çocuklara yapılan istismar ve ihmalin ortak sonuçlarına baktığımızda tamamının olumsuz etkenlerle ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır (Sağır, 2013).

Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (ISPCAN) ve Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, her gün çocuk istismarı sebebiyle beş çocuğun öldüğü, her beş erkek çocuğundan birinin, her dört kız çocuktan birinin cinsel tacize maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Küresel olarak, her yıl bir milyardan fazla çocuk şiddete maruz kalmaktadır (WHO, 2019). Yapılan araştırmalarda çocukların %16'sının fiziksel ihmale, %23'ünün fiziksel istismara, %36'sının duygusal istismara ve kız çocuklarının %18'inin erkek çocuklarının %8'inin cinsel istismara uğradığı yapılan araştırmalar ve incelemeler ile raporlanmıştır (WHO, 2019). Türkiye'de 7-18 yaş arasındakilerin bulunan çocuklardan %45'inin aile içinde fiziksel istismara, %25'inin ihmale ve %51'nin duygusal istismara maruz kalmaktadır (Korkmazlar Oral, Engin ve Büyükyazıcı, 2010).

İhmal ve istismar durumu çoğu kez saklanması, ihmal ve istismara uğrayan çocuk ve toplumda kalıcı, uzun vadeli, çok yönlü sorunlara sebep olması ve bir insanlık problemi olmasıyla multidisipliner yaklaşım sağlamaktadır (Yalçın, 2011). Bu sebeple ihmal ve istismarın tespit edilmesi tek başına sağlık sektörünün değil öğretmenlerin de ihmal ve istismarın ortaya çıkardığı belirtileri bilmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple çocuk ihmal ve istismarının önüne geçilmesindeki önemli nokta, ihmal ve istismarın başlamadan durdurulmasıdır. Çocuk istismarı ve ihmalinin tespit edilmesinde özellikle öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir (Pala, Ünalacak ve Ünlüoğlu, 2011). Eğitimciler, aileden sonra çocuklarla en fazla zaman geçiren ve iletişim kuran kişilerdir, bu nedenle ihmal ve istismarı tespit ederken çocuklardaki değişiklikleri tespit etmede ve sorunları kolluk kuvvetlerine bildirmede rolleri vardır (Özyürek ve ark., 2018). Bu nedenle çocuk ihmal ve istismarı durumlarının erken tespiti açısından en önemli kurumlardan biri olan eğitimcilerin ve okulların daha bilgili ve duyarlı olması gerekmektedir (Taş, 2017).

Okul öncesi eğitim kurumları, çocuklar ve ebeveynleri için önemli kurumlardır. Kaliteli eğitim, çocukların ve ailelerin esenliğine katkıda bulunur ve aynı zamanda toplumsal sorunların önüne geçilmesi için ön koşuldur. Okul öncesi öğretmenleri, çocukların ve ailelerinin yaşamlarının düzenlenmesinde onlara yardım eden, okulda yapılan etkinlikler ve eğitim programları ile çocukların sağlıklı kişilik geliştirmesine katkı sağlayarak nispeten çocuk istismarı ve ihmalinin önüne geçilmesinde aktif rol alabilirler. Bu sebeple okul öncesi öğretmenleri çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgilendirilerek, durumu anlamaya ve önlemeye yönelik eğitimler verilirse, çocuk ihmal ve istismarının engellenmesine ya da erkenden fark

edilmesine, ilgili birimlere ve doğru müdahaleye erişime katkı sağlayabilirler. Bu açıdan bakıldığında, geleceğin öğretmeni konumundaki okul öncesi öğretmen adayların çocuk ihmal ve istismarı konusundaki var olan bilgilerinin belirlenmesi ve görüşlerinin incelenmesi, lisans programlarında konuyla ilgili seçmeli derslere ya da planlanacak seminerlere alt yapı oluşturacaktır (Erol, 2007; Sönmez ve Bektaş, 2006; Uysal ve Özsoy, 2003).

1.1. Problem Durumu

Okul öncesi dönem, çocukların çevrenin etkilerine karşı en hassas ve en savunmasız olduğu dönemdir. İhtimamla yetiştirilmesi gereken bu dönemde çocukların destekleyici bir çevrede geliştirici bakım almaları çok önemlidir. İster geleneksel ister modern yaklaşımlarla olsun ebeveynler ya da çocuğa bakım verenler çocukların ihtiyaçlarını karşılama ve yetiştirme gayretinde olmaktadır. Bu konuda bilgi edinebilen ya da gerekli desteği alan ebeveynler ve bakım verenler çocuğu destekleyebilirlerken, gerekli bilgi ve desteği alamayanlar çocuğa destekleyici ve geliştirici çevreyi ve desteği sunamazlar ya da çocuğu bundan mahrum bırakırlar. Eğitimciler ise okul ortamında çocuğu geliştiren ve destekleyen fırsatlar sunma yeterliğine ve imkanına sahip olduklarından, çocukların ihmal ve istismarını önlemek, sosyal ve duygusal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde desteklemek için gün boyu etkinliklerde ve programların düzenlenmesinde önemli ve aktif rol oynarlar. Bu nedenle eğitimcilere çocuk istismarı ve ihmal hakkında bilgi verilmesi, tespit ve önleme konusunda danışmanlık almaları, çocuk istismarı ve ihmalinin meydana gelmesini önlemek, erken farketmek ve problem durumlarını daha etkili bir şekilde çözmek için büyük katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda eğitimcilerin ihmal ve istismara ilişkin bilgi ve farkındalıklarının belirlenmesi, görüşlerinin dinlenmesi, bu gibi durumlarda eğitimcilerin hareket planlarının geliştirilmesi önemlidir (Dereobalı ve ark., 2013).

Bu araştırma ise öğretmenlik mesleği için eğitim almakta olan okul öncesi öğretmen adaylarının; ailesi/bakım veren ya da çevresi tarafından ihmal veya istismara uğrayan çocukların fiziksel, cinsel, duygusal, ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi ve farkındalıklarının incelenmesi açısından önemlidir. Elde edilen bulgular

öğretmenlik lisans programlarında hazırlanacak içerikler için de önemli katkılar sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Okul öncesi dönem, literatürde çocuğun en kritik dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, eğitim görmekte olan okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarını belirti ve risklerine yönelik farkındalıklarını incelemektir. Ayrıca okul öncesi lisans programında öğretmen adaylarına yönelik seçmeli derslerin ya da düzenlenecek seminerlerin-konferansların hazırlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Alt Amaçları

Okul öncesi öğretmen adaylarının;

1. İstismar ve ihmalin çocuk üzerinde meydana getirdiği fiziksel belirtiler, davranışsal belirtiler, ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri, çocuk istismarı ihmalinde ailesel özellikler hakkında bilgi düzeyleri nedir?
2. Çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi düzeyleri; ders, konferans, eğitim alma durumlarına göre değişkenlik göstermekte midir?
3. Çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi düzeylerini yeterli bulmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönemde çocuklar çevresel faktörlere karşı hassas ve savunmasızdırlar. Bu faktörlerin olumsuz etkileri çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimlerini de etkilemektedir. Bununla birlikte günümüzde hemen hemen her şeyin sosyal medyada paylaşılması, yetişkinleri tehdit ettiği kadar çocukları da kötü etkilemektedir. Özellikle sosyal medyanın amacına uygun kullanılmaması sonucunda çocuklar olumsuz içeriklere maruz kalabilmekte ya da kötü niyetli kişilerin hedefi olabilmektedir. Benzer şekilde aile içerisinde görsel ve sosyal medyanın aşırı kullanımı, çocukla geçirilen zamanı ve çocuğa yönelik tutumu da olumsuz yönde

etkileyebilmektedir. Çocuklar ailelerinin yanında iken de ihmal ya da istismara maruz kalabilmektedir.

Genel olarak okul öncesi eğitim çocuğun katıldığı ilk kurumsal eğitimidir. Okul öncesi öğretmenleri de karşılaştıkları ilk öğretmenlerdir. Ayrıca “ailelerinden sonra” çocuğu iyi tanıyan, hatta bazı durumlarda çocuğu “en iyi tanıyan” kişiler olmaktadır. Çocuğun gelişimini desteklemenin yanında menfaatlerini ve haklarını koruma sorumluluğunu taşıyan öğretmen, ilgili kurum ve kuruluşlara müracaat edebilecek ya da kurumlar arasında koordinasyon sağlayabilecek eğitim kurumlarının da personelidir. Gerek kurumların gerek öğretmenlerin gerekse toplumda bu bilincin oluşması uzun bir süreç gerektirmektedir. Bu sürecin başlangıcı öğretmenler için lisans eğitimine başladıkları eğitim fakülteleri olmaktadır. 2018 yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulamaya geçen YÖK Çerçeve Programı kapsamında Çocuk Hakları dersi seçmeli genel kültür dersi olarak, Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimi dersi alan seçmeli ders olarak işlenmeye başlamıştır. Her iki ders kapsamında bu tezin konusu olan çocuk ihmal ve istismarı konu olarak işlenmekle birlikte öğretmen adaylarında gerekli farkındalığın oluşması kapsam ve süreç olarak yeterli olamamaktadır. Yapılan bu tez çalışmasının öğretmen adaylarının bu konudaki bilgi ve farkındalıklarının belirlenmesi, ders içeriklerinin geliştirilmesine ve planlanacak seminer içeriklerinin oluşturulmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Çocuğun büyüme ve gelişmesinde okul öncesi eğitimin öneminin anlaşılmasıyla birlikte, okul öncesi eğitim kurumları her geçen gün daha popüler hale gelmekte ve kurumlara katılan öğrenci sayısı artmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarına başlayan çocuklar için öğretmenlerin ve diğer okul personelinin söylem ve eylemleri etkilidir. Bu nedenle kurumlarda çalışacak olan öğretmen adayları, çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi sahibi olmaları, konuyla ilgili dersler, eğitimler ve konferanslar aracılığıyla daha donanımlı hale gelmeleri, çocuklara yönelik istismar ve ihmali erken fark etmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Çocukları istismar ve ihmal eylemlerinden korumak için, çocukların istismar veya ihmaliyle ilgili durumlarda nasıl bir yol izleyeceklerini bilmeleri de çok önemlidir.

Gelişen teknoloji ve sosyal ağlar sebebiyle çocuk ihmal ve istismarı her geçen gün daha fazla görülmektedir. Geleceğin habercisi olan çocukları ihmal ve istismardan korumak için ülke çapında bilgi ve farkındalığın artırılması, girişimlerin-yasal düzenlemelerin dışında önleyici uygulamaların artması gerekmektedir. Konu ile alakalı yapılan çalışmalarda istatistiki verilerin güncelliği ve kesinliği ile ilgili problemler olduğu kadar konuyla ilgili bilgi ve farkındalıkların da yetersiz olduğu görülmektedir. Bu sebeple öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmeline yönelik bilinçlenmesi, farkındalık kazanması, önleyici tutumların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırma sürecinde:

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının anketleri içtenlikle ve doğru bir şekilde cevapladıkları,
2. Kullanılan anketlerin, okul öncesi öğretmen adaylarının farkındalıklarını ölçmek için yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim görmekte olan ve araştırmaya katılmaya istekli olan okul öncesi öğretmen adayları ile sınırlıdır.

Pandemi döneminde salgının yayılım hızını azaltmak adına alınan tedbirlerden dolayı veriler çevrim içi bir şekilde toplanmak zorunda kalmıştır. Bu durum öğretmen adaylarının internete erişimini ya da teknolojik cihaza erişimlerini etkilediğinden öğretmen adaylarının katılımını azaltmıştır. Dolayısıyla örneklem grubun araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve çevrimiçi formu doldurma imkanı olan öğretmen adayları ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Çocukluk: Çocukluk, doğumdan 18 yaşına kadar olan dönemdir. Ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3. maddesine göre çocuk,

daha erken yaşıta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır. Öztürk'e (2011) göre çocuklar sadece korunan varlıklar değil, aynı zamanda yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları olan bireylerdir.

Çocuk ihmali: Çocuğun beslenme, temizlenme, giyinme, barınma ve korunma gibi bedensel gereksinimlerinin yanı sıra şefkat, sevilme ve ilgi görme gibi duygusal gereksinimlerinin yeterince karşılanmadığı, böylece gelişiminin olumsuz etkilenmesi durumudur (Öztürk, 2011).

Çocuk İstismarı: Aileleri tarafından, çocuğa bakmakla yükümlü kişiler veya çocuğun çevresindeki kişiler tarafından çocuğu fiziksel ve/veya ruhsal olarak zarar göreceği durumlarla bilerek veya bilmeyerek karşı karşıya bırakan aktif bir olgudur (Adalı, 2017).

Okul Öncesi Öğretmeni: 0–6 yaş çocuklarının tüm gelişim alanlarını ve özelliklerini tanıyan, eğitsel olarak plan ve uygulama yapabilen, mesleki alanda araç-gereç kullanma yetisine sahip olan, yeterli insan ilişkileri ve iletişim, problem çözme, çocukları tanıma teknikleri, organizasyon yapma bilgi ve becerisine sahip kişidir (MEB, 2012).

Çocuk Hakları: Çocuk hakları, kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu; eğitim, sağlık, yaşama, barınma, fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi haklarının hepsini birden tanımlamakta kullanılan evrensel kavramdır.

II. BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE ÇERÇEVESİ

Bu başlık altında, çalışmanın kuramsal çerçevesi yer almaktadır.

2.1. Çocuğun Tanımı

Çocukluk yaşamın değişmez ve doğal bir parçasıdır. Çocukluk dönemi doğumdan ergenliğe kadar süren zihinsel, ruhsal ve fiziksel olgunluk sürecidir (Tezdiğ, 2017). Farklı bir ifadeyle; fiziksel, ruhsal ve zihinsel açıdan olgunlaşmamış, toplumdaki rolünü ve sorumluluklarını henüz öğrenmekte olan, eğitime ve bakıma ihtiyaç duyan kişilerdir (Ergündüz, 2010).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesine göre çocukluk kavramı, 'Daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır' şeklinde genel bir ifadeyle literatürde yer almaktadır (Polat, 2007). Sözleşme, on sekiz yaşına kadar bireyi "çocuk", çocuğu da hak sahibi, sadece korunması gereken varlıklar değil, aynı zamanda siyasal haklara sahip bireyler olarak tanımlar. Onların "yaşama hakkını", "gelişme hakkını", "istismar ve sömürüden korunma hakkını", "katılım" haklarını güvence altına alır (Öztürk, 2011).

Çocuk ve çocukluk kavramını Jean-Jacques Rousseau yeniden anlamlandırmıştır. Rousseau o dönemdeki "çocuk kötüdür" algısının aksine çocukların günahkâr olmadıklarını ve masum olarak doğduklarını öne sürmüştür. Jean-Jacques Rousseau Emile (1762) adlı kitabında çocukların gelişim özelliklerinden bahsederken aynı zamanda çocukların etrafında oluşan toplumsal normlar, mecburiyetler, iktidarlar ve ön yargılar nedeniyle kendilerini gerçekleştirememeleri riskiyle karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir (Celiloğlu, 2018).

20. yüzyıla gelindiğinde çocuk kavramını "çocuk yüzyılı" olarak ele alınmıştır. Bu yüzyılda çocuk en başta insan kaynağı olma niteliği taşımakta ve

toplumun geleceğini şekillendirecek bir birey olarak görülmektedir (Gander ve Gardiner, 1993).

Toplumların geleceğini sağlam temeller ile kurarak oturtabilmeleri için toplumun sosyal yapısını oluşturan çocukların bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması ve iyi eğitimler alınması gerekmektedir. Çocuk doğduğu andan itibaren büyüme süreci içinde ailesiyle kurduğu iletişim ve etkileşimden çıkardığı sonuçları benimseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temel yapısını oluşturmaktadır (Uncu, 2013).

Çocuk anne babadan sadece bakım ve beslenme açısından değil aynı zamanda sevgi ve ilgi görmeyi beklemektedir. Çocuk huzurlu ve sevgi dolu bir aile içerisinde kurduğu temellerle davranışlarını, topluma uyumunu ve sosyal ilişkiler gibi tüm kurallarını düzenler (Pişi, 2013).

2.2.Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı

Çocuk istismarı ve ihmali dünyadaki pek çok bilimsel kaynakta yer alan olgudur. Dünya Sağlık Örgütü'nün çocuk istismarı tanımına göre; “Çocuğun sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin toplumu veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilir” (Aktaş, 2004; Kepenekçi, 2001).

Taner ve Gökler (2004)'de çocuk istismarını “ebeveynler veya bakım veren yetişkinler tarafından çocuklara yönelik, toplumsal normlar ve profesyoneller tarafından uygunsuz veya zararlı görülen, çocuğun gelişimini engelleyen veya sınırlayan davranışlar” olarak tanımlamaktadır.

Çocuk istismarını en kapsamlı şekilde tanımlayacak olursak; “çocuğun bilişsel, cinsel, fiziksel ve duygusal gelişimine engel teşkil eden deneyimlere maruz kalması”dır (Uğurlu ve Aksoy Gülsen, 2014).

Çocuk ihmali; aile, ilgili kurum veya ülkenin çocuğa karşı en temel sorumluluğu yerine getirmemesi olarak tanımlanmaktadır. Toplum, kurum ve bireylerin bir bütün olarak geliştirdiği ihmalkar davranışlar, çocukları eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakan ve çocukların en üst düzeyde gelişememesine

neden olan davranışlardır. İhmal davranışına örnek olarak çocuğun bakım ve beslenme ihtiyaçlarını yeterince karşılamama, tıbbi müdahalelerde bulunamama, ebeveyn olarak çocuğa karşı rehberlik görevlerini yerine getirememe ve çocukla yalnız kalma gösterilebilir (Dervişoğlu, 2012).

Türk Dil Kurumu'na göre ihmal, “Gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeme, savsaklama”, şeklinde ifade edilmektedir (Taş, 2017).

Bir olayın ihmal olarak kabul edilebilmesi için bir dizi faktörün dikkate alınması gerekebilir. Bunlar;

- İhmal olayı, uzun bir süre boyunca sürekli ve tekrar tekrar meydana gelmelidir.
- Kişinin çocuğun ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayamaması ihmal olarak kabul edilirken, maddi sıkıntı nedeniyle çocuğun ihtiyaçlarını karşılayamaması ihmal olarak kabul edilmez (Taşçı, 2017).

Genel olarak incelendiğinde ihmal ve istismar birbirinden ayrılmayarak bütün olarak incelenmektedir. Her ne kadar ihmal ve istismar kavramı bir bütün olarak kabul edilse de ikisi arasında anlamsal olarak farklılıklar vardır. İhmalin pasif yönlü, istismar aktif yönlü oluşu bu iki kavramı birbirinden ayıran en önemli noktalardan birisidir (Siyez, 2003). İhmal, çocuğa bakım veren ve sorumluluğunu üstlenen kişilerin sağlık, bakım beslenme ve koruma vb. ihtiyaçları karşılamamasıyken, istismar çocuğu kontrol ve disipline etme gibi amaçlarla haklarının ihlal edildiği durumdur (Yenibaş ve Şirin, 2007; Akt: İrevül, 2016).

2.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tarihi Süreci

Çocuk istismarı ve ihmali geçmişten günümüze herhangi bir sınıfsal ayırım ve etnik köken fark etmeden her yerde karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa yönelik istismarın ya da kötü davranışın kökenleri insanlığın tarihi kadar eskidir. Çocuk istismarı ve ihmali uzun süredir toplumlar tarafından biliniyor olmasına rağmen ortaya çıkan vakalar kadar gizli kalan vakaların olması da sosyal ve tıbbi bir sorundur (Yılmaz ve ark., 2003).

Çocuk istismar ve ihmali ile ilgili ilk kritik çalışma 1946 yılında Dr. J. Caffey isimli bir radyolog tarafından yapılmıştır. Dr. J. Caffey (1946) çocuklarda gözlemlediği kırıkların ve beyin kanamalarının kaza sonucu olmadığını öne sürmüştür. 1960'lı yıllarda çocuk doktoru olan Kempe ise "Amerikan Pediatri Akademisi" sempozyumunda dövülmüş çocuk sendromu ile ilgili o zamana kadar önemsenmeyen, saldırıya uğrayan ve dövülen çocuklar için ilk kez "Bettered Child Syndrome" (Hırpalanmış Çocuk Sendromu) terimini kullanmıştır (Altınsu, 2004).

1970'li yıllarda Amerika'da, İngiltere'de sonra da tüm Avrupa da bu konu yaygın olarak vurgulanmaya başlanmış ve toplum tarafından da gündeme gelerek konuşulmaya başlanmıştır (Polat, 2012).

ABD, 1974 yılında "Hırpalanmış Çocukları Koruma ve Tedavi Etme" adlı yasa ile istismara uğrayan çocukları tanılama, tedavi ve koruma giderlerini karşılamak için bir fon oluşturulmuş, istismar ve ihmal mağduru çocukların gerekli birimlere bildirilmesini zorunlu kılınmıştır (Biçer, Gökalp ve Kara, 2004; Uysal, 1998; Akt. Kamiloğlu, 2018). Bu şekilde ilerleyen süreçte, konu yavaş yavaş gündeme gelerek tartışılmaya açık hale gelmiştir.

1988 yılında ülkemizde çocukları istismardan korumak için Türk Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği kurulmuştur. 1988 yılında bu merkez içinde danışman, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pratisyen hekim, psikiyatri ve avukatlar ile çocuklara hizmet verilmiş olup proje bitiminde kurum Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme kurumuna devredilmiştir (Kürklü, 2011).

Günümüzde çocuklar ile ilgili en önemli gelişme ise Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Sözleşme 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 44/25 sayılı karar ile uygun bulunarak onay ve katılıma açılmıştır. 2 Eylül 1990 tarihinde Çocuk Hakları Sözleşmesi 49. maddeye göre uygun bulunarak yürürlüğe girmiştir. 14 Eylül 1990 tarihinde Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni Türkiye imzalamıştır. 4058 Sayılı Onay Kanunu 11 Aralık 1994 tarihi ve 22138 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

Ancak gelinen noktada tüm dünyada kabul edilen bir sorun olsa da sorunun çözümüne yönelik çalışma yapma konusunda birçok ülke kendisinden beklenen düzeyde çalışma yapmamaktadır. Hatta bazı ülkeler, kendisi ile ilgili durumu kabul etmemekte ve ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu gidişat incelendiğinde çocuk ihmal ve istismar kavramının çok eski olmasına karşın tanımlama, tanılama ve durumu açıklama konusundaki çalışmalarının o kadar da eskiye dayanmadığı ve oldukça sınırlı kaldığını söylenebilir.

2.4. Çocuk İstismarı

Çocuklara yönelik ihmal ve istismar kavramı, çocuğa yönelik eylem türleri, nedenleri ve çocuklar üzerindeki etkilerine göre farklılık göstermektedir (Aktaş-Altunsu, 2004).

Zaman dilimi ve o dönemin kültürel özellikleri çocuk istismarını etkileyebilir. İstismar davranışının iki değişkeninden söz edilmektedir. Bunlardan ilki, yarım asır önce normal kabul edilen bir davranışın bugün sergilenmesi halinde taciz olarak değerlendirilmemesi, diğeri ise kültürel farklılıklar nedeniyle davranışın taciz olarak görülmesinin ülkeden ülkeye değişmesidir.

Alan yazınında çocuk istismarının farklı sınıflandırmaları olduğu görülmektedir (Aydın, 2018). Bunlar;

1. Fiziksel İstismar
2. Duygusal İstismar
3. Cinsel İstismar
4. Ekonomik İstismar (Karakoç, 2017).
5. Medya İstismarı

Özellikle bilişim teknolojisinin gelişimiyle birlikte günlük yaşamda büyük yer ve zaman kaplayan görsel ve sosyal medya da beşinci istismar alanı olarak sınıflandırmaya dahil edilmeye başlanmıştır (Taşçı, 2017).

2.4.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar çocukların fiziksel bütünlüğünü, bedensel sağlığını olumsuz etkileyen ve insanlık onuruna zarar veren eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 2013). Çocuğa bakım veren kişi veya kişilerin çocuk üzerinde otorite kurmak amacıyla çocuğa kaza dışı şiddet uygulamasıdır. Fiziksel istismar genel olarak çocuk üzerinde gözle görülebilen bir hasar bıraktığı için anlaşılması en kolay olan istismar çeşididir (Polat ve ark., 2008).

UNICEF tarafından yapılan tanıma göre fiziksel istismar; kazara olmayan, çocuğa acı veren, yasaklanan, çocuğun büyüme ve gelişimine sürekli zarar veren şiddet eylemleri şeklinde tanımlanmaktadır. Fiziksel istismarın süresi ne kadar uzun olursa, çocuk üzerindeki zararı o kadar büyük olur ve istismarı durdurmak zorlaşır (Turla, 2002).

Fiziksel istismar, 18 yaşından küçük çocuk ya da gencin ebeveyni ya da bakımından sorumlu kişi tarafından sağlığına zarar verecek şekilde yaralanması ya da yaralanma riski taşınması ve fiziksel hasara uğramasıdır. Bu hasar; bir nesne ya da elle vurularak, sarsılarak, itilerek, ısırılarak ya da yakılarak oluşabilmektedir (Kürklü, 2011).

Yapılan bir araştırmada anne ya da babaları tarafından çocuklara uygulanan fiziksel istismar incelenmiş ve araştırmada, anne ya da baba şiddetine maruz kalan çocukların %50'sinin sadece tokata maruz kaldıkları, diğer %50'sinin kulağı çekilenlerle, terlikle dayağa maruz kalanlar oldukları belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynleri tarafından fiziksel istismara uğrayan çocukların %70'i ileride kendi çocuklarına fiziksel istismar uygulayacaklarını belirtmişlerdir (Kocaer, 2006).

Fiziksel istismar; orta ve şiddetli olmak üzere iki düzeyde ortaya çıkmaktadır. Orta düzey fiziksel istismarda; çocuğun kulağını ve saçını çekmek, çocuğu hafif şiddetli sallamak, çocuğun vücudunun çeşitli kısımlarına hafifçe vurmak, ağzına acı sürmek şeklinde bedensel ceza uygulamaları görülürken, şiddetli fiziksel istismarda; sert bir şekilde el ya da ayakla dövmek, boğazını sıkarak, çocuğu yakmak gibi bedensel cezalandırmalar görülmektedir (Türker, 2017)

Hinson ve Fossey, (2009) çocuğa yönelik fiziksel istismar veya ihmal belirtilerini şu şekilde gruplandırmışlardır;

Fiziksel göstergeler:

- Kaynaklar, anlamsız çürükler, yırtılmalar, çeşitli deri yanıkları.
- Halatlar, kemer tokası veya demir gibi farklı nesneler ile yapılan, bacaklarda, kollarda, yanaklarda, gövde üzerinde görülen yanıklar, yaralanmalar veya çürükler.
- Hijyenin kötü ya da hiç olmaması, tutarlı açlık, uygunsuz elbise
- Özellikle tehlikeli durumlarda veya uzun süreler boyunca sürekli denetim eksikliği
- Katılımsız tıbbi ihtiyaçlar veya tıbbi sorunlar
- Yetersiz beslenme ile ilgili tıbbi durumlar
- Okul devamsızlığından sonraki süreçte iyileşme aşamaları düzenli olarak görülür.

Davranışsal Göstergeler:

- Yetişkinler ile iletişim kurmadan çekinme
- Diğer çocuklar üzgün olduğunda olağandışı davranışsal aşırılıklar-saldırganlık sergileme, endişeli olma veya geri çekilme
- Ebeveynlerden korkma
- Eve gitmek istememe veya korku yaşama
- Sebebi belli olmaya okulda uzun süreli konaklamalar, erken gelme ve geç kalma.
- Kronik olarak okula gecikme veya okulu asma
- Sürekli yorgunluk
- Sigara, alkol veya uyuşturucu kullanımı
- Fiziksel yaralanmanın sancılı olmadığını iddia etmek
- Sınıfta uyku hali veya yorgunluk

- Yaralanma sebepleri için açıklama yapamamak ya da gerçekçi olamayacak açıklama yapmak
- Yaralanma konusunda tartışmak istememe ya da kaçınma

Kuğuoğlu'na (2004) göre fiziksel istismar: bir yetişkinin, öfke boşaltma ya da cezalandırma amacıyla elle ve/veya aletle çocuğun bedenine herhangi bir yerine iz bırakmak amacıyla şiddet uygulayarak çocuğa zarar vermesidir. Oluşan lezyonlar, yanık, ekimoz, kafa içi yaralanması, kırık, retinal kanama, karın ya da göğüs içi organ yaralanması şeklinde hasarlar meydana getirir. Polat (2007), fiziksel istismarın farklı alt başlıklarla çeşitli kategorilere ayrıldığını belirtmiştir. Bunlar;

İstismarı uygulayan bireye göre:

- Ebeveyn kaynaklı istismar
- Kurum içinde istismar olarak ikiye ayrılırken

İstismarın uygulanma şekline göre:

- Alet kullanarak yapılan saldırılar
- Aletsiz saldırılar olarak gruplanmaktadır.

Ebeveyn kaynaklı gerçekleştirilen fiziksel istismarda aile içinde bilinçli yapılan ve kaza dışı yaralanmalar söz konusu iken, kurumda yaşanan istismarda yuva, okul, yetiştirme yurdu, kamp gibi kurumlarda öğretmen ya da yöneticiler tarafından gerçekleştirilen istismardan bahsedilmektedir. Uygulanma şekline göre fiziksel istismar; yumruk, tokat, tekme atma, itme-kakma, çimdikleme ve sarsma gibi bir alet kullanılmayan aletsiz saldırılar olarak, kayış, kemer, sigara, herhangi bir ev eşyası, hortum, sıcak su, ütü gibi materyal ve malzemelerin kullanıldığı saldırılar aletli saldırılar olarak gruplandırılmaktadır (Polat, 2007).

2.4.2. Duygusal İstismar

UNICEF tarafından yapılan tanıma göre duygusal istismar; çocuğun yapabildiklerinin ve özelliklerinin devamlı horlanması, çocuktan yaşına ve kapasitesine uygun olmayan isteklerde bulunulması, toplumsal etkileşim ve kaynaklara ulaşımından mahrum bırakılması, çocuğu toplumsal normlara uygun

olmayan yöntemlerle büyütülmesi olarak ifade edilmektedir. Çocuğa fiziksel temas olmadan yapılan kötü muamelelerdir. Çocuğa sürekli hakaret etmek, odaya kilitlemek, eleştirerek öz güvenini kırmak, rencide etmek duygusal istismarın örnekleri arasında sayılmaktadır (Topçu, 2009).

Duygusal istismar; çocuğun çevresinde yer alan yetişkinlerin çocuğun yapabileceğinden fazla istek ve beklentide bulunmaları, aşağılamaları, çocuğun ilgi ve sevgi ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılamamaları, çocuğu devamlı eleştirmeleri, çocuğu reddetmeleri, yıldırmaları, küçümsemeleri, çocukla alaylı konuşmaları ve çocuğa değer vermemeleri vb. gibi davranışlarda bulunarak çocuğun algıladığı duygusal durum olarak ifade edilmektedir. Duygusal istismar, tek başına görülebileceği gibi fiziksel ve cinsel istismar ile beraber de görülebilmektedir (Ersanlı, 2013).

Duygusal istismar diğer istismar türlerinden farklı olarak en yaygın görülen fakat tanı konulması ve yasal olarak kanıtlanması çok zor olan bir istismar türüdür. Birçok uzman istismar türlerinin altında duygusal istismarın olduğunu belirtmektedir (Arslan, 2016). Çocukların herhangi bir istismara maruz kalmaları onları duygusal olarak etkilemektedir. Duygusal istismara uğrayan çocukların ileriki yaşlarda kişilik gelişimleri olumsuz etkilenmektedir. Aynı zamanda bu çocukların sağlıklı bir yaşam sürmeleri de zorlaşmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında duygusal istismardan diğer istismar türlerine göre daha az söz edilmektedir. Bunun sebebi ise duygusal istismarın diğer istismar türlerine göre çocuğa daha az zarar verebileceği düşüncesidir (Bozgun ve Pekdoğan 2018).

Duygusal istismarı diğer istismar türlerinden ayıran iki özelliği bulunmaktadır. Bunlar:

1. Fiziksel istismar ve cinsel istismarda olduğu gibi somut bulguların olmayışı,
2. Tek başına görülebileceği gibi diğer istismar türleri ile birlikte de bulunmasıdır.

Duygusal istismarın tanımlanması ve anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla ebeveyn ve hareket odaklı kategorik sınıflandırma geliştirilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre (Çakıcı, 2002, Sıbert, 2002);

Reddedici tavır: Çocuğun kendini değersiz, istenmeyen sevilmeyen biri olarak görmesine yol açmak, ihmal etmek ya da uzak tutmak

Aşağılayıcı tavır: Anne babanın çocuğa değer vermemeleri, aşağılamaları ve utandırmaları, kötülemeleri, saygınlığını düşürmeleridir.

Korkutma: Çocuğu sözel olarak korkutmak, saldırmak, duygusal veya fiziksel zarar vermek ve tehdit etmek.

Yalnız Bırakma: Çocuğu aile dışındaki kişilerle sosyal iletişimden mahrum bırakma, çocuğu sosyal etkileşim olmadan uzun süre kısıtlı tutma, çocuğun arkadaşlarıyla ilişki kurmasına izin vermeme.

Gerekli Uyarılmanın, Ulaşılabilirliğin veya Duygusal Yanıtın Olmaması: Çocuğun duyarlı bakımdan ve sevgiden mahrum bırakılması, çocuğun genellikle ihmal edilmesi ya da yok sayılması, duygusal ve zihinsel gelişiminin baskılanması.

Güven Vermeyen Tutarsız Bakım: Ebeveyn bakım veya desteğinin tutarsız ve güven vermeyen nitelikte olması, çocuktan birbirine zıt olan isteklerde bulunulması.

Sömürme: Çocuğun ebeveyni ya da kendisine bakmakla sorumlu olan kişiler tarafından onların menfaatleri doğrultusunda kullanılması.

Duygusal istismar bütün istismar çeşitleri ile iç içe gözlenebildiği için en sık yaşanan ve en zor tespit edilen istismar türüdür. Duygusal istismarda anne ve babanın iletişimde; devamlı reddedici, aldırma, yıldırıcı, kötü yola teşvik edici davranışları bulunmaktadır. Sadece ebeveynin değil aile dışında bulunan bireylerin de özellikle öğretmenlerin çocukları rencide edici davranışlarda bulunmaları, çocuklara takma isim takmaları, aşağılamaları, çocuklara bağırmaları, duygusal istismarın nedenleri arasında yer almaktadır. Duygusal istismara maruz kalan çocukların kendilerine olan güvenleri sarsılır, çaresiz hissederler ve karşısındakileri bağımlı hale gelmeye başlarlar (Doğanlı ve Karaörs, 2017).

2.4.3.Cinsel İstismar

Cinsel istismar çocukların gelişimi ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen, çocukların beden ve ruh sağlığına ciddi zararlar veren sosyal bir sorundur (Özdemir ve ark., 2018).

Çocuklukta cinsel istismarın tanımı ilk kez 1978'de Kempe, Henry ve Ruth tarafından yapılmıştır. Tanımda olgunlaşmamış çocuk ve ergenlerin bilinçli olarak onaylamadıkları, durumu tam olarak algılamadıkları, aile ve toplum rollerine aykırı cinsel faaliyetlerde bulundukları belirtilmektedir (Akgül, 2015).

Cinsel istismar tanımlarında dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri çocuğun fizyolojik ve psikolojik olarak böyle bir eyleme hazır olmaması ve istismar eden kişi ile aralarında yaş farkının bulunmasıdır. Üzerinde durulan bir diğer nokta ise çocuğun bu eylem için rızasının olup olmadığıdır. Fakat böyle bir durumda çocuğun rızası olup olmadığına bakmak gelişimsel olarak doğru değildir. Çünkü çocuk gelişimsel ve bilişsel olgunluğa henüz ulaşmadığı için yaşanan eylem ile ilgili karar verebilecek düzeyde değildir. Bundan dolayı cinsel istismarın nedenlerini açıklamakta çocuğun rızasının olup olmadığı gibi açıklamalar kesinlikle uygun görülmemektedir. Bu bakış açısıyla hazırlanan tanımlarda ise üzerine en fazla vurgu yapılan noktanın çocuğun rızası ve toplumsal kabuller olmaktadır (Şahin, 2006).

Bir diğer konu ise cinsel istismarın kanıtlanması sorunudur. Bu durum kanıtlanması kolay bir konu olmamaktadır. Cinsel istismarın kanıtlanması için en çok fiziksel muayene yöntemi kullanılmaktadır. Ancak tanı koymak için tek başına nadiren yeterli olmaktadır (Ovayolu ve ark., 2007; Giardino ve Finkel, 2005). Çünkü yaşanan olay sadece oral temas ya da okşama şeklinde olmuş olabilir ve bu sebeple cinsel istismar herhangi bir fiziksel bulguya yol açmamış olabilir (Ovayolu ve ark., 2007; Karan, 2001).

Cinsel istismarın varlığı tespit edilse bile yeterli kanıt olmadığında, yasal süreçlerde istismarcıya karşı yaptırımların önü kapanmaktadır. Çünkü bu tür durumlarda en önemli veri kaynağı cinsel istismara uğrayan mağdurun vereceği ifade olmaktadır. Mağdurun verdiği ifadeler, anlattığı hikayelerin dikkatle dinlenmesi

büyük önem taşımaktadır. Çünkü çocuklar, gerekli bilgi ve cinsel deneyime sahip olmadıkları için bu tür hikâye uyduramazlar (Yılmaz, 2009; Karan, 2001).

Cinsel istismar sonucu ortaya çıkabilecek duygu durum bozuklukları genel olarak şu şekilde sıralanmaktadır; depresyon, özsaygıda azalma, görsel halüsinasyon, endişe, korku, suçluluk, öfke, utanç, zaman algısında bozukluk gibi belirtiler olay yaşandıktan kısa süre sonra kendini göstermekte ve sonraki süreçlerde de devam edebilmektedir (Polat, 2007).

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda kısa ve uzun vadeli birçok sorun gözlemlenmiştir. Cinsel istismara uğramış çocuklarda anksiyete bozuklukları, uyku sorunları, kabuslar, fobiler, fiziksel rahatsızlık, korku tepkileri, dikkatsizlik, hiperaktivite, idrar kaçırma ve dışkı kaçırma sık görülür. İstismara uğrayan çocukların özgüvenleri zedelenir. Daha yüksek oranda depresif eğilimler, intihar düşüncesi ve girişimleri vardır. Bu gözlemlere ek olarak, öfkeli tepkiler, itirazlar ve zayıf dürtü kontrolü gözlemlenebilir. Sosyal ve kişilerarası ilişkilerdeki zayıflıklar, başkalarından kaçınma veya aşırı beklenti ve kontrollerle ilişkiler içinde olma, hepsi işlevsel olmaktan uzak, çoğu zaman yalnızlığa yol açmaktadır (Taner ve Gökler, 2004)

Bu duygu durum bozukluklarına ek olarak mide bulantısı-ağrısı, uykusuzluk, iştahsızlık, kusma, madde kullanımı, intihar davranışı, cinsel sorunlar ve tekrarlanmaya bağlı aşırı kaygılanma olarak sıralanabilir (Yılmaz, 2015).

2.4.4. Medya İstismarı

Medya istismarı, medyanın çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlığını, gelişimini, bilişsel ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyecek şekilde kullanılması olarak açıklanabilir. Bu iki şekilde olabilir.

- Medya araçlarının, çocukların sağlığını ve gelişimini dikkate almadan haber, savunuculuk, reklam ve diğer mecralarda kullanılabilmektedir
- Ticari kaygılarla çocukların çıkarlarına zarar verecek ürün tanıtımı yapılabilmektedir (Taşçı, 2017).

Günümüzde televizyon ve telefonlar gün geçtikçe daha fazla kişiye ulaşmaktadır. Televizyon ve telefon gibi teknolojik aletleri kullanma yaşı düşmekte, küçük yaşlarda çocukların bile sosyal medya hesapları bulunmakta ya da telefona sahip oldukları gözlenmektedir. Bunun sonucunda televizyonda karşılaşılan risklerin aynısının diğer teknolojik aletlere de eklenmesiyle birlikte problemler büyüdüğü gibi yeni problemlere de yol açmaktadır (Atalay, 2019). Çocukların cinsel, bilişsel, psiko-sosyal gelişimlerini etkileyecek, toplumun ahlaki kuralları ile uyuşmayacak paylaşımların yapılması bazı etik, hukuki ve ahlaki ihlallerin ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır (Serin, 2019)

Sosyal medya platformlarını kullanmak için belli bir yaş sınırı olmasına rağmen uygun olmayan yaş grubundaki çocukların da sosyal medyayı aktif olarak kullandıkları görülmektedir. Çocukların kendilerine uygun olmayan sosyal medya alanlarında denetimsiz şekilde dolaşmaları, internette vakit geçirerek kendi yaşlarına uygun olmayan içeriklere maruz kalmaları, küçük yaşlarda tüketim kültürünün parçası olmaları ve sanal oyunların renkli dünyalarında uzun zaman harcamaları çocukları olumsuz şekilde etkilemektedir (Ulusoy ve Bostancı, 2014)

İnternet ve sosyal medyanın kullanımıyla birlikte pedofili davranışları da artmaya başlamıştır. Çocuk istismarı olarak tanımlanan pedofili; resim, video, görsel simge üzerinden olabilmektedir. Sosyal medya ortamı da pedofili durumunu çok kolay sağlayabilmektedir. Çocukların gerçek yaşamda ve sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalması sonucu depresyon, intihar, travmatik stres bozukluğu gibi birçok rahatsızlık ortaya çıkmaktadır (Serin, 2019).

Televizyon ve internet içeriklerinde şiddet barındıran sahneler çocukların her an karşısına çıkabilmektedir. Çocuklar savunmasız bir şekilde bu görüntülere farklı yollardan sıklıkla maruz kalmaktadırlar. Örneğin çocuğun gelişimine uygun olsa bile bir çizgi film izlemek için öncesinde ekranda birçok sayfa açılabilir. Ya da çocuk filmi izlerken ekranın yan tarafından aniden çeşitli görüntüler ya da reklamlar fırlayabilmektedir. Medyada en etkili denetim, aile tutumları ve onların aldıkları önlemler olarak görülse de çoğu aile bu konuda ilgisiz ve bilgisizdir. Hatta bu

konuda bilinçli aileler her ne kadar denetim sağlamaya çalışsa da tamamen etkili olmamaktadırlar (Tahiroğlu ve ark., 2010).

Christakis ve Zimmerman (2007) yaptıkları çalışmada şiddet içerikli medyaya maruz kalan sekiz yaşındaki çocukların yaşlıtlarına göre dört kat daha fazla anti-sosyal davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sanal oyunların çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili yapılan çalışmada ise çocukların şiddete yönelme davranışlarının normalden 15-30 kat daha fazla olduğu görülmüştür. Çocukların televizyonda şiddet içerikli film izlediklerinde ya da şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynadıktan hemen sonra akranlarıyla beraber geçirdikleri zamanlarda diğer çocuklara göre daha fazla saldırganca davrandıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca bu durum okul öncesi dönemden üniversite çağındaki gençlere kadar olan tüm kesimlerde aynı sonuçları yaratmıştır.

Bir diğer araştırmada medyanın; saldırganlık, madde kullanımı, yeme bozuklukları, cinsel davranış ve akademik başarı üzerinde olumsuz etkiler yarattığı ve bu etkilerinin de giderek artırdığı gösterilmiştir (Strasburger, 2010).

Özellikle şiddet içeren medyanın, çocuklar üzerinde uzun süreli etkilerinin saldırganca davranışlar, saldırganca düşünceler, öfkeli duygular, yüksek düzeyde uyarılma şeklinde etkileri olduğu bulunmuştur (Bushman, 2006).

2.4.5. Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar; fizyolojik, psikolojik ve duygusal gelişim gibi tüm gelişimsel özellikleri göz ardı ederek, çocuğun yeteneklerinin ötesinde ücretsiz veya düşük ücretli çalışma olarak tanımlanmaktadır. Çocukların çalışmasının nedenleri; yoksulluk, eğitim durumu, göç, kültür, aile yapısı, yasal ve düzenleyici boşluklar (Karakoç, 2017: 15) gelir dağılımında eşitsizlik, kaçak işçilikteki artış, ucuz çocuk işçiliği, işverenlerin mümkün olan en ucuz işçiliği tercih etmesi olarak sıralanabilir (Aydın, 2018). Dünya çapında çalışan çocuk nüfusunun yüzdesine ilişkin yapılan bir analizde, toplam çocuk nüfusunun beşte birinin ya çalıştığı ya da istihdam edildiği bulunmuştur. Bu sonuç da her beş çocuktan birinin çocukluktan çekildiği ve yeterince oyun oynayamayan yetişkinler olarak büyümek zorunda kaldığı anlamına gelmektedir. Aile denetimi dışında çalıştırılan çocuklar sömürüye ve istismara maruz

kalmaktadırlar. Bu sorunun çözümlenebilmesi için siyasi, ekonomik ve sosyal süreçlerin birlikte ve koordineli bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir (Karakoç, 2017).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), dünya çapında 120 milyon çocuğun (5-14 yaş arası) çalıştığını öngörmektedir. 5-17 yaş arası çocukların sayısı 168 milyon olup bu grup içerisinde en büyük grup (% 44) 5-11 yaş arasındır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 2015 yılı Çocuk İşçiliği Raporu'na göre, 2000 ile 2012 yılları arasında ILO ve Birleşmiş Milletler Birliğinin ortak yürüttüğü projeler sonucunda çalışan çocuk sayısı 78 milyona düşmüş yani 1/3 oranında azalmıştır. Cinsiyete göre düşüş kızlarda %40, erkeklerde %25 olmuştur. ILO'ya göre eğitim faktörlerinin, çocuk işçiliğini önlemede en etkili araç olduğu belirlenmiştir (Karakaş ve Çevik, 2016).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan 2012 Türkiye Çocuk İşçiliği Araştırması verilerine göre 6-14 yaş grubundaki çocuk işçi sayısı 292 bin kişi, 15-17 yaş grubunda ise 601 bin kişidir. Ekonomik faaliyette çalışan çocukların istihdam oranı %5,9 olarak bildirilmiştir. Türkiye'de 6-17 yaş grubuna cinsiyete göre bakıldığında, istihdam edilen çocukların %8'i erkek, %1,2'si kızdır (TÜİK, 2015).

TÜİK 2018 yılındaki verilerine göre; 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılım oranı 2017'de %20,3 iken 2018'de %21,1'e yükselmiştir. 2017 yılında kızların işgücüne katılım oranının %11,8 ve erkeklerin %28,5 olduğu, 2018'de erkeklerde %30'a yükseldiği, kızlarda bu oranda %11,8 değişiklik olmamıştır (TÜİK, 2019).

Ekonomik istismara maruz kalan, çalışan veya istihdam edilen çocuklar, sağlık ve iş güvenliği sorunları açısından risk altındaki gruplar arasındaki en savunmasız çocuklardır. Çünkü bu çocuklar evde veya herhangi bir işte her türlü istismara açıktırlar. İstismar olmasa bile fiziksel ve biyolojik gelişim gerilikleri ve sağlık sorunları ortaya çıkabilir. Çocuk işçiler, çalışma ortamlarında birçok kimyasal ve biyolojik riskle karşı karşıya kalmaktadır. Birincisi, çocukların sağlığı ve güvenliği ile ilgili risklerin ortadan kaldırılmasına ihtiyaç vardır. Ekonomik istismara uğrayan çocukların fiziksel gelişimlerinin okula giden çocuklara göre oldukça geri

olduğu görülmüştür. Çocukların fiziksel geriliğe ek olarak, yaptıkları iş nedeniyle diğer istismar türlerini de deneyimledikleri söylenebilir (Aydın, 2019).

2.5. Çocuk İhmali

İhmal; bir çocuğun temel ihtiyaçları olan barınma, beslenme, giyinme, tıbbi bakım, duygusal, sosyal, eğitim-öğretim ve bilişsel ihtiyaçlarının, çocuğa bakan kişiler tarafından eksik ya da tamamen karşılanamaması durumudur (Kınay, 2020). Farklı bir ifade ile çocuğun duygusal, fiziksel, eğitim ihtiyaçlarını gidermemek, çocuğa gelebilecek olan zarar ve potansiyel tehlikelerden korumamaktır (Altan, 2015).

Diğer bir tanım ise, başta ebeveyn olmak üzere, çocuğa bakmakla sorumlu kimseler ve diğer bireylerin, çocuğun sağlık, beslenme, barınma, giyinme, eğitim ve sevgi gibi temel ihtiyaçlarını ihmal etmeleri sonucunda çocuğun duygusal, bedensel, sosyal ya da ahlaksal gelişiminin engellenmesi olarak ifade edilebilir (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009; Turhan, Sangün ve İnandı, 2006).

Genelde ihmal türleri birbirlerinden belirgin çizgilerle ayrılamazlar. Örneğin terk edilmiş bir bebek hem fiziksel hem de duygusal ihmale uğramıştır. Bu bebekler bulunamayacakları bir yere bırakılarak ölüme terk edilebilirler. Ama çoğunlukla cami avlusu, hastane bahçesi, gibi kolayca bulunan göz önünde olan yerlere bırakılırlar. Süreğen hastalığı olan ya da erken doğmuş olan bebeklerin hastaneye bırakılıp terk edilmesine de sık rastlanmaktadır. Böyle durumlarda iki ihmal çeşidinin de yaşandığı görülmektedir (Sağır, 2013).

Çocuk ihmalinin de istismar gibi alt boyutları vardır. Bunlar; fiziksel, duygusal, cinsel ve eğitim ihmali olarak sıralanmaktadır (Ballı, 2010)

2.5.1.1. Fiziksel ihmal:

İhmal çeşitlerinin içinde en sık görülen türüdür. Çocuğun fiziksel olarak zarar gördüğü her şey fiziksel ihmal olarak nitelendirilir. Bunlar; çocuğu terk etme, kovma, reddetme, uzun süreli başka birine bırakıp gitme, aç bırakma, yeteri ve dengeli beslememe, temiz ve mevsimine uygun giysi giydirmeme, hijyenik ortam yaratmama ve çocuğun özel hijyeni ile ilgilenmeme, çocuğun korunması ve iyi halini

tehlikeye atacak durumlara sebep olma ya da muhtemel kazalara karşı önlem almaması sayılabilir (De Panfilis, 2006). Fiziksel ihmale uğramış çocuklar zayıf ve çelimsizdir, bazılarında ise yaşitlarına göre gelişme geriliği görülmektedir. Seyrek aralıklarda yılandıkları için ter, idrar ya da dışkı kokabilirler. Giysileri yırtık, kirli ve eskidir, genelde bedenine tam oturmayan küçük ya da büyük kıyafetler giyerler, mevsime uygun giyinmezler. Dişlerinde çürükler mevcuttur. Bakım veren kişiler, çocuk hasta olduğunda sağlık kuruluşuna götürmez ya da geç götürürler, hekimin önerilerini dikkate almazlar ve uygulamazlar (Hergüner, 2011).

2.5.1.2. Duygusal İhmal

Çocuğa sevgi ve ilgi gösterilmemesi gibi biçimlerde ortaya çıkabilen ihmal türüdür. Aile veya bakım veren bireyler, çocuğun duygusal gereksinimlerine karşı kayıtsızdır. Çocuğu yok sayabilir, duygusal olarak reddedebilir, okula göndermeyebilir veya okula gönderdiklerinde başarısızlıkları ya da sorunları ile ilgilenmeyebilirler (Hergüner, 2011).

Genel olarak bu tür ihmaller birbirinden ayrılamaz. Örneğin terk edilmiş bir bebek, fiziksel ve duygusal olarak ihmale uğramıştır. Bu bebekler insanların yoğun olarak bulunmayacakları bir yere bırakılarak ölüme terk edilebilirler. Ancak çoğu zaman cami avluları ve hastane bahçeleri gibi bulunması ve bakımı kolay yerlere bırakılmaktadırlar. Erken doğan veya kronik hastalığı olan bebeklerin hastaneye bırakılarak terk edilmesi de yaygındır (Şahin, 2002).

Duygusal istismar kendini açık bir şekilde belli olan bir durum olmadığından göz adı edilip üzerinde çok tartışılmayan bir konudur. Duygusal ihmal bebeklikten itibaren başlayabilir. Duygusal istismarla ilgili oranlara bakıldığında %16 gibi bir ihmal oranıyla karşılaşılmaktadır. Çocuğa ihtiyacı olduğunda sarılmamak, sevildiğini söylememek, ilgi ve şefkat göstermemek, gerektiğinde çocukların duygusal ve davranışsal sorunları için destek hizmetlerine erişimlerinin engellenmesi veya geciktirilmesi, çocukların sigara, alkol ve uyuşturucu madde yelpazesinde yer alan zararlı maddelerin kullanımının göz ardı edilmesi vb. gibi durumlar duygusal istismara örnek olarak sayılabilir (Taşçı, 2017).

2.5.1.3. Eğitimsel İhmal

Eğitim ihmali; çocuğun okula başlama yaşı itibarıyla gelişimine uyumlu olan eğitim hakkından mahrum bırakılmasıdır. Çocuğu okula göndermemek, okuldan kaçmasına göz yummak, kardeşlerine bakma sorumluluğunun büyük çocuğa yüklenmesinden dolayı okula kaydını yaptırmamak, engelli çocuklara tanınan eğitim haklarının aileleri tarafından reddedilmesi ya da devlet tarafından engelli çocuk için sunulan maddi-manevi desteğin çocuk dışındaki ihtiyaçlara ya da kişilere harcanması vb. eğitim ihmali olarak nitelendirilir (Pehlivan, 2016).

Çocuğun okula başlama yaşı geldiğinde okula kayıt işlemlerinin yapılmaması önemli bir eğitim ihmalidir. Bu duruma kız çocuklarında daha sık rastlanmaktadır. Bunun yanında ebeveynin okul toplantılarına katılım sağlamaması ya da çağrıldığı halde okula gelmemesi, çocuğun okula devam etmemesine göz yumması, ebeveynlerin çocukları hakkındaki soruları bilmemesi ya da yanıtlamaması gibi durumlar eğitim ihmal örnek sayılabilir (Yolcu, 2009).

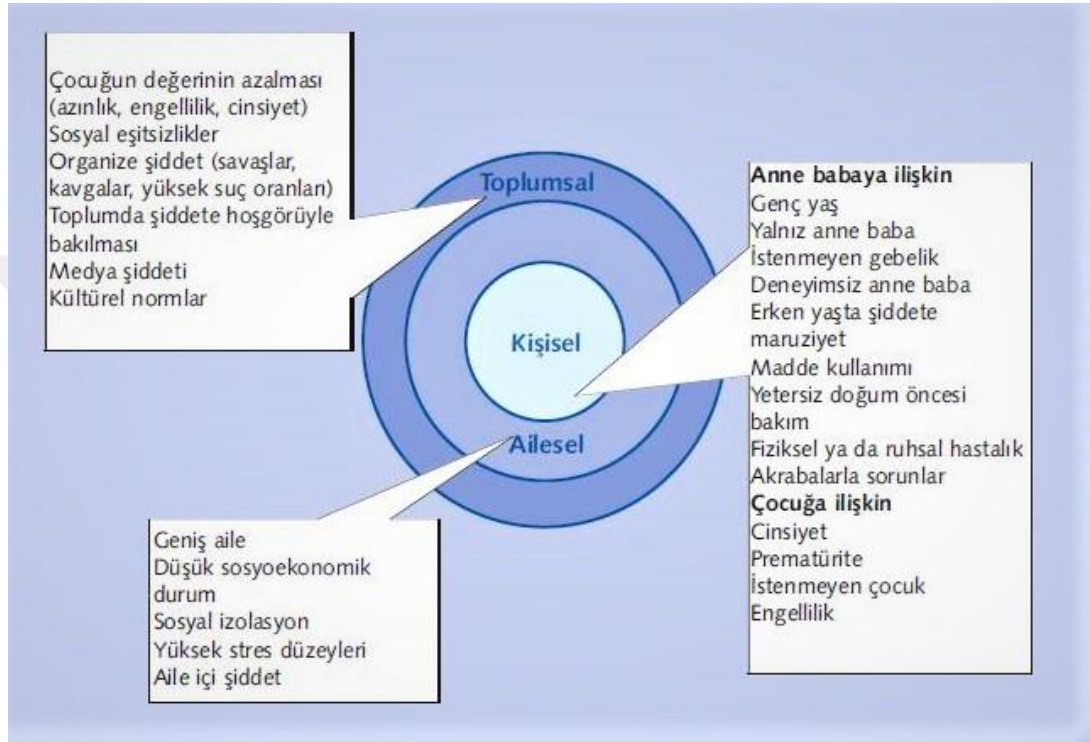
2.6. Çocuk İhmal ve İstismarı Açısından Risk Faktörleri Nedenler

Çocuklara yönelik istismarı artıran etkenler risk faktörü olarak ifade edilmektedir. Çocuk istismarına sebep olan ve olabilecek etkenlerin bilinmesi, istismarın hangi ortam ve durumlarda olabileceği, istismar şüphesi olabilecek durumların belirlenmesi açısından oldukça önemlidir. Koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınarak istismarın azaltılması daha kolay olabilecektir (Tugay, 2008).

Çocuk istismarının nedenlerinde hem içsel hem de dışsal risk faktörleri olduğu söylenebilir. İç risk faktörleri; boşanma, ölüm veya aile yapısının bozulmasına bağlı gelişen ebeveynliği karakterize etmektedir. Ebeveyn kaynaklı olduğu da düşünülen bu risk faktörleri arasında genç yaşta ebeveyn istismarı, uyuşturucu veya alkol kullanımı, psikolojik sorunlar yaşama, erken yaşta anne olma ve mutsuz bir çocukluk geçirme yer almaktadır. Dış risk faktörleri; kişinin ev ortamında yaşadığı ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin neden olduğu sorunlardır. İşsizlik, düşük eğitim, stresli ve başarısız bir iş ortamında olma, sosyal destek, hizmet ve imkanlardan yoksun olma olarak sıralanabilir (Uysal Bayrak, 2019).

Çocuk ihmal ve istismarında rol oynayan etkenler Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Dünya Sağlık Örgütüne Göre Çocuk İstismarı Risk Faktörleri

Kaynak: Turhan, Sangün ve İnandı, 2006

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), çocuk ihmal ve istismarı açısından risk faktörlerini kişisel, ailesel ve toplumsal olarak üç başlık altında ele almıştır (akt; Turhan, Sangün ve İnandı, 2006). Buna göre kişisel riskler; ebeveyne ve çocuğa ilişkin olarak iki alt başlıkta incelenmektedir. Ailesel risk faktörleri; geniş aile ile ilişkilendirilmektedir. Toplumsal risk faktörleri ise; çocuğa yönelik toplumun genel tutumu, sosyal eşitsizlik, çevresel bozukluklar gibi makro boyutta yer alan başlıkları içermektedir. Kişisel ve ailesel risk faktörleri toplumun risk faktörlerini, toplumsal risk faktörleri de aile ve kişisel risk faktörlerini etkilemektedir (Turhan, 2006).

Çocuk istismarı ve ihmalini etkileyen birçok faktör vardır. Çocuk istismarı ve ihmalini aile temelli, çocuk temelli, çevre temelli ve toplumsal temelli olmak üzere dört grupta incelenmektedir (Soyer, 2017)

2.6.1. Aileye Ait Risk Faktörleri

Çocuk ihmal ve istismarına dayalı sosyolojik ve psikolojik araştırmalarda, çocuk ihmal ve istismarı temelinde çocuğun ailesi önemli rol oynamaktadır. Çocukların yaşadıkları çevre ile ilgili faktörler çocuğun ihmal ve istismara uğrama riskini artırabilmektedir (Koçak ve Alpaslan, 2015).

- Aile fertlerinden anne, babanın ya da her ikisinde uyuşturucu, alkol bağımlılığı olması
- Ailede iş ve ev kaybı, sorunlu evlilik gibi akut veya kronik stres olması
- Annenin gebelik sürecini zor geçirmesi, doğumun güç olması
- Annenin doğan bebeğine bağlanma sorunu yaşaması
- Anne veya babanın yasal olmayan işlere karışmış olması
- Ailede, işsizlik, kalabalık aile gibi sebeplerle sosyoekonomik zorluklar yaşanması
- Anne, babanın veya her ikisinin de olmaması
- Çok genç yaşta anne baba olma durumu
- Anne veya babanın kendi çocukluk yaşantısında ihmal ve istismara uğramış olması
- Annede kronik depresyon ya da başka bir psikiyatrik rahatsızlık olması
- Ebeveynler veya diğer aile fertleri arasında şiddetin olması
- Ailenin toplumsal destek sistemlerine ulaşamaması
- Aile içindeki bireylerden herhangi birinin fiziksel, zihinsel ya da gelişimsel sağlık sorunları olması
- Anne ve babanın çocuğun gelişim aşamalarını hakkında bilinçli olmaması, çocuğun ihtiyaç ve davranışlarının farkında olmaması sonucunda çocukta yapabileceğinden daha fazla ve gerçekçi olmayan bir beklenti içinde olması aileye ait risk faktörlerdir (Turhan, 2006).

2.6.2. Çocuğa Ait Risk Faktörleri

Çocuk ihmal ve istismar vakalarının çoğunlukla bebeklerde ve küçük çocuklarda meydana geldiği ve çocuk ihmal ve istismarından kaynaklanan ölümlerin çok yüksek olduğu bildirilmiştir (Chang ve ark., 2012). Birçok ülkede kız çocukları erkeklere göre daha yüksek risk altındadır. Uluslararası yapılan bir çalışmaya göre kızların erkeklerden 1,5 ila 3 kat daha fazla cinsel istismara uğradığını göstermektedir. Çocuk ihmal ve istismarında, yaş ve cinsiyet faktörleri dışında prematüre ve engelli çocuklar fiziksel ve psikolojik ihmal ve istismar riski altındadır (Metinyurt ve Sarı, 2016).

Bir çocuğun plansız veya istenmeyen bir çocuk olarak ya da gayri meşru bir ilişki sonucu doğması, ebeveynleri çocuk istismarı riskine sokabilir. Gelişimsel risk taşıyan ya da engelli çocukların ihmal ve istismar edilme olasılığı daha yüksektir. Terk edilmiş ve istismara uğramış çocukların ailede çok sayıda kardeşe sahip olması da ihmal ve istismar olaylarını artırmaktadır. Çünkü aileler büyüdükçe ebeveynler çocuklarına daha az ilgi ve zaman ayırmaktadır (Özyürek, 2018; Austin, 2016; Acehan, 2013).

2.6.3. Çevre ve Topluma Ait Risk Etmenleri

Toplumun kültürel değerleri, kültürel normları, toplumun ekonomik yapısı ve gelir eşitsizliği, toplumun cinsiyet özellikleri, ülkenin aile ve çocuklarla ilgili politikaları Çocuk ihmal ve istismarını etkileyebilecek çevresel ve sosyal faktörler içinde yer alır (Metinyurt ve Sarı, 2016).

Toplumda yer alan bazı özellikler çocuğun ihmal ve istismar edilme olasılığının arttırmaktadır (Kürklü, 2011).

- Toplumda sosyal eşitsizliğin ve cinsiyet eşitsizliğinin olması
- Toplumda fakirliğin ve işsizlik oranının yüksek olması
- Alkol ve uyuşturucu maddelere ulaşmanın kolay olması
- Sosyal ve ekonomik eşitsizliğe ve karışıklığa sebep olan, hayat koşullarının çok kötü olmasından kaynaklı ekonomik, sosyal, eğitim ve sağlık politikalarının olması

- Şiddeti savunan ve destekleyen sosyokültürel normların varlığı, disiplin amaçlı dayanın yaygın kullanılıyor olması,
- Toplumda katı olan ve değişmez cinsel rollerin bulunması,
- Aile ve kurumları desteklemek amacıyla konut ve diğer verilmesi gereken hizmetlerin yetersiz olması
- Çocuk ihmal ve istismarını, çocuk işçiliğini, çocuk pornografisini, çocuk fahişeliğini önleyecek politikaların olmaması
- Anne, baba ve çocuk ilişkilerinde çocuğun statü olarak düşük seviyede yer almasıdır (Kürklü, 2011).

Tüm bu risk etmenleri dikkate alındığında; çocuk ihmal ve istismarı farklı alanlardaki birçok faktörün karmaşık etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Risk faktörü olan durumlar müdahale ve hizmet için öncelik taşımaktadır. Tek başına hiçbir faktör çocuğa yapılan kötü muamelenin sebebini açıklamada yeterli değildir (Kürklü, 2011).

2.7. Çocuk İhmal ve İstismarı ile İlgili Yasal Düzenlemeler

Çocukların korunmasıyla ilgili yapılan ilk araştırmalar ve uluslararası düzenlenen belgeler incelendiğinde çocuklara ayrı özel ilgi gösterilmesi gerekliliğini vurgulayan ilk metin 1924 yılında Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi ile ortaya çıkmıştır. Bu belge Uluslararası Çocuk Refahı Birliği tarafından hazırlanmıştır. Bu bildirgeye göre çocukların maddi, manevi ve ahlaki gelişimi; öksüz/yetim olma durumu, hastalık, özürlülük, açlık ve yardım görme durumunda yardımdan ilk faydalanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bununla beraber sosyal, ekonomik sömürülerden korunma ve sosyal sorumluluk bilincine sahip olarak yetiştirilme haklarını kapsamaktadır. Fakat ikinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla bu belgeye bağlı kalamamıştır. Savaşın bitiminin ardından Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 20 Kasım 1959 tarihinde çocuklara yönelik hakları tanıyan on maddeden oluşan Çocuk Hakları Bildirgesini kabul etmiştir (Kefeli, 2016).

Türkiye Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde toplanarak 20-30 Eylül 1990 tarihleri arasında düzenlenen Çocuklar İçin Dünya Zirvesine katılım sağlamış ve 15 Eylül 1990 tarihinde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Türkiye’de bu sözleşme 09 Aralık 1994’te 4058 sayılı kanunla kabul edilmiş ve 27.01.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ABD ve Malezya dışındaki tüm devletler bu sözleşmeyi imzalamıştır (Ayrıl, 2010).

Çocukların şiddetten korunması, Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmelerinde temel hak olarak kabul etmektedir. Bununla beraber her türlü şiddetin (fiziksel, ekonomik, yaşam koşulları, cinsel, kültür, din vb.) kısa ve uzun vadedeki sonuçları itibariyle dünyada yer alan bütün çocukların bir gerçeği olarak onların yaşamının merkezinde yer almaktadır (UNICEF, 2014).

Yasal açıdan bakıldığında, ihmal edilen ve istismara uğrayan çocuklar, 5387 sayılı ve 23 Mayıs 1949 tarihli "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Yasası" Türk çocuk koruma sisteminde ciddi atılan ilk adım olarak kabul edilmektedir. Bu kanunun Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabulü, bu konuyu ulusal bir mesele olarak kabul eden ve ulusal koruma yetkisinin gereklerini kabul eden çocukların koruma ihtiyacıdır. Ancak 5387 sayılı korunmaya muhtaç çocuklar hakkındaki kanunun ömrü çok uzun olmayıp, ancak sekiz yıl yürürlükte kalabilmiştir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 3 Mart 2005 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve 15 Temmuz 2005 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 2005 yılında çıkarılan "Çocuk Koruma Kanunu" bu alandaki temel kanun ve yönetmeliktir. Kanun, korunmaya ihtiyaç duyan çocukları danışmanlık, sağlık hizmetleri, eğitim/barınma programları gibi hizmetleri kullanmaları için yönlendirecek prosedürleri tanımlar ve bu önlemleri uygulamak için düzenlemeler oluşmaktadır. Korunmaya muhtaç çocuklar, fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimleri ve kişisel güvenlikleri tehdit edilen, ihmal edilen veya istismara uğrayan, suç mağduru olan çocukları ifade eder. Çocuk Koruma Kanunu, genel olarak Sosyal Hizmet Kanunundaki çocuk bakımı ile ilgili hükümleri muhafaza etmektedir. Buna, muhtaç çocukların belirlenmesi ve koruma emirlerinin çıkarılmasıyla ilgili sorumluluklar ve prosedürler dahildir. Çocuk Koruma Kanunu, çocuk mahkemesinin

kuruluşu, sorumlulukları ve yetkilerinin yanı sıra suç işlemeye zorlanan çocukların güvenliği için alınacak tedbirleri de düzenlemektedir (Beter, 2010).

Yasa, bu hususlarda, ilgili hükümet kuruluşlarının, denetim ve sosyal hizmet memurlarının görev ve sorumlulukları da belirlemektedir (UNICEF, 2013).

Bu kanun kapsamında;

- Çocuğun yaşama, gelişme, katılım ve korunma haklarının güvence altına alınması,
- Çocuğun ve ailesinin herhangi bir sebeple ayrımcılığa maruz tutulmaması,
- Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi ve sağlanması,
- Çocuğun, ailesinin, kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgililerin iş birliği içinde olmaları,
- Çocuğun ve ailesinin bilgilendirilmek amacıyla karar sürecine katılımlarının sağlanması,
- Çocuk hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,
- Soruşturma ve kovuşturmalarda çocuğun durumuna özel önem verilmesi,
- Çocuğun bakılıp gözetildiği ve tedbir kararlarının uygulandığı birimlerde yetişkinlerden ayrı tutulması,
- Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,
- Çocuğun yaşına ve gelişimine göre kararların oluşturulmasında ve uygulanmasında çocuğun eğitimi ve öğrenimi, kişilik ve sosyal sorumluluk gelişiminin desteklenmesi
- İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve hızlı bir prosedürleri takip edilmeli,
- Çocuğun kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması

ilkeleri gözetilir (Balo, 2005; akt; Kocaer, 2006).

Son olarak Türkiye'de 2828 ve 5395 sayılı Sosyal Hizmet Kanunları, bu alandaki en kapsamlı mevzuat olarak kabul edilmektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanununa göre yönlendirme aşamasından izleme ve değerlendirme aşamasına kadar tüm sosyal hizmet müdahale prosedürlerinin uygulanmasını ve tüm bu süreçlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesini, il ve ilçe müdürlükleri ile ilgili sosyal hizmet kuruluşlarının bir görevi olarak görmektedir (Beter, 2010).

Çocuğa karşı şiddet olgusunu önlemek amacıyla yasal tedbirler alınsa da dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de bu gerçek, tümüyle ortadan kaldırılmış durumda değildir (Çakmak, 2017).

Suça yönelten davranışların öğrenilmesi ve suçu azaltacak ya da önleyecek tedbirlerin hızlıca alınabilmesi için Türk Ceza Kanunu'na göre suçun bildirim zorunluluğu vardır. Bildirim zorunluluğu sadece kamu personelinin değil tüm vatandaşların yükümlülüğündedir. Kamu personelinin sorumluluğu; bilgi sahibi olduğu suça ilişkin davranış ve durumları ilgili makamlara bildirmektir. Burada bahsedilen suçlar çerçevesinde çocuk ihmali ve istismarı da bulunmaktadır. Çok sayıda ülkede ve ülkemizde öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarını bildirmekle ilgili yasal yükümlülükleri bulunmaktadır (Yetiş, 2017).

Türkiye'de çocuğa yönelik ihmal ve istismarın nedenleri araştırıldığında; nüfus artışı, göçler, kötü sosyoekonomik düzey, dayağın günlük yaşamda yer alması ve kültürel olarak normal kabul edilmesi ile kapalı toplum özelliklerine sahip olması ilk başta gelen nedenler arasında sıralanabilir. Bunlara ek olarak eğitim yetersizliği, gelir dağılımında adaletsizlik, âtıl iş gücü, nüfus artış hızı, işsizliğin artışı, nüfusun kırsalda çalışması vb. eklendiğinde çocuğa yönelik istismarın arttığı görülmektedir (Polat, 2007).

Evrensel bir sorun olan çocuk istismarı ve ihmali, toplumsal kültürlerarası bağlamda farklılıklar göstermektedir. Örneğin; anne babanın söz hakkının en düşük seviyede olduğu İsveç'te çocuğun sorumluluğu tamamen devlete ait olup çocukla ilgili tüm kararlar devlet tarafından alınmaktadır. Türkiye'de ise çocukla ilgili tüm kararlar üzerinde söz sahibi olan ebeveynlere aittir. Ülkemizde çocukların anne

babaları ya da bakım veren kişiler tarafından daha fazla fiziksel ve duygusal istismara maruz kaldığı yapılan incelemeler sonucunda ortaya çıkmıştır (Kürklü, 2012).

2.7.1. Çocuk Hakları

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 19., 34. ve 39. maddeleri çocuk istismarı, ihmali ve önlenmesi ile ilgilidir. Sözleşme'nin 19. maddesine göre, çocuk yetiştirmekle yükümlü olanlar bu hakları kendilerine zarar verecek şekilde kullanmamalıdır. Devlet, çocukları ana babaları veya çocukların bakımından sorumlu diğer kişiler tarafından yapılacak her türlü istismardan korumak, çocuk istismarını önlemek ve bu tür davranışlara maruz kalan çocukların tedavisine yönelik sosyal planlar geliştirmekle yükümlüdür. Sözleşme'nin 39. Maddesi, Taraf Devletlerin silahlı çatışma mağduru çocukların fiziksel ve zihinsel sağlıklarını korumak veya iyileştirmek ve toplumla bütünleşmelerini sağlamak için uygun önlemleri almaları gerektiğini vurgulamaktadır. Taraf Devletlerin silahlı çatışmaya, işkenceye, ihmale, istismara ve sömürüye maruz kalan çocukların sağlığına kavuşmaları ve topluma yeniden kazandırılmaları için uygun önlemleri almakla yükümlü olduğu belirtilmektedir. Bu madde şiddete maruz kalmış çocukların rehabilitasyonu ile ilgilidir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 34. Maddesi cinsel istismarla ilgilidir. Bu madde, çocukların fuhuş ve pornografi de dahil olmak üzere cinsel istismar ve sömürüden korunmasıyla ilgilidir. Çocukların cinsel istismardan korunması çok önemli bir konudur (Polat, 2000).

Milletlerarası antlaşmalardan bir diğeri çocukların Anayasası olarak adlandırılan, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesidir. Türkiye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Ek Protokol imzalamış ve onaylamıştır. Sözleşmenin amacı, çocukların korunması için evrensel ilkeler oluşturmak ve onları her türlü ihmal ve istismardan korumaktır. 5 Eylül 2005 tarihinde Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme dışında kalan çocuk satışı, fuhuş ve pornografinin önlenmesine ilişkin İhtiyari Protokol'ü kabul etmiştir. Bu protokol özellikle çocukların cinsel istismarının önlenmesi açısından önemlidir (Taş, 2017)

Çocuk Hakları Sözleşmesi; çocukları ekonomik istismardan veya çocuk açısından tehlike arz edebilecek, çocuğun eğitimini aksatabilecek, çocuğun sağlığına (fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ya da sosyal gelişimine) zarar verebilecek herhangi bir işte çalışmaktan korunma hakkının bulunduğu göz önünde bulundurmaktadır. Çocukların satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi amacı ile yapılan kayda değer ve giderek artan uluslararası çocuk ticaretinden ciddi endişe duyulması ve çocuk pornografisi ve istismarının internet ve diğer gelişen teknolojiler üzerinde artan erişebilirliğinden endişe duyularak sözleşme çocuğun korunması ve uyumu, gelişimi için her halkın geleneklerinin ve kültürel değerlerinin önemini dikkate alacak şekilde anlaşma sağlamıştır (Soyer, 2017).

2.8. Çocuk İhmal ve İstismarının Çocuk Üzerindeki Etkisi ve Göstergeleri

Çocuk ihmal ve istismarı kısa ve uzun vadede bir takım zihinsel, duygusal ve davranışsal sorunlara yol açabilmektedir. İhmal edilen çocuklar zamanla düşmanlık ve saldırgan davranışlar sergileyebilir. Duygusal ve sosyal sorunlar ortaya çıkabilir. Konuşmada gecikme olabilir. Öğrenme güçlükleri ve düşük benlik saygısı, ihmal nedeniyle çocukların başına gelebilecek durumlardır. Öte yandan, fiziksel istismara uğramış çocuklarda intihar eğilimleri, alkol ve madde bağımlılıkları, depresyon, antisosyal davranışlar sergileme ve suç işleme ortaya çıkabilmektedir (Gölge, Hamzaoglu ve Türk, 2012; Ebert ve ark., 2003)

İstismar ekseninde ortaya çıkan ruhsal belirtiler inişli çıkışlı bir yol izleyebilir. Bu belirtiler yıllar içinde tekrarlayabilir. İstismara uğrayan kişilerde yakın bir zamanda veya gelecekte uyku sorunları, yeme sorunları, intihar eğilimleri, suç işleme, kendine zarar verme davranışları ve kaygı bozuklukları gelişebilir (Koçak ve Alpaslan, 2015; Ferrari, 1995). Çocuklukta istismarın ileriki yaşlarda bireylerde anksiyete, depresyon, uyku ve yeme bozukluklarına yol açtığı da belirtilmektedir.

Çocuğa uygulanan ihmal ve istismarın psikolojik, sosyal-duygusal ve davranışsal açıdan birçok olumsuz etkisi bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünyada 1-14 yaş arasındaki 40 milyon çocuk ihmal veya istismara maruz kalmakta ve desteğe ihtiyaç duymaktadır (Bahar ve ark. 2009). Yaşanan bu

durum çocukluk yıllarını olumsuz etkilediği gibi yetişkinlik döneminde de etkiler bırakmaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan travmalar yetişkinlikte psikolojik problemler ve madde kullanımı gibi birçok soruna neden olabilmektedir (Yılmaz, 2009).

Çocukken ihmal ve istismara uğramış yetişkinler, ruh sağlığı sorunları açısından yüksek risk altındadır. Benlik saygısı gelişmeye başladığında, çocukluk döneminde ihmal ve istismara uğramış çocukların benlik saygısı olumsuz etkilenebilmektedir (Onat ve ark., 2015; Atay, 2007; Farran, 2004).

2.8.1. Fiziksel İhmal ve İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkisi ve Göstergeleri

Çocukta fiziksel istismarın belirtileri genellikle dışarıdan fark edilecek düzeydedir. Ancak daha hafif olguların fark edilmesi güçtür (Yılmaz, 2009; Topbaş, 2004). Çocuğun erken dönemde şiddet görmesi, olgunlaşma sürecinde olan beyni üzerinde olumsuz etkilere sebep olabilmektedir. Çocuğun şiddet içeren bir ortamda bulunması bağışıklık sistemini ve sinir sistemini bozarak, sosyal, duygusal ve bilişsel bozukluklara neden olabilmektedir. Şiddet, depresif bozukluklar, anksiyete, çalışma veriminin azalması, saldırgan tavırlar ve bellek sorunları gibi sosyal sorunlara ve zihinsel sağlık sorunlarına yol açmaktadır (UNICEF, 2007).

Fiziksel istismara uğramış olan çocukta agresif davranışlarda bulunma, kendini aşırı kontrol etme, insanlardan ve fiziksel temastan korku duyma, konuşma gelişiminde gerilik, bilişsel yeteneklerde bozukluk, okul zorlukları ve akademik başarısızlık, suça yönelme ve saldırganlık, kaygı bozuklukları, dikkat eksikliği vb. davranışsal ve psikolojik sorunlar görülebilmektedir (Yılmaz, 2009; Kaplan, Pelcovitz ve Labruna, 1999).

2.8.2. Duygusal İhmal ve İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkisi ve Göstergeleri

Fiziksel şiddete maruz kalan çocukların büyük bir kısmı duygusal istismara da maruz kalmaktadır. Duygusal istismara maruz kalan çocuklar, sevgi ve ilgiden mahrum bırakılmaktadır. Bazı ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinde sürekli

reddetme, yıldırma, taciz, aşağılama ve aldırma davranışlar söz konusudur. Çocuklarını söylemediklerinden ve yapmadıklarından dolayı suçlarlar ve sürekli aşağılayıcı söz ve davranışlara maruz bırakırlar. Böyle bir ailede çocuk ya günah keçisi muamelesi görür ya da evde ihmal edilir, psikolojik olarak yalnızdır. Bu yöntemlerin çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini olumsuz etkilediği aşîkardır (Öztürk, 2011).

Duygusal istismara maruz kalan çocukta gözlenen davranışlar arasında; karşısındakine güvenmediğı için temkinli yaklaşma, hayata karşı ilgisizlik, regresyon, pasif davranışlar, özgüven düşüklüğü, depresyon gibi belirtiler sayılabilmektedir (Polat, 2008).

2.8.3. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkisi ve Göstergeleri

Cinsel istismar, bireyleri ve aileleri yaşamları boyunca etkileyen, kısa ve uzun vadede önemli ruh sağlığı sorunlarına yol açan bir yaşam olayıdır. Klinik olarak belirgin şekilde kötüleşen bireyler dışında etkisini uzun yıllar sürdürerek ve sonuçları gelecek nesillere aktarılmaktadır (Doğan, 2009).

Cinsel istismar sonrası mağdur olan çocuklarda suçluluk, dışlanma korkuları, utanma, kendisine yönelik tehditler, olayda sorumlu olarak kendisini görme, anne/babanın sevgisini kaybetme ve ailesinin parçalanacağı korkusu çocukta istismarın gizlenmesine neden olmaktadır (Beyazıt ve Ayhan, 2015).

Genel bir çerçeveden bakıldığında ihmal ve istismara maruz kalan çocuk üzerindeki etkileri; ihmal ve istismarın sıklığı, şekli, çocuğun yaşı, cinsiyeti, çocuğun çevresinden destek görüp görmediğı, yakın çevrenin tepkileri gibi birçok faktör tarafından etkilenmektedir. Ancak tüm bu faktörlere rağmen ne olursa olsun ihmal ve istismar, çocuk açısından travmatik bir durumdur. İhmal ve istismar çocuğun fiziksel, psikolojik, sosyal gelişimini bozan, onu kesintiye uğratan ciddi etkilere sahiptir. İhmal ve istismarın çocuk üzerinde yarattığı etkiler aşağıda şu şekilde sıralanmıştır (Çoban, 2013).

- Fiziksel etkiler arasında, vücutta kazayla olmayan kırıklar, vücudunda iz bırakacak yaralar, çıkıklar

- Duygusal etkileri olarak, düşük benlik saygısı, zihinsel olarak gelişim gerilikleri, akademik başarısızlık, depresyon, yetişkinlerle ya da yaşlılarıyla iletişim kurmakta zorlanma, dürtü kontrol bozuklukları,
- Davranışsal etkilere bakıldığında ise daha çok yalan söyleme, tırnak yeme, tikler, çalma gibi davranış bozuklukları, yeme bozuklukları, şiddet içeren ya da saldırgan davranışlar gösterme, uyku bozuklukları, kendine zarar verme, alkol ve madde kullanımına yönelme, travma sonrası stres bozukluğu, yetişkinlik dönemi için yeterli ebeveynlik becerisi geliştirememesi, çocuğun yaşadığı ihmal ve istismarı normalleştirilmesi ve bu sebeple ihmal ve istismarın sürekli mağduru ya da uygulayıcısı olması, yaşına uygun olmayan biçimde cinsellik hakkında bilgi sahibi olma ve cinselliğe ilgi duyma, abartılmış cinsel davranışlar sergileme şeklinde sıralanabilir.

Yukarıda yer alan etkiler her ihmal ve istismara uğrayan çocukta aynı biçimde ve etkide görülebilir demek doğru değildir. Ancak unutulmaması gereken en önemli nokta, ihmal ve istismara uğrayan çocuğun gelişimini olumsuz olarak etkileme ihtimalinin son derece yüksek olduğudur (Çoban, 2013: 107-108).

2.9. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesinde Okulun ve Öğretmenin Rolü ve Sorumlulukları

Çocuğun yaşamının şekillenmesinde ve yönlendirilmesinde en önemli kurumlardan ilki aile ikincisi de okuldur. Okul ortamları, çocuğun yakın çevresinde yaşadığı olumlu ve olumsuz durumların çok kısa bir zamanda etkilerinin görülebileceği yerlerdir. İhmal ve istismarın çocuğa etkilerini görebilmek için okul önemli kurumlardan biridir. Çünkü çocuğun yaşadığı ihmal ve istismarın izlerini okula yansıtması mümkün değildir. Okulun en önemli bileşenleri olan öğretmenler, ihmal ve istismar durumunun tanılanması, değerlendirilmesi ve ilgili birime iletilmesinde aktif rolü almaktadırlar. Öğretmenler; günün büyük bir kısmında çocuklarla yakın temasta olduğu için onları gözlemleyebilmekte ve çocukta oluşabilecek en küçük değişimi ya da davranış farklılıklarını erkenden ve kolayca öngörebilmektedirler (Yolcu, 2008).

Çocuğun aileden sonra okul yaşamında karşılaştığı ilk öğretmenleri okul öncesi öğretmenleridir. Okul öncesi öğretmenlerinin istismar ve ihmal açısından risk altında olan çocukları fark etmede ve ilgili birimlere bildirmede önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri ihmal ve istismara uğrama riski olan çocukları akranları arasında görme imkanına sahip oldukları için kolay bir şekilde fark edebilirler. Örneğin; ihmal ve istismar konularında bilgili bir öğretmen, öğrencisinin bir kazaya mı yoksa istismara mı uğramış olduğunu fark edebilir ve çocukta gördüğü belirtileri araştırabilir. Öğrencisinin davranışlarında olumsuz değişiklikleri gözlemlediğinde, kendisi ile konuşması için uygun ortam hazırlayabilir. Okul öncesi öğretmenlerinin tüm bu fonksiyonları yerine getirebilmeleri için ihmal ve istismar konularında bilgi ve risk tanıma düzeylerinin yeterli düzeyde olması gerekmektedir (Dilsiz ve Mağden, 2015).

Okul öncesi öğretmenlerinin istismar ve ihmal durumunu tespit etme de rol almaları için çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. Çocuk duygusal istismar yaşamış ise; öğretmenin bunu fark etmesi biraz güçtür. Ancak bu konuda eğitimli ise öğretmen, veli görüşmesi sırasında ya da öğrenci-veli ilişkisini gözlemlediğinde duygusal istismarını anlayabilir. Okul öncesi eğitim kurumları çocukların 0-6 yaş aralığındaki çocuğun psikomotor, sosyal, duygusal, dil, bilişsel gelişim alanları ile öz bakım becerilerini bir bütün olarak ele alır. Çocuğa yönelik istismar şüphesi duyan okul öncesi öğretmenleri, bu şüpheyi ortadan kaldırmak ya da teyit etmek için uzun bir süre gözlemleyerek durumu ortaya çıkarabilir, gerekli önlemleri alabilir ya da ilgili birimlere müracaat ederek bu durumun sonlanmasına katkı sağlayabilir (Aksel, Yılmaz ve Irmak, 2015).

Öte yandan öğretmenler çocukları akranlarıyla bir arada görerek, aralarındaki farklılıkları daha iyi anlamlandırabilirler. Örneğin, çocuğun davranışlarındaki mutsuzluğu, içe kapanmasını, depresyonunu, dikkat dağınıklığını, akademik başarısızlığını, hırçınlığını, saldırganlığını vb. değişikliklerini gözleyebilir. Ayrıca çocuğun hal ve hareketlerinden yaşadığı fiziksel acıyı ya da çocuğun bedenindeki yaralarını, çürüklerini inceleyebilir, oluş nedenlerini araştırabilir. Herhangi bir sorunla karşı karşıya kalan öğretmen, öğrencileriyle konuşmak için uygun bir ortam

hazırlayarak öğrencilere fayda sağlayan çözümlerin üretilmesine yardımcı olabilir (Şahin ve Beyazova, 2001).

Öğretmenlerin öğrencilerine karşı sorumluluklarından biri istismara uğrayan çocuklar için risk faktörlerini belirleyebilmek, önleyebilmek ya da önleyici çalışmalarda bulunmak, bu gibi olayları ilgili birimlere bildirmektir. Alan yazınında ihmal ve istismarın önlenmesine ilişkin üç aşamadan bahsedilmektedir (Wurtele ve Kenny, 2010). Buna göre:

a. Birinci aşama önlemedir. Bu aşamada çocukları, ebeveynleri ve toplumu ihmal ve istismar konusunda kapsamlı bir şekilde eğitmek amaçlanmaktadır. Çocukların istismarı anlayabilmelerine, başa çıkabilmelerine ve bildirmelerine yardımcı olmak için tasarlanmış, çocuk merkezli, sınıf merkezli bir eğitim programları hazırlanır ve sunulur.

b. İkinci aşama önleme yöntemleridir. İstismara uğrama olasılığı yüksek riskli bireylerin istismar olasılığını artıran risk faktörlerinin azaltılması hedeflemektedir.

c. Üçüncü aşama ise çocuğun istismar meydana geldikten sonra tekrar istismar edilmesini önlemeye yönelik müdahaleleri içermektedir.

Önleme faaliyetleri ihmal ve istismar olayının öncesinde ve sonrasında yapılacak müdahaleleri içermektedir. Önleme yöntemlerinin hedefleri doğrultusunda, istismarı önleme planları okul tabanlı olabileceği gibi toplum tabanlı da olabilmektedir (Livny ve Katz, 2016; Wurtele ve Kenny, 2010).

Alan yazınındaki çalışmalarda okullarda öğretmenlerin ihmal istismar vakaları ile karşılaştıkları ancak bu durumda nasıl bir müdahalede bulunmalarına gerektiğine dair bilgileri olmadığına dikkat çekilmektedir. Akgül (2015), okul öncesi eğitimcileri ve kurum personellerinin cinsel istismarı bildirme durumları araştırdığı çalışmasında, öğretmenlerin bildirim konusunda olumlu bir tutuma sahip oldukları ancak şüpheli vakalar da dahil olmak üzere bildirimde bulunmadıklarını ve raporlama konusunda bilgi eksiklikleri olduğunu tespit etmiştir. Benzer bir sonuç Derebalı, Çırak Karadağ ve Sönmez (2013) yaptıkları çalışmadan da elde edilmiştir. Çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çok azının lisans ve hizmetiçi eğitimleri

sırasında şiddet, çocuk istismarı ve ihmali konularında eğitim aldıkları, yaklaşık üçte birinin okullarında şiddet mağduru çocuklarla karşılaştıkları, çocukların en çok evde aile/bakıcı şiddetine maruz kaldıkları, en çok karşılaşılan şiddetin “fiziksel şiddet” olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin şiddet görmüş ya da istismara uğramış çocukla karşılaştıklarında başvuracakları yere ilişkin yanıtlarının net olmadığı da bulunmuştur. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusunda yardıma ihtiyacı olan çocukları tespit edebildikleri fakat bu çocukları bildirme konusunda eksik kaldıklarını, çocuk istismarı ve ihmaliinde güven sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Toros ve Tiirik, 2016). Kenny (2004) de öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaliini bildirmede ve müdahale etmede sıkıntılar yaşadıklarına dikkat çekmiştir. Araştırmada öğretmenler çocuk istismarı konusunda hizmet öncesi eğitimlerinin yetersiz olduğunu, akademik eğitimin her zaman güncel olmadığını, çocuk istismarı ve ihmali konusunda üniversite temelli eğitimin oluşturulması için çok az çaba harcadığını, çoğu öğretmenin çocuk istismarının nasıl tespit edileceğine dair eğitim ve bilgi eksikliği hissettikleri ve bundan dolayı şüphelendikleri istismarı bildirmede zorlandıkları bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismar ve ihmaliini önlemede oldukça önemli bir role sahip olmalarının yanı sıra çocuk istismarı ve ihmaliini doğru olarak saptayabilmeleri de önemli görülen bir diğer noktadır. Öğretmenlerin istismar ve ihmali doğru saptayabilmesi için sadece hizmet içi eğitimlerin verilmesi yeterli değildir (Goldman, 2005). Bunun için öğretmenlere hizmet öncesinde aldıkları üniversite eğitimlerinde çocuk istismarı ve ihmaliine yönelik derslerin de verilmesi gerekmektedir. Goldman (2005) Avustralya'daki bazı okulların sınıf temelli dersleri, ebeveyn eğitimi ve öğretmen mesleki gelişimi gibi çeşitli eğitim programlarını kullanarak çocukların cinsel istismarını ele aldıkları; çocukların cinsel istismarı konusunda bilgi sahibi olma, kendi rollerini anlama ve çocuklara koruyucu davranışları öğretme açısından öğretmenlerin profesyonelliğini artırmaya yönelik hizmet öncesi eğitiminin öğretmenler için önemli bir rol oynayacağını belirtmiştir.

Öğrencilerin gün içinde öğretmenleriyle velilerine göre daha fazla vakit geçirdiği düşünülürse, okullar istismarı önlemek için yapılacak etkinliklere kesinlikle katılmalıdır (Page ve Page, 2011; Sanderson, 2004). Ayrıca, istismarı önleme

konusunda öğretmenlerin çocuklara ve ailelerine eğitim vermesi çocukların korunmasında önemli bir faktördür (Sanderson, 2004; Crosson-Tower, 2003). Öte yandan, okul ortamı çocukların ihmal ve istismarı için bir risk faktörü de olabilir. Okul ortamında öğrenciler, öğretmenler tarafından fiziksel, duygusal veya cinsel istismarın yanı sıra akranları tarafından zorbalığa da maruz kalabilirler (Shumba, 2011; James ve ark., 2008). Bu nedenle, çocukları ihmal ve istismardan korumak için okulların önceliği, okulların bir risk faktörü haline gelmesini önlemektir. Okulda güvenli bir sosyal ortam yaratılarak kazaları, şiddeti ve intiharı önleyebilecek şekilde okulun güvenliği arttırılmalıdır (Page ve Page, 2011).

2.10. Çocuk İhmal ve İstismarı Bildirim Süreci

Okul yönetimi, ihmalden ve istismardan şüphelendiği durumlarda mutlaka adli mercilere bildirimde bulunmalı, bildirimde bulunan okul personeli de desteklemelidir. Öğretmenler okul yönetiminden yeterli desteği göremediklerinde çocuk istismarını bildirmekten kaçınabilmektedirler. Bu da ihmal ve istismarın önlenmesini olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Türkiye’de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu(TCK)’na göre devlet memurlarının adli bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır (TCK, m. 279). Bu kanun maddesine göre okul yöneticileri gibi herhangi bir kamu görevlisi bir suçun işlendiğini yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal etmesi veya bu hususta gecikme göstermesi durumunda, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile yargılanmaktadır.

Türk Ceza Kanunu’nun tamamını incelendiğinde bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ile ilgili çeşitli düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir:

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

Madde 98-(1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Okul personeli çocuktan istismara yönelik bir bilgi geldiğinde veya istismara yönelik ipucu görüldüğünde, konu ile ilgili gerçeklik sorgulanmadan bildirimde bulunmalıdır. Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK)'nın 6. maddesinin 1. fıkrası: “Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür” (MEB, 2018). Konu ile ilgili bildirim mercileri:

- Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çağrı hattı (183),
- Emniyet-Çocuk Şube Müdürlüğü/Karakollar (154/155) ,
- Cumhuriyet Savcılığı

Çocuk ihmal ve istismarından şüphelenme halindeki ilk müdahale okul idaresine haber vermek olmalıdır. Her okulda okul müdürü başkanlığında rehber öğretmen ve öğretmen temsilcilerinden oluşan bir krize müdahale ekibine bildirimde bulunulur. Benzer bir kurul il/ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde bir şube müdürlüğüne bildirilir ve bağlı bulunan ilçe/ildeki RAM ile iletişim kurulur.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın ödül ve ceza yönetmeliği incelendiğinde, çocuk istismarı ve ihmalinin bildirilmesine ilişkin özel bir metin bulunmamakla birlikte okul öğretmenleri için hazırlanan “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Rehberi”nin bazı bölümlerinde çocuk istismarına karşı alınması gereken önlemler belirlenmiştir. Bu maddelerin değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir.

Cinsel istismara uğrayan öğrencilere yönelik “Psikososyal müdahale hizmetleri kapsamında risk gruplarına yönelik hizmetler” başlığı altında hizmetler planlanmıştır. Bu kısımda,

“Cinsel istismar durumlarında çocuğun beyanının doğruluğu sorgulanmadan, beyanı esas kabul edilerek süreç yürütülür. Görüşme yapan kişi çocuğun anlatımı sırasında olaya ilişkin meraklı bir tutum içinde detayları öğrenmeye çalışmaz, hayret, üzüntü, öfke gibi duygusal tepkiler göstermez.”

“Çocuğun beyanını tutanak altına alır.”

“Adli ve kolluk birimlerine ivedi bir şekilde yüz yüze ya da telefon yoluyla yapılır.” “Bildirim sürecinde ailenin onayı aranmaz.”

“Bildirim sonrası süreçler hakkında çocuk bilgilendirilir.”

“Tutanak, bildirim yapılan kuruma elden ulaştırılır.”

“Çocuğun ve haberdar olan diğer kişilerin başkalarına anlatımı engellenerek konunun gizliliğine özen gösterilir.”

Okul yönetimi tarafından il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine “GİZLİDİR” ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.” ifadeleri ile cinsel istismar şüphesi olan durumlarda, yapılması gereken iş ve işlemler ile dikkat edilmesi gereken hususlar açıklanmıştır.

Şiddete maruz kalan ve şiddet uygulayan öğrenciler ile karşılaştığında yapılması gerekenler kısmında şiddete maruz kalan öğrenciler için bir bölüm ayrılmış ve “Çocuğa yönelik şiddetin veli tarafından uygulanması halinde adli ve kolluk birimleri ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na (il/ilçe müdürlükleri, ALO 183 telefon hattı vb.) okul yönetimi iş birliği ile bildirimde bulunulur.”

“Okul dışında yaşanan şiddet olayları için öğrenci ile yapılan görüşme sonrasında tutanak tutulur ve kolluk kuvvetlerine bildirimde bulunulur.” ifadelerine yer verilmiştir.

Ailelerin veya bir yetişkinin, çocuğun istismara uğradığını anladığı anda, işlenmekte olan veya işlenmiş olan bir suçun varlığı halinde bu durumun yetkili makamlara bildirilmesi gerekir. 155 Alo Polis hattı, 156 Alo Jandarma hattı, en yakın Polis Merkezine veya Cumhuriyet Savcılığına bildirimde bulunulması gerekir.

2.10.1. Çocuk İzleme Merkezi (ÇİM)

Türkiye’de son yıllarda çocuk ihmal ve istismarında özellikle cinsel istismarla mücadele amaçlı önemli çalışmalar yapılmaktadır. Çocuk İzleme Merkezi (ÇİM) bu çalışmalara güzel bir örnek teşkil etmektedir. Adalet Bakanlığı, cinsel istismara

uğrayan çocukları tespit etmek ve sonraki süreçte travmatize olmalarını önlemek için Çocuk İzleme Merkezini hayata geçirmiştir (Akbaş ve Sanberk, 2011).

Üniversite Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezleri (ÇKM), ardından ilk kez 2010 yılında Ankara’da kurulan ve günümüze değin ülkemiz genelinde sayıları artarak hizmet veren Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) aracılığı ile istismar mağduru çocuklara ve ailelerine yardımcı olunması ve çocuk istismarının önlenmesi konusunda çalışmalar yürütmektedirler (Arslan ve Erkol, 2021)

Çocuk İzlem Merkezleri cinsel istismara maruz kalan çocukların, yaşadıkları travmaları defalarca tekrarlanmaktan ve örselenmekten koruyarak istismar şüphesi ve beyanın alınması, çocuğun muayenesinin uzmanlar eşliğinde yapılması, aile ile görüşmelerin sağlıklı bir zeminde yürütülmesi ve tüm bulguların rapor edilmesi için gerekli personel ve ekipmanların oluşturulduğu, asıl ve asli görevlerinin başında çocuğun hak ve yararlarını gözetmekte olan bir devlet kuruluşudur.

Çocuk İzlem Merkezleri’ nin Kuruluş Amaçları (Yüksel, 2013)

- Cinsel istismara uğrayan çocuğun incelenmesi ve tedavisi aşamasında merkez tarafından gerekli görülen sağlık, eğitim, kolluk kuvvetleri, hukuk ve adalet sistemi gibi iş birliği yapılması gereken diğer kamu kuruluşları ile eşgüdüm içinde hizmet sağlanması.
- Çocuğa hukuki yardım yapıp çocuğun hakları savunulurken ikincil travmanın önlenmesi.
- Merkezde oluşturulacak güvenli ve çocuk dostu ortam ile çocuktaki travmanın etkilerinin azaltılması.
- Korunma altına alınması gereken olgularda, çocuğun güven içinde kalabileceği uygun bir ortam sağlanıncaya kadar geçici bir süre barınma, beslenme, giyim, sağlık ve güvenlik gereksinimlerinin karşılanması.
- Ailenin yaşadığı travmanın ve yaşanan olayın sağlıklı değerlendirilmesi amacıyla aile ile görüşülmesi.
- Ailenin ilk danışmanlık gereksinimlerinin karşılanması.
- Meslek elemanlarının hizmet içi eğitimlerine destek verilmesi şeklindedir.

ÇİM’de çalışan personelin özellikleri ve mekânın fiziki yapısı çocuğun kendini emniyette hissetmesini sağlayacak niteliktedir. Aynı zamanda yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle travmaya uğrayan çocuk için ÇİM’nde “çocuk dostu” bir ortam oluşturulması da hedeflenmiştir (Yüksel, 2013).

Ülkemizde de istismara uğrayan bazı çocuklar ya da aileleri, yaşadıkları çirkin olayı gizleme eğilimi göstermektedir. Bu durum çocuklara ve ailelerine verilmesi gereken tıbbi, hukuki ve sosyal desteği engellemektedir. ÇİM’ nde çocuğun yüksek yararı ve mağdur ailelerin verilerinin gizliliği esas alınarak, yazışmalarda mağdur çocukların isimlerinin kullanılmadığı özel yazılımlar kullanılmaktadır. Ailelerin ve çocuğun ikincil örselenmelerden korunması yönünde tüm hassasiyetler en azından kanunlar çerçevesinde sağlanmaktadır. Çocuk İzlem Merkezlerinde gizlilik, bilgilerin gizliliği kadar, merkezlerin gizliliği, hastane bünyesinde sağlık ve adli işlemlerin aynı noktada yürütülmesi de sağlanmaktadır (Yüksel, 2013).

2.11. Çevrimiçi Çocuk İstismarı

Bilim ve teknolojinin gelişmesi insan yaşamının her aşaması için kolaylık sağlamakla birlikte yeni suç türlerinin ortaya çıkmasına ve çocuk mağduriyetine de yol açabilmektedir. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte sanal ortamlarda cinsel ve duygusal istismar olayları yaşanmaya başlamış ve birçok suç türünde olduğu gibi çocukların cinsel obje olarak görüntülediği suçlarda artış yaşanmıştır. İstismara yol açan çevresel ve sosyal risk faktörleri olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmiştir (Aydemir ve Yurtkulu, 2012).

Sanal ortamlarda sahte hesaplar ve sahte profillerle kandırılan çocuklar cinsel istismara uğrama riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Şüphelinin kendine olan güvenini artıran en önemli faktör, internet üzerinden taciz ve "sanal zorbalık" yapanların mağdurları ile yüz yüze görüşmemesi olmaktadır.

Öğrencilerin internet kullanımında yaşadıkları zorluklarla ilgili yapılan bir çalışmada öğrencilere "Siber zorbalığı önlemek veya azaltmak için öğretmenlerin ve ailelerin neler yapabileceğini düşünüyorsunuz?" sorusu sorulmuş ve alınan

yanıtlardan; okullarda siber zorbalıkla ilgili öğrencilere bilgi verilmediği, öğrencilerin bu sorunun farkında olmadığı, öğretmenlerin, öğrencileri problem hakkında bilgilendirmek için yeterli bilgiye sahip olmadığı, çocukların internet kullanımının aileleri tarafından denetlenmediği sonuçlarına ulaşılmıştır (Karataş, 2018).

2.11.1. Çevrimiçi Çocuk İstismarı Suçunun Gerçekleşmeden Önlenmesi Amacıyla Alınabilecek Önlemler

Alan yazınında “çevrimiçi çocuk istismarı” suçu henüz yeni bir kavram olduğundan, toplumun bu suç türüne karşı alınabilecek önlemler aşamasında yeterli bilgiye sahip olmaması olağan bir durumdur. Bu suça karşı verilecek mücadelede ailelere ve eğitim camiasına son derece büyük sorumluluklar düşmektedir. Eğitim camiasının, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen, “Yerel Düzeyde Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Çalıştayı”nı model alması ve bu önemli projeyi ülke genelinde uygulaması eğitimcilerin çocukların cinsel istismarı konusunda bilinç düzeyinin artmasına önemli bir katkı sunabilir. Çalıştaydaki olay örnekleri, incelenen vakalar, çocukların ve ebeveynlerin sanal ortamda karşılaşılabilecek suçlara karşı bilinçlendirilmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkartmıştır. İncelenen olaylardan edilen bulgular doğrultusunda, çevrimiçi çocuk istismarına karşı şu önlemler önerilmiştir (Çalışkan, 2019):

- Bir çocuk yatak odasına gittiğinde sanal dünya ile iletişim kurmak için odada telefonu varsa fiziksel olarak yalnız olmasına rağmen sanal kullanıcılar sayesinde asla yalnız kalmaz. Çocukların yatmadan önce yatak odasına telefonla girmemeleri konusunda hemfikir olmak faydalı olabilir.
- Sanal risklere karşı evde paylaşımlı cep telefonu kullanımına imkân yaratmak için aile bireyleri ile ortak karar alınmalıdır.
- Çocuğun ziyaret edebileceği web siteleri çocukla birlikte kararlaştırılmalıdır.
- Çocuğun kullandığı internet sitelerinin yaşına uygun olması sağlanmalı, zararlı içerik barındıran internet sitelerine karşı filtre yazılımları kullanılmalıdır.

- Eğitim amaçlı olanlar dışında vakit geçirmek için internet kullanımını sınırlandırılmalıdır
- İnternet üzerinden yapılan görüşmelerde çocuklar ve arkadaşları arasındaki yaş farkı dikkate alınmalıdır. Sosyal medya takipçilerinin fiziksel ortamda doğrulanabilecek kişiler olduğundan emin olunmalıdır.
- Çocuklara kişisel bilgilerin sadece kendilerine özel olduğu anlatılmalıdır.
- Çocuklara, internette kötü bir duruma düştükleri takdirde yaşadıklarını ailelerine anlatmaları gerektiği anlatılmalıdır. Böyle bir durumda çocuklar suçlanmamalı, rahatlatılmalıdır.
- İnternet kullanımı, çocuğun fiziksel çevre ile etkileşimini olumsuz yönde etkileyecek bir düzeye ulaşmışsa, mutlaka bir uzmandan profesyonel yardım alınmalıdır.
- İstismar şüphesi durumunda, elde edilen bilgiler derhal güvenlik güçlerine bildirilmelidir (Çalışkan, 2019).

2.12.Dünya’da Çocuk İhmal ve İstismarın Durumu

Çocuk istismarı ve ihmali üzerine çalışmalar yapılması ve önleme için oluşturulan yasalara rağmen çocuklar istismar ve ihmale maruz kalmaya devam etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün 2017’de yayınladığı rapora göre; her yıl 0-15 yaş arası ortalama 41.000 çocuğun cinayete kurban gittiği açıklanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu’nun ‘Tanıdık Bir Yüz: Çocukların ve Gençlerin Hayatlarında Şiddet’ adlı çalışmasında da her yedi dakikada bir gencin şiddet görerek öldürüldüğü belirtilmiştir. Dünya geneline bakıldığında iki ve dört yaş arası çocukların dörtte üçü ebeveynleri ya da çocuğa bakmakla yükümlü kişiler tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (UNICEF, 2017).

Yine aynı raporda 28 ülkede kız çocuklarını cinsel ilişkiye zorlayanların %90’ının tanıdıkları içinden olduğu belirtilmiştir. Erkeklerle yönelik cinsel istismarın çoğunlukla ergenlik döneminde olduğu ve en çok arkadaşlar, partnerler tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmiştir (UNICEF, 2017). Uluslararası Kayıp ve İstismara

Uğrayan Çocuklar Merkezi (ICMEC) de her on çocuktan birinin cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir (UNICEF, 2015).

2.13.Türkiye’de Çocuk İhmal ve İstismarın Durumu

Çocukların en çok karşılaştıkları durumlar arasında olan çocuk istismarı ve ihmalinin Türkiye’de yaygın görülmektedir. Türkiye’ de yapılan araştırmalara bakıldığında okul öncesi dönem çocuklarının istismar ve ihmale uğrama olasılığının fazla olduğu ve bu oranın kız çocuklarında %34,6 erkek çocuklarında ise %32,5 olduğu belirtilmektedir (Sürsavur ve Demirel, 2018).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 21 Temmuz 2020 tarihinde “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri” adlı raporu yayınlanmıştır. Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %46,1’inin mağdur olarak, %32,9’unun suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla güvenlik birimlerine geldiği tespit edilmiştir. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen 206,498 çocuğun %57,6’sının yaralama, %15,2’sinin cinsel suçlar, %11’inin de aile düzenine karşı suçlardan mağdur olduğu açıklanmıştır (TÜİK, 2020). Türkiye İstatistik Kurumunun 2 Ağustos 2021 tarihinde “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri” raporun da ise güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 450.803 olduğu görülmektedir. Bu olaylarda çocukların %37,9’unun mağdur olarak, %25,3’ünün kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla, %18,5’inin kabahat işlediği iddiasıyla, %13’ünün ise bilgisine başvurma amacıyla güvenlik birimlerinde bulunduğu saptanmıştır (TÜİK, 2021).

Çocuk Hak İhlali İzleme raporunda Covid-19 salgını ile çocukların hak ihlallerinde artış olduğu belirtilmiştir. Ev ortamında daha fazla zaman geçiren çocukların; okuldan uzaklaştığı, arkadaş ilişkilerinin zayıfladığı ya da tamamen koptuğu, çocuk işçiliğinin arttığı, bunun da istismar ve erken yaşta evliliklere zemin hazırladığı, ev işlerinde özellikle kız çocuklarının çalıştırıldığı, aile içi şiddetin fazlaştığı, aile içi sıkıntıların fazlaşıp ekonomik anlamda muğlaklık gibi sebeplerden ötürü ciddi oranda yıkıcı problemlerle karşı karşıya kaldıkları belirtilmiştir (Göç ve İnsani Yardım Vakfı, 2020).

2.14. Konu ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Yapılan Araştırmalar

Yanowitz, Monte ve Tribble (2003)'in “Öğretmenlerin Çocuk İstismarının Etkilerine İlişkin İnançları” başlıklı çalışmasında fiziksel ve duygusal istismarın çocukların sınıf davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmenlerin beklentileri incelenmiştir. Veriler Kuzeydoğu Arkansas'ta görev yapan 59 okul öncesi ve onikinci sınıf öğretmeninden anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin %72'si fiziksel ve duygusal istismar arasında bir fark olmadığını ikisinin de kötü olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %81'i fiziksel ve duygusal istismara maruz kalmada sınıf davranışlarının aynı şekilde etkilendiğini belirtmişlerdir.

Kenny (2004)'nin Amerika Birleşik Devletleri'nde 200 öğretmenle yürüttüğü çalışmasında, çocuklara kötü muamelede bulunma ve istismar belirtilerini fark edebilme, bu durumlarla karşılaştıklarında yasal sürecin gerekliliklerini yerine getirebilme ve öğretmenlerin çocukların eğitimciler tarafından fiziksel istismara uğramalarına yönelik tutumlarını ortaya koymak amaçlamıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin istismara dair belirtilerin farkında olmayıp istismar durumlarını tespit edemediklerini ve böyle bir vakayla karşılaştıkları zaman ne yapmaları gerektiğini ve yasal süreçle ilgili izlenmesi gereken adımların neler olduğunu bilmedikleri saptanmıştır.

Çocuk istismarı vakalarının resmî kurumlara bildirilme durumlarını araştırmak amacıyla 480 öğretmenle birlikte yürütülen benzer bir araştırmada, öğretmenlerin çocuk istismarına yönelik yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları, yasal yönden çocuk istismarı ve ihmali kapsamında ele alınmayan durumları da istismar zannettikleri ve bu vakalarla ilgili olarak resmî kurumlara gerekli bildirimlerin yapılması konusunda eksikliklerin olduğu belirlenmiştir (Webster, O'Toole, O'Toole ve Lucal, 2005).

Goldman (2007)'in çalışmasının sonucunda, öğretmen adayları cinsel istismar vakaları karşısında gerekli sorumlulukları ve mağdura yönelik gerekli yardımları yapmak isteseler de cinsel istismarı fark etmeye yönelik yeterli düzeyde bilgi sahibi

olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun sebebinin cinsel istismara dair yeterli düzeyde eğitim alınmaması olduğu bildirilmiştir.

Tugay (2008) "Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri" adlı çalışmasında öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal ile ilgili farkındalıklarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmaya Ordu'da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 52 okulda görev yapan 400 öğretmen katılmıştır. Veriler Kerryann Walsh(2005) tarafından geliştirilen "Öğretmenler İçin Çocuk İstismarı ve İhmal Anketi" ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin %93'ünün çocuk istismarı ve ihmal ile ilgili eğitim almadıkları, %82'sinin ahlaki, %51'inin kanuni ve %45'inin Milli Eğitim Bakanlığı politikalarına göre vakaları bildirim zorunluluğu olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Öğretmenlerin %3'ünün çalıştığı yerdeki çocukların ebeveynleri ya da bakıcıları tarafından istismar ve ihmal edildikleri ve bu durumun diğer okullara göre daha sık görüldüğünü, %19'u kendi okulları ile diğer okullarda da aynı sıklıkla görüldüğünü, %34'ü çalıştığı okulda hiç görülmediğini ve %42'si çalıştığı okulda diğerlerine göre daha az görüldüğünü belirttikleri bulunmuştur. Çalışmadaki tüm öğretmenlerin %35'i çalışma hayatları boyunca en az bir kere de olsa çocuk istismarı ve ihmalinden şüphe duyduklarını, %27'si ise çocuk istismarı ve ihmalini tanılamış olduklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaliyle İlgili Bilgilerini Belirleme ve Değerlendirme: Avustralyalı Erken Çocukluk Öğretmenleri ile Nitel Bir Çalışma" adlı araştırmada Walsh ve Farrell (2008) sekiz okul öncesi öğretmeni ile çalışmıştır. Araştırmacılar öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal ile ilgili bilgi ve değerlendirme becerilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada sekiz öğretmenin çocuk istismarı ve ihmal ile karşı karşıya kaldıkları, öğretmenlerin bu durumla ilgili edindiği bilgilerin yeterli olmadığını bulunmuştur. Öğretmenlerin sahip oldukları genel bilgilerini karşılaştıkları istismar ve ihmal olayına uyarlayarak çözümlemeye çalıştıkları bulunmuştur.

McKee ve Dillenburger (2009) Kuzey İrlanda'da 216 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada, çocuklarda istismar ve ihmale yönelik belirtileri fark edebilme, risk durumlarını tespit edebilme becerilerini ortaya koymayı

amaçlamışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, üniversite öğrencileri istismar vakaları ile karşılaştıklarında istismar durumunu anlayabilme, yasal süreçle ilgili prosedürleri ve sorumlulukları yerine getirebilme, etkili raporlama ve var olan durumun çocuğa en az zarar vermesine yönelik önleyici çalışmalarda bulunma açısından düşük yeterlik düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun yanında öğrencilerin büyük bir kısmının istismarın türlerini ayırt edemediği ortaya koyulmuştur.

Okyay ve Erol Sahillioğlu (2009) okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmeline yönelik farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik yürüttükleri çalışma sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bunun yanında çocuk istismar ve ihmeline yönelik farkındalık düzeyinin cinsiyet ve sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Toplam puanda cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirtilirken fiziksel istismar alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının erkeklere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ortaya koyulmuştur. Bunun yanında hem toplam puan hem de cinsel istismar alt boyutu açısından 2.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının 4.sınıfta okuyanlara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Pala (2011), “Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri” adlı çalışmada öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırma verileri Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde öğrenim gören 171 öğretmen adayına anket uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda katılanların %91,2'sinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilişkili hiç ders almadıkları, %20,5'i fiziksel istismarı tanımlamada, %28,1'i cinsel istismarı tanımlamada, %16,4'ü duygusal istismarı tanımlamada, %18,7'si de çocuk ihmali tanımlamada hazırlıksız olduklarını, öğretmen adaylarının %87,7 sinin kanunlara, %73,7 sinin M.E.B. politikalarına, %96,4'ünün ahlaki olarak çocuk istismarı ve ihmali bildirme zorunlulukları olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Sağır ve Gözler (2013)'in 369 sınıf öğretmeni ile yürüttükleri araştırma sonucunda, öğretmenlerin %79'unun çocuk istismar ve ihmaline yönelik herhangi bir eğitim almadıkları, %76'sının Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibi olmadığı ve bu konuda bilgilendirilmek istedikleri belirtilmiştir. Çocuk istismar ve ihmal vakası ile karşılaştıklarında en çok okul yönetimine bildirimde bulunulacağı ortaya koyulmuştur. Öğretmenlerin %84'ü çocuk istismar ve ihmal durumu ile karşılaştıklarında bildirimde bulunma zorunlulukları olduğunu, %98'i ise ahlaki yükümlülükten dolayı bildirimde bulunmaları gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin istismar türleri ile ilgili orta düzeyde bilgi sahibi oldukları ortaya koyulmuştur. Öğretmenlerin %81'i fiziksel istismar, %93'ü duygusal istismar, %91'i cinsel istismar, %62'si fiziksel ihmal ve %81'i eğitimsel ihmalin belirtilerini tanımlamaya yönelik sorulara doğru cevap vermişlerdir.

Dilsiz ve Mağden (2015) öğretmenlerle yürüttükleri çalışmada, öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmaline yönelik bilgi düzeyini saptamayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucuna göre öğretmenlerin yüzde %60,5'i herhangi bir çocuk istismar ve ihmal vakası ile karşılaştıklarında yerine getirilmesi gereken yasal süreç ve sorumlulukları bilmediğini düşünürken, %39,5'i bildiğini düşündüğünü belirtmiştir. Çocuklarda istismar ve ihmale yönelik eğitim alan öğretmen sayısı %26,3 iken %73,7' si eğitim almadıklarını belirtmiştir.

Altan (2015)'in yürüttüğü çalışmada, üniversite öğrencilerine çocuklarda ihmal ve istismarla ilgili verdiği eğitim sonrasında öğrencilerin cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmale yönelik farkındalık düzeylerinin anlamlı olarak arttığı fakat bunun yaş, cinsiyet ve okudukları bölümlere göre farklılaşmadığı ortaya koyulmuştur.

Kefeli (2016) “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışları ile Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasını Tokat il merkezinde bulunan 7 bağımsız anaokulunda çalışan 11 yönetici, 31 okul öncesi öğretmeni, 13 destek eğitim personeli, 8 memur, 5 aşçı, 2 hizmetli, 1 bahçıvan ve 1 servis şoförü üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırmada veriler gözlem ve görüşme yöntemleriyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitim

kurumlarında çalışan personelin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, çocuk istismarının yöneticiler dışındaki personel tarafından sadece cinsel istismar olarak algılandığı belirlenmiştir. Araştırmada gözlemlenen iki okul öncesi öğretmeninin sınıflarında çocuklara duygusal istismar ve ihmal davranışı gösterdiği tespit edilmiştir. Gözlemlenen öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki görüşleri ile çocuklara yönelik davranışlarının çeliştiği bulunmuştur.

Savi Çakar ve Yazıcı Okuyan (2017)'ın öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmeline dair görüşlerine yönelik yaptığı araştırmaya göre öğretmen adayları çocuk istismar ve ihmali önleme, belirleme ve müdahale etmeye yönelik yetersiz bilgiye sahip oldukları, ayrıca yasal sorumlulukları ve süreçle ilgili yapılması gerekenler konusunda farkındalık sahibi olmadıkları ortaya koyulmuştur. Türkçe Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği bölümlerinde okuyan 70 öğretmen adayı ile yapılan çalışma sonucunda bir istismar vakası yaşandığında öğretmen adaylarının %40'ı rehber öğretmeni bilgilendireceğini, %17'si polise bildireceğini, %13'ü kendisinin çözeceğini, %7'si okul yönetimine haber edeceğini, %7'si aileye söyleyeceğini belirtmiştir. Katılımcıların yalnızca %4'ü istismarı fark etme sorumluluğu olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların 4'ü çocuk istismar ve ihmeline yönelik ders aldığını belirtmiş, yönetmelikler ve yasal süreçle ilgili bilgi sahibi olmayan öğretmen sayısı ise 55'tir.

Öğretmen adaylarının çocuk istismarına yönelik farkındalıkları üzerine yapılan bir çalışmada, öğretmen adaylarının (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Sosyal Hizmet, Resim Öğretmenliği, Bilgisayar Öğretmeni, Almanca Öğretmeni, Fransızca Öğretmeni, Okul Öncesi Öğretmeni, Özel Eğitim Öğretmenliği) çocuk istismarı ve ihmeline yönelik farkındalık düzeylerini ortaya koymak amacıyla görüşme yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda istismar türleri arasında en çok duygusal istismar üzerinde durdukları ortaya koyulmuştur. Öğretmen adaylarının çoğu herhangi bir istismar durumu yaşandığında öncelikli olarak rehberlik servisine durumu ileteceklerini belirtmişlerdir (Tunca ve Özer, 2015).

Erdoğan (2019) “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Algıları”nı incelediği çalışmasını Gaziantep ilinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 36 okul öncesi öğretmeni üzerinde yürütmüştür. Nitel yöntemle gerçekleştirilen araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik ve betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda birtakım bilgilerinin ve duyarlılıklarının olduğu fakat bilgilerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin istismar ve ihmale ilişkin kavramları, istismar davranışının yanı sıra, bu davranışın çocuk üzerindeki belirtilerine göre algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

III.BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmal konusunda farkındalıklarını incelemek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Betimsel tarama, geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olayla ilgili görüşlerinin, tutumlarının alındığı, olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır (Karakaya, 2012).

3.2. Araştırma Evren ve Örnekleme

Çalışmanın evrenini Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programında 2020-2021 yılları arasında öğrenim görmekte olan okul öncesi öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Gönüllülük esasına dayalı çalışmaya 161 okul öncesi öğretmen adayı katılmıştır. Soruların eksik cevaplanmasından kaynaklı on öğretmen adayı çalışmaya dahil edilmemiştir. Verilerin pandemi döneminde online Google form üzerinden toplanması sebebiyle eksik olan veriler tamamlanamamıştır. Bundan dolayı örneklem grubu azalmış 151 okul öncesi öğretmen adayına düşmüştür.

Araştırmaya katılanların öğretmen adaylarının demografik özelliklerini belirlemek amacıyla katılımcıların yaş, cinsiyet, uyruk, yaşadığı bölge, öğrenim sınıfı, anne ve baba eğitim durumuyla ilgili bilgiler toplanmıştır. Bu bilgiler Tablo 1'da gösterilmiştir.

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarına Ait Demografik Özellikler

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	138	91,4
	Erkek	13	8,6
Yaş	18-24 yaş	136	90,1
	+25 yaş	15	9,9
Uyruk	Türkiye Cumhuriyeti	131	86,8
	Diğer	20	13,2
Bölge	İl	84	55,6
	İlçe	41	27,2
	Köy	26	17,2
Anne Öğrenim	İlköğretim	76	50,3
	Ortaöğretim	58	38,4
	Yükseköğrenim	17	11,3
Baba Öğrenim	İlköğretim	52	34,4
	Ortaöğretim	80	53,0
	Yükseköğrenim	19	12,6
Sınıf	1.Sınıf	44	29,1
	2.Sınıf	29	19,2
	3.Sınıf	37	24,5
	4.Sınıf	41	27,2

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 151 okul öncesi öğretmen adayının %91,4'ünün (138) kadın, % 8,6'sının (13) erkek, % 90,1'inin(136) 18-24 yaş, %9,9'ünün(15) 25 yaş ve üzeri, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmen adaylarının %86,8'inin (131) Türkiye Cumhuriyeti uyruklu, %13,2'sinin(20) Türk kökenli Balkan ülkeleri uyruklu oldukları, okul öncesi öğretmenlerinin % 55,6'sının

(84) ilde, %27,2'sinin (41) ilçede, %17,2'sinin (26) köyde yetiştikleri ve yaşadıkları bulunmuştur.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin adaylarının ebeveynlerinin öğrenim durumları incelendiğinde; annelerin %50,3'ünün (76) ilköğretim, %38,4'ünün (58) ortaöğretim, %11,3'ünün (17) yükseköğretim mezunu olduğu, babalarının %34,4'ünün (52) ilköğretim, %53'ünün (80) ortaöğretim, %12,6'sının (19) yükseköğretim mezunu olduğunu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin adaylarının %29,1'inin(44) 1.sınıf, %19,2'sinin(29) 2.sınıf, %24,5'inin (37) 3.sınıf, %27,2'sinin (41) 4.sınıfta öğrenim gördükleri tespit edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilere yönelik demografik bilgiler içeren kişisel bilgi formu ve Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği ile toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Öğretmen adaylarına ve ailesine ait demografik bilgileri, çocuk ihmal ve istismarına ilişkin genel bilgileri elde etmeyi amaçlayan sorular içermektedir (Örn: cinsiyet, yaş, sınıf, yaşadığı bölge, uyruk, çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi sahip olup olmadıkları, seminer/konferansa katılıp katılmadıkları vb. sorular).

3.3.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği

Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Uysal (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 67 maddeden ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar:

- İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri (19 madde; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 19, 18, 19, 20. maddeler)

- Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler (15 madde; 14, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 67 maddeler)
- İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri (7 madde; 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27. maddeler)
- İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveynlerin Özellikleri (12 madde; 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 55, 60, 66. maddeler)
- İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri (6 madde; 41, 51, 52, 53, 54, 56. maddeler)
- Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler (8 madde; 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65. maddeler)

Beşli likert tipinde hazırlanan ölçek; 1- Hiç Doğru Değil, 2- Pek Doğru Değil, 3- Kararsızım, 4- Oldukça Doğru ve 5- Çok Doğru şeklinde puanlanmaktadır.

Ölçeğin; 1, 2, 4, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 57, 58, 60, 62, 64, 65, 66, 67 no'lu maddeleri 1- Hiç Doğru Değil, 2- Pek Doğru Değil, 3- Kararsızım, 4- Oldukça Doğru ve 5- Çok Doğru şeklinde puanlanmaktadır.

Ölçeğin; olumsuz ifade içeren 3, 5, 8, 10, 12, 14, 16, 27, 28, 30, 32, 34, 41, 42, 46, 49, 54, 56, 59, 61, 63 no'lu maddeleri ise tersine puanlanmaktadır. Buna göre bu maddelerde 5- Hiç Doğru Değil, 4- Pek Doğru Değil, 3- Kararsızım, 2- Oldukça Doğru ve 1- Çok Doğru şeklindedir.

Ölçekteki her bir maddenin ortalama puanı; 1 ile 2 arası “kuvvetli yanlış”, 2 ile 3 arası “yanlış”, 3 “kararsız” 3 ile 4 arası “doğru”, 4 ile 5 arası “kuvvetli doğru” olarak kabul edilmektedir. Ters kodlu maddelerin değerlendirilmesinde ise, 1 ile 2 arası “kuvvetli doğru”, 2 ile 3 arası “doğru”, 3 “kararsız”, 3 ile 4 arası “yanlış”, 4 ile 5 arası ise “kuvvetli yanlış” olarak kabul edilmektedir.

Ölçekte yer alan maddelerin kendi arasındaki iç tutarlılıklarının ve ölçeğin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi amacıyla güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Geçerlik güvenirlik çalışması Uysal (1998) tarafından yapılan ölçek için altı alt boyut tespit edilmiştir. Beşli likert 67 maddeden oluşan ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,912 olarak belirtilmiştir.

Ölçeğin güvenirlik düzeyinin yorumlanması aşağıda gösterilen sınırlara göre yapılmaktadır (Kalaycı, 2014).

$0.0 < \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 < \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenirliği düşüktür.

$0.60 < \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenirlidir.

$0.80 < \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenir bir ölçektir.

Güvenirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri Alfa =, 912 olarak bulunmuştur. Bulunan değer 0,80< cronbach's alpha< 1,0 aralığında olması ölçeğin yüksek derecede güvenir olduğunu göstermektedir.

Tezdiğ, (2017) tarafından yapılan “Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi” araştırmasında KKTC’de Lefkoşa ilinde bulunan Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2016 -2017 öğrenim yılında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Okul Öncesi Öğretmenliği ve Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Lisans programlarında öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. Sınıf 353 gönüllü öğretmen adayı üzerinden yürütülmüştür. Araştırmada öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçmek için Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanmasına Yönelik Ölçek Formu ve demografik özellikler için ise araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalıklarının incelendiğinde Cronbach alfa değeri 0,81 bulunup alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa değeri 0,59 ile 0,86 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin güvenir olduğu tespit edilmiş ve ölçek genelinden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar doğrultusunda en yüksek puan 4,14,en düşük puan 2,60 olup araştırmaya katılan öğrencilerin aldıkları puan 3,38’dir.

Doğan, (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal Ve İstismarı Belirti Ve Riskleri Konusunda Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi”

araştırmasını İstanbul Kartal, Maltepe, Pendik ve Tuzla’da bulunan 13 bağımsız anaokulunda görev yapan 90 gönüllü okul öncesi öğretmenleri ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu ve ölçek kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formunda, öğretmenlerin demografik özellikleri ile eğitim etkinliklerini içeren kişisel bilgiler yer almaktadır. Araştırmada kullanılan ve Uysal (1988) tarafından geliştirilen “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği” isimli ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde tek yönlü Anova analizi ve t-testi kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi düzeyleri; öğretmenlerin yaşlarına, öğrenim hayatlarında konu hakkında eğitim almalarına, ihmal ve istismar vakası ile karşılaşma durumlarına ve bilgi düzeylerini değerlendirmelerine göre değişmezken; hizmet sürelerine, eğitim durumlarına, öğrenim hayatı sonrasında konu hakkında eğitim almalarına ve seminer/konferanslara katılma durumlarına göre farklılık göstermiştir. Araştırma sonucunda çocuk ihmal ve istismarının belirti ve riskleri konusunda okul öncesi öğretmenlerinin bilgi eksikliklerinin mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere yönelik eğitimlerde konu ile ilgili eğitim içeriklerinin oluşturulması konusunda önerilerde bulunulmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Kullanılacak uygun istatistiksel analizleri belirlemek için ölçeğin toplam ve alt boyut puanlarının çarpıklık basıklık değerlerinin ± 1 arasında bir değer alıp almadığı kontrol edilmiştir (George ve Mallery, 2016). Tablo 2 incelendiğinde toplam puan ve alt boyutlar normal dağılım göstermektedir. Normal dağılım gösteren puan türlerinde Bağımsız Örneklem t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucu anlamlı fark çıkan analizlerde grupları karşılaştırmak adına Post Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Ölçek alt boyutlarının hipotetik olarak ortalama puanı hesaplanırken ise 5 likert ölçeğin ortanca değeri (3) ile madde sayısının çarpımı kullanılmıştır (Tezbaşaran, 2008; Can, 2019).

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel Bulgular

Ölçek Boyutları	n	$\bar{X}$	Std. Sapma	Min.	Max.	Çarpıklık		Basıklık	
						İst.	Std. hata	İst.	Std. hata
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	151	72,78	8,25	53,00	93,00	,133	,197	-,459	,392
Çocuk İstismarına İlişkin Davranışsal Belirtiler	151	53,20	4,49	39,00	65,00	-,372	,197	,755	,392
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	151	28,10	3,99	20,00	35,00	-,188	,197	-,866	,392
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	151	42,46	6,22	30,00	56,00	,208	,197	-,567	,392
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	151	19,83	3,09	10,00	29,00	,181	,197	,555	,392
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	151	30,15	5,06	18,00	40,00	-,033	,197	-,644	,392
Toplam ÇİİBRTÖ	151	246,54	24,39	199,00	302,00	,010	,197	-,696	,392

*p<05

Tablo 2 incelendiğinde yer alan ortalama puanlar incelendiğinde İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri alt boyutunun ortalama puanının ($\bar{X}=72,78$) ölçekten alınabilecek ortalama puanın ($\bar{X}_{\text{hipotetik}}=57$) üstünde kaldığı görülmektedir. Çocuk İstismarına İlişkin Davranışsal Belirtiler alt boyutunda da ortalama puan ($\bar{X}=53,20$) varsayımsal ortalamasının ($\bar{X}_{\text{hipotetik}}=45$) üstünde kalmaktadır. İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri alt boyutunun ortalama puanı ($\bar{X}=28,10$) da benzer şekilde ölçeğin ortalamasının ($\bar{X}_{\text{hipotetik}}=21$) üstünde yer almaktadır.

İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri alt boyutunda alınan ortalama puanın ($\bar{X}=19,83$) ölçekten beklenen ortalama puanın ($\bar{X}_{\text{hipotetik}}=18$) üstünde olduğu belirlenmiştir. İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri, Çocuk İstismarına İlişkin Çocuktaki Davranışsal Belirtiler, İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri, İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveynlerin Özellikleri, İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri, Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler alt

boyutlarında ve ölçeğin toplamından alınan puanların ortalamaları ($\bar{X}=246,54$) incelendiğinde de ölçekten beklenen puanın ($\bar{X}_{\text{hipotetik}}=201$) üstünde kaldığı görülmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin ortalamanın üstünde olduğunu göstermektedir.

IV.BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde araştırma amaçları doğrultusunda yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara ve ilgili yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Toplam ve Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayı İlişkisi

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği toplam ve alt boyutları arasındaki Pearson korelasyon katsayı ilişkisi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği toplam ve alt boyutları arasındaki Pearson korelasyon katsayı

Alt Boyutlar		1	2	3	4	5	6	7
1 İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	r	-						
	p	-						
	n	-						
2 Çocuk İstismarına İlg. Davranışsal Belirtiler	r	,619**						
	p	,000						
	n	151						
3 İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	r	,565**	,454**					
	p	,000	,000					
	n	151	151					
4 İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	r	,523**	,487**	,554**				
	p	,000	,000	,000				
	n	151	151	151				
5 İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	r	,295**	,454**	,281**	,559**			
	p	,000	,000	,000	,000			
	n	151	151	151	151			
6 Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	r	,557**	,536**	,518**	,713**	,510**		
	p	,000	,000	,000	,000	,000		
	n	151	151	151	151	151		
7 Toplam ÇİİBRTÖ	r	,831**	,761**	,723**	,831**	,605**	,826**	-
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	-
	n	151	151	151	151	151	151	-

**p<.05, *p<.01, N=151

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya dahil edilen okul öncesi öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği(ÇİİBRTÖ) toplam ve alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde **İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri** ile Çocuk İstismarına İlişkin Davranışsal Belirtiler ($r=.619$, $p<.01$), İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri ($r=.565$, $p<.01$), İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri ($r=.523$, $p<.01$), İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri ($r=.295$, $p<.01$), Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler ($r=.557$, $p<.01$) ve Toplam ÇİİBRTÖ ($r=.831$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya dahil edilen okul öncesi öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği

toplam ve alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde **Çocuk İstismarına İlişkin Davranışsal Belirtiler ile İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri** ($r=,454$, $p<.01$), İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri ($r=,487$, $p<.01$), İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri ($r=,454$, $p<.01$), Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler ($r=,536$, $p<.01$) ve Toplam ÇİİBRTÖ ($r=,761$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya dahil edilen okul öncesi öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği toplam ve alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde **İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri** ile İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri ($r=,554$, $p<.01$), İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri ($r=,281$, $p<.01$), Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler ($r=,518$, $p<.01$) ve Toplam ÇİİBRTÖ ($r=,831$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya dahil edilen okul öncesi öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği toplam ve alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde **İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri** ile İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri ($r=,559$, $p<.01$), Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler ($r=,713$, $p<.01$) ve Toplam ÇİİBRTÖ ($r=,831$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya dahil edilen okul öncesi öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği toplam ve alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde **İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri** ile Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler ($r=,510$, $p<.01$) ve Toplam ÇİİBRTÖ ($r=,605$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler ($r=,826$, $p<.01$) ve Toplam ÇİİBRTÖ arasında da pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden Aldıkları Puanlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	T	Sd	η^2	p
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	Kadın	138	73,28	2,51	149	,04	,01
	Erkek	13	67,38				
Çocuk İstismarına İlg. Davranışsal Belirtiler	Kadın	138	53,49	2,61	149	,04	,01
	Erkek	13	50,15				
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Kadın	138	28,25	1,49	149	,02	,14
	Erkek	13	26,53				
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	Kadın	138	42,73	1,79	149	,02	,08
	Erkek	13	39,53				
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	Kadın	138	19,86	0,45	149	,00	,65
	Erkek	13	19,46				
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	Kadın	138	30,39	1,91	149	,02	,06
	Erkek	13	27,61				
Toplam ÇİİBRTÖ	Kadın	138	248,04	2,49	149	,04	,01
	Erkek	13	230,69				

*p<05

Tablo 4 incelendiğinde Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinin İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$t_{(149)}=1,49$ p=,14], İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$t_{(149)}=1,79$ p=,08], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$t_{(149)}=0,45$ p=,65], Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler [$t_{(149)}=1,91$ p=,06], alt boyutlarından elde edilen puan

ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Ölçeğin Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$t_{(149)}=2,51$ $p=,01$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$t_{(149)}=2,61$ $p=,01$] alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından [$t_{(149)}=2,49$ $p=,01$] elde ettikleri puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Kadın öğretmen adaylarının farkındalıklarının erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Hemen hemen tüm toplumlarda aile kurumunda çocuk yetiştirme ile ilgili sorumluluklar kadınlar tarafından üstlenilmektedir. Hatta bu sorumluluk annenin yanı sıra abla konumunda olan kız çocuğu tarafından da üstlenilmektedir. Dolayısıyla küçük yaştan itibaren kızlar, çocukları daha yakından tanıma imkanına sahip olmaktadır. Bu durumun küçük çocuklardaki olası herhangi bir farklılığın daha kolay anlaşılmasını sağladığı düşünülmektedir.

O'Toole ve arkadaşları (1999), tarafından öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını farkındalık düzeyleri ile ilgili yaptıkları çalışmada çocuk ihmal ve istismarını bildirim oranları kadın öğretmenlerin bildirim oranlarının yüksek olduğu bildirilmiştir. Bağ (2019) kadın öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmale yatkın çocukların özellikleri, çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler ve çocuk ihmal ve istismarı belirti riskleri tanılamada erkek öğretmenlerden daha iyi olduklarını saptamıştır. Karanis, (2016) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmasında duygusal istismarı algılama düzeyleri üzerinde cinsiyetin etkili olduğunu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre duygusal istismarı algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında araştırmamızdan elde edilen bu sonucun alan yazınında yer alan çalışmaların sonuçlarıyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

4.3. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan T testi testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	Yaş	n	$\bar{X}$	t	Sd	η^2	P
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	18-24 yaş	136	72,52	-1,13	149	,01	,26
	+25 yaş	15	75,06				
Çocuk İstismarına İlişkin Davranışsal Belirtiler	18-24 yaş	136	53,18	-0,18	149	,00	,86
	+25 yaş	15	53,40				
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	18-24 yaş	136	27,84	-2,45	149	,04	,02
	+25 yaş	15	30,46				
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	18-24 yaş	136	42,56	0,61	149	,00	,54
	+25 yaş	15	41,53				
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	18-24 yaş	136	19,86	0,40	149	,00	,69
	+25 yaş	15	19,53				
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	18-24 yaş	136	30,11	-0,30	149	,00	,76
	+25 yaş	15	30,53				
Toplam ÇİİBRTÖ	18-24 yaş	136	246,11	-,67	149	,00	,51
	+25 yaş	15	250,53				

*p<05

Tablo 5'te yer alan bulgulara göre Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama ölçeği alt boyutlarının yaşa göre karşılaştırılması için t testi yapılmış ve ölçeğin Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$t_{(149)}=-1,13$ $p=,26$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$t_{(149)}=-0,18$ $p=,86$], İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$t_{(149)}=0,61$ $p=,54$], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$t_{(149)}=0,40$ $p=,69$], Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler [$t_{(149)}=-0,30$ $p=,76$], alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından [$t_{(149)}=-,67$ $p=,51$] elde edilen puan ortalamalarında yaşı istatistiksel açıdan anlamlı farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Ölçeğin "İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri" alt boyutunda ise anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır [$t_{(149)}=-2,45$ $p=,02$]. Farklılığın kimin lehine olduğuna belirlemek için sıra ortalamaları incelendiğinde 25 yaş üstü

öğretmen adaylarının ortalamalarının 18-24 yaş arası öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımları dikkate alındığında büyük bir kısmının (% 89,5) kesintisiz lisans eğitimine devam eden, 18-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. İhmalin çocuk üzerindeki belirtileri alt boyutunda karşılaşılan farklılığın 25 yaş üstü öğretmen adaylarının okudukları bölümün, onların ikinci üniversitesi olmasından ya da bu yaş grubundaki öğretmen adaylarının içinde anne ve baba olma ihtimalinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Walsh ve ark. (2004) anne ya da baba olan öğretmenlerin, deneyimi artan öğretmenlerin, ihmal ve istismarın çocuk üzerindeki belirtilerini daha kolay fark ettikleri ve yasal bildirim zorunluluğunun önemini fark ettikleri ve daha fazla bildirimde bulundukları belirlenmiştir.

Uysal ve Özsoy'un (2003) te yaptığı Okulöncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı İhmali Şiddet Ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri adlı araştırmasının sonuçları araştırmamızın sonuçlarımızla benzerlik içindedir. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin yaş ile Çocuk İstismarı İhmali Şiddet Ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri hakkında puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Kürklü (2011) tarafından yapılan Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeylerini incelediği çalışmasında öğretmenlerin yaşı ile farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Dolayısıyla böyle bir durum; araştırma bulgularını desteklemektedir.

4.4. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Uyuğa Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların uyuğa göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan t testi testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Uyruğa Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	Uyruk	N	$\bar{X}$	t	Sd	η^2	p
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	T.C	131	73,54	3,00	149	-,20	,01
	Diğer	20	67,75				
Çocuk İstismarına İlg. Davranışsal Belirtiler	T.C	131	53,75	4,05	149	-,13	,00
	Diğer	20	49,60				
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	T.C	131	28,43	2,64	149	-1,51	,01
	Diğer	20	25,95				
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	T.C	131	43,11	3,40	149	-,35	,00
	Diğer	20	38,20				
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	T.C	131	20,21	4,05	149	-,08	,00
	Diğer	20	17,35				
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	T.C	131	30,76	3,93	149	-,53	,00
	Diğer	20	26,20				
Toplam ÇİİBRTÖ	T.C	131	249,83	4,49	149	-,18	,00
	Diğer	20	225,05				

p<.,01*

Tablo 6 'ya göre t testi sonucunda Türkiye Cumhuriyeti ve diğer uyruklu öğretmen adayları arasında ölçeğin Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$t_{(149)}=3,00$ p=,01], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$t_{(149)}=4,05$ p=,00], İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$t_{(149)}=2,64$ p=,01], İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$t_{(149)}=3,40$ p=,00], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$t_{(149)}=4,05$ p=,00], Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler [$t_{(149)}=3,93$ p=,00] ve ölçeğin toplamından elde edilen puan ortalamalarında [$t_{(149)}=4,49$ p<,01] anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğretmen adaylarının puanları tüm boyutlarda diğer uyruklulara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Tablo 2 de çalışma grubundaki tüm öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları puanlar ortalamanın üstünde bulunmakla birlikte tablo 5'te görüldüğü gibi Türkiye Cumhuriyeti öğretmen adaylarının puan ortalamalarının uluslararası öğrencilerden daha yüksek çıkmasının sebebinin ölçeğin Türkçe olması ve uluslararası öğrencilerin ölçeği doldururlarken dille ilgili problem yaşamış olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Yaşadıkları Bölgeye Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların yaşadıkları bölgelere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Yaşadıkları Bölgeye Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	84	İl	72,53	Gruplar arası	349,39	2	174,69	2,62	,03	,08	
	41	İlçe	74,87	Grup İçi	9868,39	148	66,67				
	26	Köy	70,26	Toplam	10217,78	150					
Çocuk İstismarına İl. Davranışsal Belirtiler	84	İl	53,01	Gruplar arası	91,46	2	45,73	2,31	,03	,10	
	41	İlçe	54,34	Grup İçi	2935,17	148	19,83				
	26	Köy	52,03	Toplam	3026,63	150					
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	84	İl	28,07	Gruplar arası	132,53	2	66,26	4,34	,06	,02	B>C
	41	İlçe	29,26	Grup İçi	2257,77	148	15,25				
	26	Köy	26,38	Toplam	2390,30	150					
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	84	İl	43,69	Gruplar arası	489,61	2	244,80	6,80	,08	,00	A>C B>C
	41	İlçe	42,31	Grup İçi	5325,94	148	35,98				
	26	Köy	38,73	Toplam	5815,55	150					
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	84	İl	20,04	Gruplar arası	53,57	2	26,78	2,87	,04	,06	
	41	İlçe	20,21	Grup İçi	1379,29	148	9,32				
	26	Köy	18,53	Toplam	1432,86	150					
Çocuk İhmali ve İstismarın da Ailesel Özellikler	84	İl	30,67	Gruplar arası	235,71	2	117,85	4,82	,06	,01	A>C B>C
	41	İlçe	30,82	Grup İçi	3618,47	148	24,44				
	26	Köy	27,42	Toplam	3854,18	150					
Toplam ÇİİBRTÖ	84	İl	248,03	Gruplar arası	5845,21	2	2922,60	5,18	,07	,01	A>C B>C
	41	İlçe	251,85	Grup İçi	83448,16	148	563,83				
	26	Köy	233,38	Toplam	89293,37	150					

*p<05

A= İl, B=İlçe, C= Köy

KT* Kareleri Toplamı ve KO Ortalaması Şeklindeir.

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde ölçeğin Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$F_{(2,148)}=2,62$; $p=,08$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$F_{(2,148)}=2,31$; $p=,10$] alt boyutlarından elde ettikleri puan ortalamalarında yaşadıkları yere göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri alt boyut puan ortalamalarının yaşadıkları yere göre değişim gösterdiği görülmektedir [$F_{(2,148)}=4,34$; $p=,02$]. İlçede yaşayan öğretmen adaylarının ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri alt boyutundan aldıkları puan ortalaması köyde yaşayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$F_{(2,148)}=6,80$; $p<,01$] alt boyutu ile Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler [$F_{(2,148)}=4,82$; $p=,01$] alt boyutu puan ortalamaları karşılaştırıldığında ilde yaşayanların puan ortalamalarının ilçede ve köyde yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama ölçeği toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında da ilde ve ilçede yaşayan öğretmen adaylarının puan ortalamaları köyde yaşayan öğretmen adaylarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$F_{(2,148)}=5,18$; $p=,01$]. İlde yaşayan insan popülasyonu ilçede ve köyde yaşayan insan popülasyonuna göre daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik farklı kültürel, sosyal, dil, inanış alt yapılarını harmanlamaktadır. Tüm bunlar, ilde yaşayan öğretmen adaylarının birçok farklılığı görmesini ve farkındalıklarını sağlamaktadır. Bu da birçok konuda öğretmen adaylarının farkındalığını arttırmaktadır. Tablo 7 dikkatle incelendiğinde farklılık çıkan alt boyutların çocuk ve ailelerle ilgili olduğu görülmektedir. Bu da yukarıda açıklanmaya çalışıldığı gibi ilde farklı aile yapıları, insan ilişkileri ve çocuğa yönelik tutumların gözlenmesini sağlayabilir. İlçe ve köyler ise ilde göre nispeten daha benzer ve kapalı topluluklardır.

Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama ölçeği toplam puanı ortalamaları karşılaştırıldığında da ilde ve ilçede yaşayan öğretmen adaylarının puan ortalamaları köyde yaşayan öğretmen adaylarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu farklılığın köyde yaşam şartlarının diğer yerleşim birimlerine göre daha zor olması ve koşullarının ağır olmasından kaynaklı çocukların özellikle ihmal

edilmesine yol açtığı ve ortaya çıkan belirtilerin fark edilmesini zorlaştırdığı düşünülmektedir.

4.6. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Anne Öğrenim Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların anne öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tukey testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Anne Öğrenim Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	P	Fark
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	76	İlköğretim	73,42	Gruplararası	432,47	2	216,23	3,27	,04	,04	C>B
	58	Ortaöğretim	70,93	Grup İçi	9785,31	148	66,11				
	17	Yükseköğretim	76,23	Toplam	10217,78	150					
Çocuk İstismarına İl. Davranışsal Belirtiler	76	İlköğretim	53,28	Gruplararası	20,46	2	10,23	0,51	,01	,61	
	58	Ortaöğretim	52,84	Grup İçi	3006,17	148	20,31				
	17	Yükseköğretim	54,05	Toplam	3026,63	150					
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	76	İlköğretim	28,60	Gruplararası	40,71	2	20,35	1,28	,02	,28	
	58	Ortaöğretim	27,50	Grup İçi	2349,59	148	15,87				
	17	Yükseköğretim	27,94	Toplam	2390,30	150					
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	76	İlköğretim	42,10	Gruplararası	187,29	2	93,64	2,46	,03	,09	
	58	Ortaöğretim	42,01	Grup İçi	5628,26	148	38,02				
	17	Yükseköğretim	45,58	Toplam	5815,55	150					
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	76	İlköğretim	19,57	Gruplararası	10,18	2	5,09	0,53	,01	,59	
	58	Ortaöğretim	20,12	Grup İçi	1422,68	148	9,61				
	17	Yükseköğretim	20,00	Toplam	1432,86	150					
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	76	İlköğretim	30,50	Gruplararası	27,29	2	13,64	0,53	,01	,59	
	58	Ortaöğretim	29,62	Grup İçi	3826,89	148	25,85				
	17	Yükseköğretim	30,47	Toplam	3854,18	150					
Toplam ÇİİBRTÖ	76	İlköğretim	247,50	Gruplararası	1804,91	2	902,45	1,53	,02	,22	
	58	Ortaöğretim	243,03	Grup İçi	87488,46	148	591,13				
	17	Yükseköğretim	254,29	Toplam	89293,37	150					

*p<,05

A= İlköğretim, B=Ortaöğretim, C=Yükseköğretim

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adaylarının annelerinin öğrenim durumlarının ölçeğin İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları üzerinde etkili olduğu görülmektedir [$F_{(2,148)}=3,27$; $p=,04$]. Farkın hangi gruplar arası anlamlı olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda annesi yükseköğretim mezunu olan öğretmen adaylarının puan ortalaması ortaöğretim mezunu olanların puan ortalamasından anlamlı derece yüksek bulunmuştur. İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$F_{(2,148)}=0,51$; $p=,61$], İhmalin

Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$F_{(2,148)}=1,28$; $p=,28$], İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$F_{(2,148)}=2,46$; $p=,09$], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$F_{(2,148)}=0,53$; $p=,59$], Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler [$F_{(2,148)}=0,53$; $p=,59$] alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından alınan puan ortalamalarında [$F_{(2,148)}=1,53$; $p=,22$] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Genel olarak bu sonucun ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ve sorumluluklarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde annelerin çocuklarını büyütürken babalara nazaran daha ilgili olduğu ve daha fazla sorumluluk aldığı görülmektedir. Eğitimli annelerin çocuklarını yetiştirirken gösterdiği özenin bir yansıması olabilmektedir. Yani öğretmen adayları hangi tür tutumların çocuğu geliştirici ve destekleyici hangi tür tutumların ihmal ve istismar edici olduğunu daha iyi ayırt edebilmektedirler. Mızrakçı' ya (1994) göre annelerin eğitim düzeyi, çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen faktörler arasında en yüksek belirleyicidir. Eğitim düzeyi arttıkça annelerin yetkin/demokratik tutum sergileme eğilimi artarken; koruyucu, ilgisiz ve otoriter tutum eğilimlerinde azalma olmaktadır. Benzer şekilde Özgen (2017) de araştırmasında, annelerin eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak otoriter tutum ve aşırı koruyucu tutum düzeylerinin azaldığı, demokratik tutum düzeylerinin arttığını bulmuştur.

“Türkiye’de 0-8 Yaş Arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet” Araştırması’nda (2014); annelerin eğitim düzeyi düşerken çocuklarını ihmale yöneldikleri görülmektedir. Altıparmak ve ark. (2013) araştırma bulgusu da eğitim seviyesi düşük olan annelerin, çocuklarına daha fazla fiziksel ve duygusal istismarda bulundukları yönündedir.

Erken ve Toran (2004)’a göre de annelerin eğitim düzeyi düştükçe, çocuklarını reddedici tutumlar artmaktadır. Çakır (2021)’ a göre eğitim düzeyi yükseldikçe annelerin tutumları demokratikleşmektedir. Buna araştırmalara göre eğitim düzeyi yüksek olan annenin çocuk ihmal ve istismarını arttırabilir veya azaltabilmektedir. Yapılan çalışmalar bizim çalışmalarımızı destekler niteliktedir.

4.7. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Baba Öğrenim Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların baba öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Baba Öğrenim Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	N	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	52	İlköğretim	72,76	Gruplararası	99,23	2	49,61	0,73	,01	,49	
	80	Ortaöğretim	72,30	Grup İçi	10118,55	148	68,36				
	19	Yükseköğretim	74,84	Toplam	10217,78	150					
Çocuk İstismarına İl. Davranışsal Belirtiler	52	İlköğretim	53,30	Gruplararası	1,81	2	,90	0,04	,00	,96	
	80	Ortaöğretim	53,20	Grup İçi	3024,82	148	20,43				
	19	Yükseköğretim	52,94	Toplam	3026,63	150					
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	52	İlköğretim	28,51	Gruplararası	14,17	2	7,08	0,44	,01	,64	
	80	Ortaöğretim	27,85	Grup İçi	2376,13	148	16,05				
	19	Yükseköğretim	28,05	Toplam	2390,30	150					
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	52	İlköğretim	42,69	Gruplararası	7,79	2	3,89	0,10	,00	,91	
	80	Ortaöğretim	42,25	Grup İçi	5807,76	148	39,24				
	19	Yükseköğretim	42,73	Toplam	5815,55	150					
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	52	İlköğretim	19,46	Gruplararası	11,41	2	5,70	0,59	,01	,55	
	80	Ortaöğretim	20,00	Grup İçi	1421,45	148	9,60				
	19	Yükseköğretim	20,15	Toplam	1432,86	150					
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	52	İlköğretim	30,71	Gruplararası	24,63	2	12,31	0,48	,01	,62	
	80	Ortaöğretim	29,90	Grup İçi	3829,55	148	25,87				
	19	Yükseköğretim	29,73	Toplam	3854,185	150					
Toplam ÇİİBRTÖ	52	İlköğretim	247,46	Gruplararası	201,718	2	100,859	0,17	,00	,85	
	80	Ortaöğretim	245,50	Grup İçi	89091,660	148	601,971				
	19	Yükseköğretim	248,47	Toplam	89293,377	150					

*p<05

A= İlköğretim, B=Ortaöğretim, C=Yükseköğretim

Tablo 9’da yer alan bulgulara göre Öğretmen adaylarının babalarının öğrenim durumlarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinin, İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$F_{(2,148)}=0,73$; $p=,49$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$F_{(2,148)}=0,04$; $p=,96$], İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$F_{(2,148)}=0,44$; $p=,64$], İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$F_{(2,148)}=0,10$; $p=,91$], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$F_{(2,148)}=0,59$; $p=,55$], Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler [$F_{(2,148)}=0,48$; $p=,62$] alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından elde edilen puan ortalamaları [$F_{(2,148)}=0,17$; $p>,05$] üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Bu sonucun Tablo 7 de de bahsedildiği gibi babaların çocuklarının yetiştirilmesinde anneler kadar etkin olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çakmak, Aydoğan ve Tamam (2018), babaları çocuklarını yetiştirme tutumlarının eğitim durumlarından bağımsız olduğunu göstermiştir. Tezdiğ (2017), yaptığı çalışmada öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tespit etmede baba öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir.

4.8. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	44	1.sın.	71,90	Gruplararası	78,52	3	26,17	0,38	,01	,77	
	29	2.sın.	72,37	Grup İçi	10139,26	147	68,97				
	37	3.sın.	73,08	Toplam	10217,78	150					
	41	4.sın.	73,73								
Çocuk İstismarına İli. Davranışsal Belirtiler	44	1.sın.	52,70	Gruplararası	38,05	3	12,68	0,62	,01	,60	
	29	2.sın.	52,68	Grup İçi	2988,58	147	20,33				
	37	3.sın.	53,83	Toplam	3026,63	150					
	41	4.sın.	53,53								
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	44	1.sın.	27,02	Gruplararası	79,52	3	26,50	1,69	,03	,17	
	29	2.sın.	28,20	Grup İçi	2310,78	147	15,72				
	37	3.sın.	28,51	Toplam	2390,30	150					
	41	4.sın.	28,82								
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	44	1.sın.	41,47	Gruplararası	110,64	3	36,88	0,95	,02	,42	
	29	2.sın.	42,86	Grup İçi	5704,91	147	38,80				
	37	3.sın.	42,02	Toplam	5815,55	150					
	41	4.sın.	43,63								
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	44	1.sın.	19,56	Gruplararası	52,29	3	17,43	1,86	,04	,14	
	29	2.sın.	20,34	Grup İçi	1380,57	147	9,39				
	37	3.sın.	19,02	Toplam	1432,86	150					
	41	4.sın.	20,48								
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	44	1.sın.	29,65	Gruplararası	97,09	3	32,36	1,27	,03	,29	
	29	2.sın.	30,41	Grup İçi	3757,09	147	25,55				
	37	3.sın.	29,27	Toplam	3854,18	150					
	41	4.sın.	31,31								
Toplam ÇİİBRTÖ	44	1.sın.	242,34	Gruplararası	1825,79	3	608,59	1,02	,02	,38	
	29	2.sın.	246,89	Grup İçi	87467,58	147	595,01				
	37	3.sın.	245,75	Toplam	89293,37	150					
	41	4.sın.	251,53								

*p<05

A=1.Sınıf, B=2.Sınıf, C=3.Sınıf, D=4.Sınıf

Tablo 10'a göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinin İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$F_{(2,148)}=0,38$; $p=,77$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$F_{(2,148)}=0,62$; $p=,60$], İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$F_{(2,148)}=1,69$; $p=,17$], İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$F_{(2,148)}=0,95$; $p=,42$], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$F_{(2,148)}=1,86$; $p=,14$],

Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler [$F_{(2,148)}=1,27$; $p=,29$] alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından alınan puan puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir [$F_{(2,148)}=1,02$; $p=,38$]. Tablo 10'a bakıldığında araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama ölçeğinin alt boyutlarından ve ölçeğin toplamından aldıkları puanların ortalamasının üstünde bulunmuştur. Bu da öğretmen adayların konu ile ilgili birtakım bilgileri olduğunu göstermektedir. Son yıllarda çocuk ihmal ve istismarına ilişkin haberlerin basılı, görsel ve sosyal medyada görünür olması toplumun bilinçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu da toplumun özellikle çocuk ihmal ve istismarına yönelik ortak paydada birleşen görüş, tutum ve davranış geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Toplumun ortak değeri haline gelen bu tutumun bir yansıması öğretmen adaylarında görülmektedir. Ayrıca okul öncesi öğretmen adaylarının eğitim aldıkları alanın çocuğun gelişiminden eğitime ailesinden okuluna kadar geniş bir yelpaze içermesi farkındalıklarının ortalamasının üstünde olmasına neden olduğu gibi sınıflar arasında farklılık yaratmamış olabilir. Ayrıca YÖK'ün öğretmenlik programları için hazırlamış 2018 çerçeve programı incelendiğinde okul öncesi öğretmenliği lisans programında alan seçmeli dersler içerisinde "Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimi" dersinin olması okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına ilişkin kısmen bilgi sunmaktadır. Ayrıca çalışma grubundaki öğretmen adaylarının ikinci sınıftan itibaren bu dersi almış olmaları da sınıflar arasındaki farkı azaltmış olabilir (Çetin, Ünsal ve Hekimoğlu, 2021).

Tezdiğ (2017), Lefkoşa'da eğitim görmekte olan öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanılanma ölçeğinden aldıkları puanların öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılaştığını bulmuştur. Dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ölçeğin genelinden ve ölçekte yer alan çocuk istismarına ilişkin çocuktaki davranışsal belirtiler ve çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler alt boyutlarından aldıkları puanların ikinci ve üçüncü sınıfta öğrenim göre öğrencilere göre daha yüksek olduğunu, çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler alt boyutundan aldıkları puanların da birinci sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu tespit etmiştir.

4.9. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların bilgi alma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11 Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	İhmal ve İstismar Bilgi	n	$\bar{X}$	t	Sd	η^2	p
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	Evet	122	73,57	2,46	149	,04	,02
	Hayır	29	69,44				
Çocuk İstismarına İl. Davranışsal Belirtiler	Evet	122	53,80	3,47	149	,08	,00
	Hayır	29	50,68				
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	Evet	122	28,61	3,31	149	,07	,00
	Hayır	29	25,96				
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	Evet	122	43,25	3,30	149	,07	,00
	Hayır	29	39,13				
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	Evet	122	20,22	3,33	149	,07	,00
	Hayır	29	18,17				
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	Evet	122	30,77	3,13	149	,06	,00
	Hayır	29	27,58				
Toplam ÇİİBRTÖ	Evet	122	250,24	4,01	149	,10	,00
	Hayır	29	231,00				

*p<05

Tablo 11 incelendiğinde öğretmen adaylarının ihmal ve istismar hakkında bilgi alma durumuna göre İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$t_{(149)}=2,46$ $p=,02$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$t_{(149)}=3,47$ $p<,01$], İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$t_{(149)}=3,31$ $p<,01$], İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri [$t_{(149)}=3,30$ $p<,01$], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$t_{(149)}=3,33$ $p<,01$], Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler [$t_{(149)}=3,13$ $p<,01$] ve toplam [$t_{(149)}=4,01$ $p<,01$] ölçek puanlarının farklılaştığı bulunmuştur. Bütün boyutlarda olduğu gibi toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında bilgi alanların ($\bar{X}=250,24$), almayanlara ($\bar{X}=231,00$) göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmen adaylarının konu hakkında eğitim almaları çocuk ihmal ve istismarını önleyici çalışmalar açısından oldukça önemlidir. Çünkü iş yaşamında böyle bir durumla karşılaşma durumunda, çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerine karşı bilinçli ve farkında olan öğretmen adayı, doğru bir yaklaşım ile mağduriyetin devamını önleyebilir. Okul öncesi öğretmen adayları sadece lisans eğitiminde değil aynı zaman lisansüstü eğitimlerde ve seminer/konferanslarda eğitim almasının bu konudaki bilgi ve farkındalığı arttırmaya yönelik etki sağlayacağı düşünülmektedir.

Mckee ve Dillenburg'un 2009 yılında Kuzey İrlanda'da birinci sınıfta öğretmenlik okuyan 216 öğrenci ile yaptığı çalışmada, gruplara ayrılan öğrencilerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki eğitim gereksinimlerini belirlemişlerdir. Yapılan çalışma Kuzey İrlanda'da üniversitelerde uygulanan Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi (Initial Teacher Education)'nde çocuk koruma eğitiminin zorunlu olmasına rağmen sık sık gözardı edildiği, birçok öğrencinin etkin çocuk koruma ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve tutum olmaksızın mezun oldukları saptanmıştır. Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili, istismar ve ihmalin belirti ve risklerini tanılama anketinde çocuk koruma sürecindeki yasal gereklilikler, istismarı tanılama ve raporlama, önleyici çalışmalar ile ilgili soruların ortalama puanları çok düşük bulunmuştur. Bununla birlikte birçok öğrencinin istismar tipleri arasındaki farkları bilmemekte olduğunu saptamışlardır. Mckee ve Dillenburg'un inceledikleri diğer çalışmalardaki verilere bakıldığında ise tam bir eğitim almış olan lisans öğrencileri

istismar tiplerini doğru olarak tanımlamışlardır (McKee ve Dillenburger, 2009). Yapılan çalışmalar bizim çalışmamızı destekler niteliktedir.

Avustralya’da yapılan çalışmada öğretmenlerin 2005 yılına kadar çocuk ihmal ve istismarı ile çocuk korumaya yönelik eğitim durumları incelenmiş ve çalışmaya katılan öğretmenlerin %93’ünün konu ile ilgili eğitim aldıkları görülmüştür (Walsh ve ark, 2005).

Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin de içinde bulunduğu bir araştırmada öğrencilerin % 68,8’inin çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim aldığı belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinde ise bu oran %58,7’dir (Taş, 2017).

Erol (2007)’un tarafından yapılan araştırma okul öncesi öğretmenlerin %33’ünün lisans eğitimi öğrenim hayatı boyunca bu konuda hakkında herhangi bir eğitim almadıklarını ortaya koymuştur.

4.10. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Aldıkları Yere Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların bilgi aldıkları yere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Bilgi Aldıkları Yere Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
İstismarın Çocuk Üz. Fiziksel Belirtileri	56	Ders	74,53	Gruplararası	332,34	2	166,17	2,87	,05	,06	
	15	Seminer / Konferans	69,26	Grup İçi	6885,49	119	57,86				
	51	Basılı Medya	73,78	Toplam	7217,83	121					
Çocuk İstismarına İl. Davranışsal Belirtiler	56	Ders	54,07	Gruplararası	88,42	2	44,21	2,39	,04	,10	
	15	Seminer / Konferans	51,53	Grup İçi	2194,85	119	18,44				
	51	Basılı Medya	54,17	Toplam	2283,27	121					
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	56	Ders	28,92	Gruplararası	10,32	2	5,16	0,32	,01	,73	
	15	Seminer / Konferans	28,26	Grup İçi	1900,57	119	15,97				
	51	Basılı Medya	28,37	Toplam	1910,89	121					
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	56	Ders	44,57	Gruplararası	225,45	2	112,72	3,11	,05	,04	A>B
	15	Seminer / Konferans	40,60	Grup İçi	4307,67	119	36,19				
	51	Basılı Medya	42,58	Toplam	4533,12	121					
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	56	Ders	20,53	Gruplararası	36,26	2	18,13	1,94	,03	,15	
	15	Seminer / Konferans	18,80	Grup İçi	1113,31	119	9,35				
	51	Basılı Medya	20,31	Toplam	1149,57	121					
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	56	Ders	32,08	Gruplararası	180,09	2	90,04	3,75	,06	,03	A>B A>C
	15	Seminer / Konferans	29,60	Grup İçi	2855,48	119	23,99				
	51	Basılı Medya	29,66	Toplam	3035,57	121					
Toplam ÇİİBRTÖ	56	Ders	254,73	Gruplararası	3444,19	2	1722,09	3,31	,05	,04	A>B
	15	Seminer / Konferans	238,06	Grup İçi	61922,43	119	520,35				
	51	Basılı Medya	248,90	Toplam	65366,62	121					

*p<05

A=Ders, B=Seminer/Konferans, C=Basılı Medya

Tablo 12 incelendiğinde öğretmen adaylarının İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri puanlarının ihmal ve istismar hakkında bilgi aldıkları yere göre farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2,119)}=3,11$; $p=,04$]. Puan ortalamaları

karşılaştırıldığında farkın derste bilgi alanlar lehine olduğu görülmektedir. Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler boyutundan alınan puan ortalamaları karşılaştırıldığında derste bilgi alanların ortalaması seminer konferans veya basılı medyadan alanlara göre daha yüksektir [$F_{(2,119)}=3,75$; $p=,03$]. Ölçeğin toplamından alınan puanlarda da benzer şekilde derste bilgi alanların puanları seminerde alanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$F_{(2,119)}=3,31$; $p=,04$]. Ölçeğin İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$F_{(2,119)}=2,87$; $p=,06$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$F_{(2,119)}=2,39$; $p=,10$], İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$F_{(2,119)}=0,32$; $p=,73$], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$F_{(2,119)}=1,94$; $p=,15$], alt boyutlarından alınan puanlarda ise bilgi aldıkları yere göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>,05$).

Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adayları ikinci sınıfta “Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimi” alan seçmeli dersini almaktadırlar. Bu da öğretmen adaylarının yaklaşık %71’inin bahsi geçen ders kapsamında konu ile ilgili bilgi aldığını göstermektedir. Ayrıca çevrenin etkilerine karşı en hassas ve kırılgan dönemdeki küçük çocukların ilk öğretmenleri olacak okul öncesi öğretmen adayları lisans eğitimi sürecince farklı dönemlerde ve şekillerde alan dersleri içerisinde ders hocaları tarafından bu konuya yönelik bilgi ve söylemlerle interaktif bir şekilde karşılaşmaktadırlar. Bu deneyimlerin görsel yazılı ve sosyal medyadan ya da konferans ve seminerlerden elde edilen bilgi ve deneyimlere nazaran daha etkili olduğu düşünülmektedir.

140 okul öncesi öğretmeni ile yürütülen bir araştırmada, öğretmenlerin % 33,6’sı internetten bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin internet vb. kaynaklardan edindikleri bilgilerin doğruluğundan emin olmadan bu bilgileri hayata geçirmemeleri gerektiği konunun hassasiyeti açısından oldukça önemlidir (Erol, 2007).

Üniversite öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin bir çalışmada seminer/konferansa katıldığını söyleyenlerin oranı %46,7 olurken en yüksek oranı sırasıyla sosyal hizmet (%68,9) ve çocuk gelişimi (%67,3) öğrencileri oluşturmuştur. Okul öncesi öğrencilerin oranı ise %21,7’dir.

Öğrencilerin aynı üniversitede olmalarına rağmen bölümlerinde bu konuda yapılan çalışmaların yoğunluğu ve hocaların bu tür etkinliklere katılımın teşvik edilmesi önemli bir etken olarak gösterilebilir (Taş, 2017).

Pala (2007) yaptığı araştırmada araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %95,3'ü (n=163) okulda çocuk ihmal ve istismarına ile ilgili tartışma, panel konferans, oturum vb. eğitim faaliyeti olmadığını sadece %4,7'si (n=8) konuyla ilgili eğitim faaliyeti olduğunu belirtmiştir. Kürklü (2011) araştırmada aktif olarak çalışan 234 öğretmenden %63,1'i (n=152) okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili hiç bilgilendirici konferans, tartışma, panel vb. gibi faaliyetlerin yapılmadığını belirtmiştir.

4.11. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Kendilerini Yeterli Görme Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinden aldıkları puanların kendini yeterli görme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği Puanlarının İhmal ve İstismar Hakkında Kendilerini Yeterli Görme Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	η^2	P	Fark
İstismarın Çocuk Fiziksel Belirtileri	42	Yeterli	73,04	Gruplararası	170,69	2	85,34				
	57	Kısmen	73,85	Grup İçi	10047,09	148	67,88	1,26	,02	,29	
	52	Yetersiz	71,38	Toplam	10217,78	150					
Çocuk İstismarına İl. Davranışsal Belirtiler	42	Yeterli	53,14	Gruplararası	55,95	2	27,97				
	57	Kısmen	53,91	Grup İçi	2970,68	148	20,07	1,39	,02	,25	
	52	Yetersiz	52,48	Toplam	3026,63	150					
İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri	42	Yeterli	27,92	Gruplararası	76,51	2	38,25				
	57	Kısmen	28,96	Grup İçi	2313,79	148	15,63	2,45	,03	,09	
	52	Yetersiz	27,30	Toplam	2390,30	150					
İstismar ve İhmale Yat. Ebeveyn Özellikleri	42	Yeterli	43,38	Gruplararası	276,88	2	138,44				
	57	Kısmen	43,49	Grup İçi	5538,67	148	37,42	3,70	,05	,03	B>C
	52	Yetersiz	40,59	Toplam	5815,55	150					
İstismar ve İhmale Yat. Çocukların Özellikleri	42	Yeterli	19,73	Gruplararası	51,76	2	25,88				
	57	Kısmen	20,52	Grup İçi	1381,10	148	9,33	2,77	,04	,07	
	52	Yetersiz	19,15	Toplam	1432,86	150					
Çocuk İhmali ve İstismarında Ailesel Özellikler	42	Yeterli	30,09	Gruplararası	121,99	2	60,99				
	57	Kısmen	31,19	Grup İçi	3732,19	148	25,21	2,42	,03	,09	
	52	Yetersiz	29,07	Toplam	3854,18	150					
Toplam ÇİİBRTÖ	42	Yeterli	247,33	Gruplararası	3917,20	2	1958,60				
	57	Kısmen	251,94	Grup İçi	85376,17	148	576,86	3,39	,04	,04	B>C
	52	Yetersiz	240,00	Toplam	89293,37	150					

*p<05

A=Yeterli, B=Kısmen Yeterli, C=Yetersiz

Tablo 13'te yer alan bulgulara göre öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarı hakkında kendilerini yeterli bulma durumlarına göre Çocuk İstismarı ve

İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama ölçeğinin toplam puanında [$F_{(2,148)}=3,39$; $p=,04$], istismara ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri [$F_{(2,148)}=3,70$; $p=,03$], alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının istatistiksel açıdan farklılık gösterdiği bulunmuştur. Aradaki farkın kaynağını bulmak için yapılan analizine göre kısmen yeterli diyenlerin yetersiz diyenlere göre puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur.

Kısmen yeterli cevabını verenlerin İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri ile toplam puanlarda anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,05$). İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri alt boyutunda kısmen yeterli diyen öğretmen adaylarının puan ortalaması yetersiz diyen öğretmen adaylarından daha yüksek bulunmuştur [$F_{(2,148)}=3,70$; $p=,03$]. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği toplam puan ortalamaları incelendiğinde de bilgi düzeyinin kısmen yeterli olduğunu düşünen öğretmen adaylarının yetersiz olduğunu düşünenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur [$F_{(2,148)}=3,39$; $p=,04$]. Ölçeğin alt boyutlarından İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri [$F_{(2,148)}=1,26$; $p=,29$], İstismara İlişkin Davranışsal Belirtiler [$F_{(2,148)}=1,39$; $p=,25$], İhmalin Çocuk Üzerindeki Belirtileri [$F_{(2,148)}=2,45$; $p=,09$], İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri [$F_{(2,148)}=2,77$; $p=,07$], Çocuk İhmali Ve İstismarında Ailesel Özellikler [$F_{(2,148)}=2,42$; $p=,09$], alınan puan ortalamalarının “yeterli, kısmen yeterli ve yetersiz” cevaplarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Ölçeğin toplam puan ve istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri alt boyutunda kendini çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusunda kendini kısmen yeterli gören öğretmen adayları, yetersiz diyen öğretmen adayına nazaran yüksek puan almasının bir nedeni lisans öğrenim sürecinde çocukların yetiştirilmesine ve eğitime yönelik derslerin yanı sıra “Aile Eğitimi ve Katılımı” dersi almış olmaları böyle bir farklılığı oluşmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Örnek bir çalışmada öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanlar ile kendi bilgi düzeylerini değerlendirmeleri ölçek ortalamalarına göre yorumlandığında uyumlu görülmemiştir. Benzer sonuç, lisans öğrenimi yapan öğrencilerin verdikleri

cevaplarda da görülmüştür. Çocuk ihmal ve istismarını teşhis etmede bilgi düzeyini "çok yeterli" olarak tanımlayan öğrenciler en düşük bilgi puanlarına sahipken, "hiç olmadığını düşünüyorum" diyenlerin en yüksek bilgi puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Yeterli görme düzeyi arttıkça bilgi düzeyinin düştüğü görülmüştür (Taş, 2017).

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk istismarı, çocukları fiziksel, duygusal ve cinsel yönden ihmal etmeyi ve onlara zarar vermeyi içeren karmaşık ve tehlikeli bir dizi sorundur. Bu konuda yapılacak araştırmalar, istismarın önlenmesi, bireylerde konu hakkında farkındalık yaratılması, erken teşhis, hazırlık ve destekleyici programların uygulanması açısından önemlidir. Bu nedenle çalışma okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmeline yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Okul öncesi öğretmen adayları ile gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

- Katılımcıların % 91,4'ü Kadın ve % 90,1'i 18-24 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir.
- Katılımcılar % 80,7 çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgi aldıklarını, bu bilgilerin %36'sını derslerinden, %17,4'ünü kitap ve dergilerden, %24,8'ini diğer (internet ve görsel materyaller) kaynaklardan öğrendiklerini belirtmişlerdir.
- Katılımcıların %38,5 'i çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendini kısmen yeterli görürken, %31,1'i çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendilerini yetersiz olarak görmektedirler.
- Katılımcıların % 95,7'si çocuk istismarı ve ihmali konusunda daha fazla bilgilenme gereksinimi olduğunu belirtmişlerdir.
- Katılımcıların çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanımlanmasına yönelik ölçeğin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğinin çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, istismara ilişkin davranışsal belirtiler ve toplam puanından elde ettikleri puan ortalamaları cinsiyete göre

anlamli bir Şekilde farklılaşmıştır. Kadın  ğretmen adaylarının farkındalıkları erkek  ğretmen adaylarına göre daha yüksek bulunmuŐtır. ($p<,05$)

- Katılımcıların  ocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanılanmasına yönelik ölçeğin boyutları ve toplam puan ortalamaları ile okudukları sınıflar arasında istatiks l açıdan anlamli farklılık g r lmemiŐtır($p>,05$).
-  ocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama  l eği alt boyutlarının yaşa göre karşılaştırıldığında yalnızca İhmalin  ocuk  zerindeki Belirtileri alt boyutunda anlamli bir farklılığa ulaşılmıştır. 25 yaş üstü  ğretmen adaylarının puan ortalamalarının 18-24 yaş arası  ğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu ($p<,05$), ölçeğin alınan toplam puanda ise yaşa bağlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır($p>,05$).
- Türkiye Cumhuriyeti uyruklu  ğretmen adaylarının puanları tüm boyutlarda diğer uyruklulara göre anlamli derecede yüksek bulunmuŐtır($p<,01$).
-  ocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama  l eği toplam puanı ortalamaları karşılaştırıldığında da ilde ve ilçede yaşayan  ğretmen adaylarının puan ortalamaları köyde yaşayan  ğretmen adaylarına göre anlamli düzeyde yüksek bulunmuŐtır($p<,05$).
- Öğretmen adaylarının İstismarın  ocuk  zerindeki Fiziksel Belirtileri alt boyutundan annesi yükseköğretim mezunu olan  ğretmen adaylarının puan ortalaması ortaöğretim mezunu olanların puan ortalamasından anlamli derece yüksek bulunmuŐtır($p<,05$).
-  ocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama  l eğinin alt boyutları ve toplam puanının  ğretmen adaylarının baba öğrenim durumuna göre farklılaŐmamıŐtır($p>,05$).
- Öğretmen adaylarının  ocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama  l eğinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuŐtır($p>,05$).
- Öğretmen adaylarının  ocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama  l eğinden aldıkları toplam puanların konu ile ilgili daha önceden bilgi alan  ğretmen adayları lehine göre farklılaştığı bulunmuŐtır($p<,05$).

- Derste bilgi alan öğretmen adaylarının İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri alt boyutundan elde ettikleri puan ortalamalarının konferans, seminer vb. yollardan bilgi edinenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur($p<,05$).
- Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği toplam puan ortalamaları incelendiğinde bilgi düzeyinin kısmen yeterli olduğunu düşünen öğretmen adaylarının yetersiz olduğunu düşünenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur($p<,05$).

Okul öncesi öğretmen adaylarının istismar ve ihmalin çocukta meydana getirdiği fiziksel belirtileri, davranışsal belirtileri, ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri, çocuk istismarı ihmalinde ailesel özellikler hakkında ortalamanın puanın üstünde bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıkları ortalamanın üstünde olduğunu yani çocuk ihmal ve istismarı belirti ve risklerinin farkında olduğunu göstermektedir.

Bu bilgiler ışığında konuyla ilgili olarak aşağıda birtakım önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Öneriler

- Öğretmen adaylarının lisans ders içeriklerinde zorunlu ders kapsamında, çocuk ihmal ve istismarına yönelik ders oluşturulabilir ve içeriğin tanılamaya yönelik daha fazla bilgi içermesi sağlanabilir. Verilecek bilgilerin; istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri, istismarın çocuğun davranışlarındaki belirtileri, ihmal ve istismara yatkın ebeveyn ve çocuk özellikleri ile çocuk ihmali ve istismarında ailesel özellikler konularını kapsamaya özen gösterilmelidir.
- Öğretmen adayları çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim/konferans/seminer ve paneller yolu ile var olan bilgilendirici çalışmalara ek olarak bu konferansların sürekliliğini sağlamak ve profesyoneller tarafından verilen eğitimlerde sertifika programları hazırlanarak daha etkili olması sağlanmalıdır.

- Önleyici çalışmaların yaygınlaşabilmesi amacıyla toplumun her kesimine bilgilendirme, ihmal ve istismarı önlemeye yönelik çalışmalar basılı görsel ve sanal medya üzerinden gerçekleştirilebilir, basılı afişler ve dijital postlar, broşürler vb. hazırlanabilir. Çeşitli seminerler ve konferanslar ile toplumun dikkatinin canlı tutulması sağlanabilir.
- Çocuk ihmal ve istismarı hakkında ebeveyn olarak sadece anneye değil aynı zamanda babalarından bu konu hakkında farkındalıklarını arttırıcı çalışmalar planlanmalıdır.
- Çocuk ihmal ve istismarı farklı disiplin alanlarını içeren bir konudur. Bu sebeple farklı disipline uzmanların, konunun farklı alanlarını değerlendirecek şekilde bir arada çalışması ve ortak araştırmalar gerçekleştirmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Adalı, N. (2007). *10-12 Yaş Grubu Çocuk İstismarı Ebeveyn ve Çocuk Bilgilendirme Çalışması*. Tezsiz Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Akbaş, T., Sanberk, İ. (2011) *Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve Koruyucu Eğitim Çocuklarımızı Cinsel Tacizden Nasıl Koruyabiliriz?*. Adana: Karahan Kitabevi.

Akdoğan, H. (2005). *Çocuğun Cinsel İstismarı ve Türkiye’de Çocuk Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Çalışmalar*. Sexual Abuse of The Children And Efforts in Turkey To Prevent The Abuse. *Polis Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1-16.

Akgül, E. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Cinsel İstismar Bildirim Durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akın, A., Aşut, S., Demirci, İ., Akbaş, Ş. Z., Güler, H., Demir, O. Kaymaz, B. (2013). *Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği Türkçe Formu’nun Geçerlik ve Güvenirliği*. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı II, Sakarya, 11-14.

Aksel, Ş., Yılmaz Irmak, T. (2015). *Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri*. *Ege Eğitim Dergisi*, (16) 2: 373-391.

Aktaş-Altunsu, B. (2004). *Çocuklara Bakım Veren Hemşirelerin Çocuk İstismar ve İhmalini Tanıyabilmeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akyüz, E. (2013). *Çocuğun Bilgi Edinme ve Zararlı Yayınlara Karşı Korunma Hakkı*. I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Alpar, R. (2016). *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Altan, H. (2015). *Üniversite Öğrencisi Gençlere Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Yapılan Eğitimin Bilgi ve Farkındalıklarına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Altıparmak, S. (2013). Annelerden Alınan Bilgilerle Çocuk İstismarı ve Etkileyen Etkenler. *Anatolian Journal of Psychiatry*, (14), 354-361.

Arslan F, Erkol Zz. (2021). *Türkiye’de Çocuk İzlem Merkezleri ve Üniversite Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezleri*. Çocuk İstismarı ve İhmali. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.

Arslan, R. (2016). Çocukluk Dönemi Duygusal İstismarı ile Depresyon Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Aracı Rolüne İlişkin Bir Gözden Geçirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 202-210.

Atalay, G. E. (2019). Sosyal Medya ve Çocuk: “Babishko Family Fun Tv” İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, (1), 179-202.

Atay, M. (2007). *Çocukluk Döneminde Gelişim*. (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Austin, A., Herrick, H., Proescholdbell, S. (2016). Adverse Childhood Experiences Related to Poor Adult Health Among Lesbian, Gay and Bisexual Individuals. *American Journal of Public Health*, 106(2): 314-20.

Austin, A., Herrick, H., Proescholdbell, S., Simmons, J. (2016b). ‘Disability and Exposure to High Levels of Adverse Childhood Experiences: Effect on Health and Risk Behavior. *North Carolina Medical Journal*, 77(1): 30-6.

Aydemir, İ., Yurtkulu, F. (2012). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarla Mücadelede: Çocuk İzlem Merkezi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 153-165.

Aydın, İ. (2018). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Çocuk İşçiliği. *İş ve Hayat Dergisi*, 4 (7), 65-81.

Aydın, İ. (2019). *Türkiye’de Çocuk İstismarı, Çocuk İstismarını Önleyici Sosyal Politikalar ve Diyarbakır Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Bağla, A., Arıkan, M., Kılı, R. Ö., Orulluoğlu, F., Kuyucu, Ş., Özkan, M., Öngü, B., Özdemir, T., Gerger, A. S., Baykan, A. Y., Tutar, E. F., Korkmaz, D., Ursavaş, S., Sümbüloğlu, V., Soran, Ö. (2017). Sağlık Çalışanları, Öğretmenler ve Üniversite 1.Sınıf Öğrencilerinin Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-10.

Bahadır V. (2018). *Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Uzmanlık Öğrencilerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkında Bilgi, Tutum ve Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi ile Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kocaeli.

Bahar, G. Savaş, H. Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12), 52-65.

Ballı, Ö. (2010). *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesine Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Beter, Ö. (2010). *Türkiye ve İngiltere’de Çocuk Koruma Sistemleri*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Beyazıt, U., Ayhan, A.B. (2015). Türkiye’de Yapılmış Çocuğun Mağdur Olduğu Cinsel İstismar Olgularını Konu Alan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi. *International Journal of Social Science*, 31: 443-53.

Bozgun, K., Pekdoğan, S. (2018). Öğretmenlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443.

Bushman, Bj., Rowell Huesmann, L. (2006). Short-Term and Long-Term Effects of Violent Media on Aggression in Children and Adults. *Arch Pediatr Adolesc Med.*, 160(4), 348-352

Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SSPS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi.

Can, A. (2019). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.

Canfield, M., Radcliffe, P., Marlow, S., Boreham, M., Gilchrist, G. (2017). Maternal Substance Use and Child Protection: A Rapid Evidence Assessment of Factors Associated With Loss of Child Care. *Child Abuse & Neglect the International Journal*, 70, 11–27.

Celiloğlu, B. (2018). *Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalık Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları ile Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Konya.

Chang, W.L., Huang, Y.T., Feng, J.Y., Lu, T.H. (2012). Incidence of Hospitalization Due to Child Maltreatment in Taiwan, 1996-2007: A Nationwide Population-Based Study. *Child Abuse & Neglect*, 36(2): 135-41.

Christakis, D. A., Zimmerman, F. J. (2007). Violent Television Viewing During Preschool Is Associated With Antisocial Behavior During School Age. *Pediatrics*, 120(5), 993-999.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. New York: Routledge.

Crosson-Tower, C. (2003). *The Role Of Educators in Preventing and Responding to Child Abuse and Neglect*. Fairfax, Va: Caliber Associates.

Çakır, Ö. (2021). *Annelerin Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılarının Ebeveynlik Tutumlarına Etkisinde Duygusal Zekalarının Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Çakmak C, Çapar H, Konca M, Korku C. (2017). Bir Halk Sağlığı Sorunu Olarak Çocuklara Yönelik Şiddet: Gazete Haberleri Üzerinden Bir Araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13): 85-101.

Çakmak S, Aydoğan S, Tamam L. (2018). Ebeveynlerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısı ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. 54. *Ulusal Psikiyatri Kongresi, Türkiye Psikiyatri Derneği*, İzmir.

Çalışkan, M. (2019). Toplum ve Suç Araştırmalarında Sınırları Aşan Bir Sorun “Çevrimiçi Çocuk İstismarı”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (61), 122-131. Erişim Adresi:

<https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Dpusbe/Issue/47035/527177>

Çetin A., Ünsal S., Hekimoğlu E. (2021) 2018-2019 Öğretim Yılında Güncellenen Öğretmen Yetiştirme Lisans Programının İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 337-358.

Çetin, K., Altınar, H. (2019). Cinsel İstismara Uğramış Çocukların Sosyodemografik Değerlendirilmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2) , 135-147.

Çocuk Hakları Sözleşme, (2015). Erişim Adresi: <https://www.unicefturk.org/ÇocukhaklarıSözleşme> 23.09.22’de erişilmiştir.

Demir, H. (2012). *Edirne İli Aile Sağlığı Merkezlerinde Görevli Hekimlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkında Bilgi, Farkındalık ve Tutumlarının Belirlenmesi*, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Edirne.

Dereobalı, N., Çırak Karadağ & Sönmez, S. (2013). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı, İhmali, Şiddet ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14 (1), 50-66.

Derman O. (2014). *Çocuk İstismarına ve İhmaline Yaklaşım Temel Bilgiler*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Dilsiz, H. ve Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmali Konusunda Bilgi ve Risk Tanıma Düzeylerinin Tespit Edilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi*, 1, 678-694.

Doğan A. (2019). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Belirti ve Riskleri Konusunda Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Doğan, Ö. (2009). *Cinsel İstismara Uğrayan Ergenlerde Bireysel, Ailesel ve İstismara Ait Özelliklerin Tanımlanarak, İstismara Uğrama ve Psikiyatrik Bozukluk Oluşumu Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Kontrollü Bir Çalışma*. Uzmanlık Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Doğanlı, B., Karaörs, G. (2017). Çocuk İstismarı ve Sosyal Devlet Kapsamında Çocuk. *Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 2(7).

Dönmez, Y. E., Soylu, N., Özcan, Ö. Ö., Yüksel, T., Demir, A. Ç., Bayhan, P. Ç., Ekdal, S. (2011). *Çocuğun Fiziksel İstismarı: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Ankara.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (2002). *World Report On Violence And Health*. 57- 87.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (2019). *Violence Against Children*. Erişim adresi:https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/activities/child_mal_treatment/en/ 12.12.22'de erişildi

Erdoğan, Y. (2019). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Algıları*. Yüksel Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Ergündüz, Z. (2010). *Çocuk Suçluluğunda Çocuk İstismarı Olgularının Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. İstanbul.

Erken, S. ve Toran, M. (2004). Alt SED Annelerin Çocuklarını Kabul ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi (Diyarbakır İli Örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 91-97.

Erol, D. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıklar: Eskişehir İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Ersanlı K, Yılmaz M, Özcan K. (2013). Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (ADİÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1): 147-164.
- Farran, B. (2004). Predictors of Academic Procrastination College Students. Unpublished Doctoral Dissertation. Fordham University. ABD.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W., Onur, B., & Dönmez, A. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. İstanbul: Imge Kitabevi.
- George, D., Mallery, P. (2016). *Frequencies*. In *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step* (pp. 115-125). Routledge.
- Goldman, J. D. (2005). Student Teachers' Learning About Child Sexual Abuse Strategies For Primary School: An Exploratory Study of Surface and Deep Learning. *Sex Education*, 5(1), 79-92.
- Goldman, J. D. (2007). Primary School Student-Teachers' Knowledge and Understandings of Child Sexual Abuse and its Mandatory Reporting. *International Journal of Educational Research*, 46(6), 368-381.
- Göç ve İnsani Yardım Vakfı. (2020). *İnternet Medyası Çocuk Hak İhlali İzleme Raporu*. Diyarbakır: Giyav.
- Gölge, Z.B., Hamzaoglu, N., Turk, B. (2012). Assesment of Medical Staff Awareness About Child Abuse and Neglect. *J For Med*, 26(2): 86-96.
- Hergüner, S. (2011). *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Hinson, J., Fossey, R. (2000). Child Abuse: What Teachers in The '90s Know, Think, and Do. *Journal of Education For Students Placed At Risk*, 5(3), 251-266,
- İrevül, G. (2016). *22-30 Yaş Arası Genç Yetişkinlerde Çocukluk Çağı İstismarının Madde Kullanımına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

James, D.J., Lawlor, M., Courtney, P., Flynn, A., Henry, B., & Murphy, N. (2008). Bullying Behaviour in Secondary Schools: What Roles Do Teachers Play? *Child Abuse Review*, 17(3), 160-173. Doi:10.1002/Car.1025

Kalaycı Ş. (2014) *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kamiloğlu, M. (2018). *Ankara İlinde Görev Yapan Aile Hekimliği Asistanlarının Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi Düzeyi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara.

Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Hastalıkları ve Sağlığı Dergisi*, 47(2), 140-151.

Karakaya, İ. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. A. Tanrıöğen (Edt.) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı.

Karakoç, F. (2017). *Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Karanis, A. (2016). *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Karataş, Z., (2018). Çocukların Cinsel İstismardan Korunmasında Çocuk Adalet Sisteminin Önleyici Fonksiyonu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 131-147.

Kefeli H. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışları İle Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kenny M. C. (2004). Teachers' Attitudes Toward and Knowledge of Child Maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 28(12), 1311-1319.

Kınay, G. E. (2020). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmali ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi (Bitlis İl Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Kocaer Ü. (2006). *Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Koçak, U., Alpaslan, Ah. (2015). Psychiatric Disorders and Sociodemographic Characteristics of Sexually Abused Children and Adolescents. *Bull Leg Med*, 20(1): 27-3.

Korkmazlar Oral, Ü., Engin, P., & Büyükyazıcı, Z. (2010). *Türkiye Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor*. Erişim adresi: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocukistismari-raporu-tr.pdf> 20.11.2021’de erişilmiştir.

Kuğuoğlu, S. (2004). *Çocuk İstismarı ve İhmali*. İstanbul: Yüce Yayım

Kürklü A. (2011). *Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.

Livny, K.A., Katz, C. (2016). Schools, Families, and The Prevention of Child Maltreatment: Lessons That Can Be Learned From a Literature Review. *Trauma, Violence, & Abuse*. Doi:10.1177/1524838016650186

Mckee, B. E. Ve Dillenburger, K. (2009). Child Abuse aNeglect: Training Needs of Student Teachers. *International Journal of Educational Research*, 48, 320-330

Metinyurt, H.A.I., Sarı, H.Y. (2016). Sağlık Çalışanlarının Çocuk İhmali ve İstismarını Tanıma Düzeyleri. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(1): 101-21.

Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Okyay, Ö. ve Erol Sahillioğlu, D. (2009). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmali Üzerine Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 755- 771.

Onat, G., Dinç, H., Günaydın, S. ve Uğurlu, F. (2015). Çocukluk Döneminde Yaşanan İhmal veya İstismarın Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3 (1), 9-15. Doi:10.17681/Hsp.61140.

Ovayolu, N., Uçan, Ö., Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2 (4), 13-22.

Özdamar, K. (2015). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-1*. Eskişehir: Nisan Kitabevi Yayınları.

Özdemir, E. (2012). *Çocuk İstismarı Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, G., Cesur, G., Ünal, G., Sezerol, M. ve Malkoç, G. (2018). İstanbul İli Örnekleminde Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergenlerin Sosyodemografik ve Klinik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 25 (2), 141-158.

Özgen, H. (2017). *Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Ebeveyn Tutumları Üzerindeki Yordayıcılığı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öztürk, M. (2011). *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Özyürek, A., Çetin, A., Yıldırım, R. (2018). Aile Hekimi ve Öğretmenlerin Çocuk İhmal Ve İstismarı Konusundaki Görüş Ve Tutumları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (1): 436-53.

Page, R.M., & Page, T.S. (2011). *Promoting Health And Emotional Well-Being in Your Classroom*. (5th. Edt.). USA: Jones and Bartlett Publishers.

Pala, B. (2011). *Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi. Eskişehir.

Pala, M., Ünalacak, M., Ünlüoğlu, İ. (2011). Çocuklara Kötü Muamele: İstismar ve İhmal. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(1): 121-127.

Pehlivan, G. T. (2016). *Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bu Konuda Verilen Planlı Eğitimin Etkinliğinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Pişi, D. (2013). İstismar ve İhmal Uğrayan Çocukların Psiko-Sosyal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Konya

Polat, O. (1999). Tıbbi Açıdan Çocuk Hakları ve Çocuk İstismarı. Cumhuriyet ve Çocuk II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri. Ankara: *Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları*, 157-533.

Polat, O. (2000). *1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Umut Matbaası.

Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.

Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Polat, O. (2012). Çocuk İstismarı Nedir? Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi. Erişim adresi: <http://www.Adlitip.Org/Cocuk-İstismari-Nedir/> 15.11.2020’de Erişildi.

Polat, O., Topuzoğlu, A., Gezer, T. (2008). *100 Soruda “Csüs ve Cinsel İstismar” Rehberi*. İstanbul: Sokak Çocukları Rehabilitasyon Derneği.

Sağır, M. (2013). *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Sağır, M. Ve Gözler, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-102.

Sanderson, C. (2004). *The Seduction of Children: Empowering Parents and Teachers To Protect Children From Child Sexual Abuse*. Uk: Jessica Kingsley Publishers.

Sarı, H. Y., Ardahan, E., & Öztornacı, B. Ö. (2016). Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Son 10 Yılda Yapılan Sistemik Derlemeler. *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 15(6).

Serin, H. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında Mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1005-1031.

Shumba, A. (2011). Student Teachers' Perceptions of the Nature, Extent and Causes of Child Abuse By Teachers in Zimbabwean Secondary Schools. *Journal of Social Sciences*, 28(3), 169-179.

Siyez, D. M. (2003). *Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Algıları ile Depresyon ve Kaygı Düzeylerini Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Soyer, C. (2017). İstismar ve İhmal Edilen Öğrencilerin İlkokul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı Durum Çalışması. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 6(4): 39-61.

Sönmez, S. ve Bektaş, Ö. (2006). Okulöncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmalini İçeren Küçük Öyküler Üzerine Görüş ve Tutumları. Uluslararası Katılımlı Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Okulöncesi Eğitiminin Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, Kıbrıs.

Strasburger, Vc., Jordan, Ab., Donnerstein, E. (2010). Health Effects of Media on Children and Adolescents. *Pediatrics*, 125 (4) 756-767.

Sürsavur, L., Demirel, M. (2018). *Okullarda Çocuk İhmal ve İstismarı*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 63-73.

Şahin, F. (2002). Çocuk İhmali: Tanı ve Tedavide Hekimler için İpuçları. *Klinik Pediatri*, 1(3), 103- 106.

Şahin, F. (2006). *Çocuk İstismarının Tanımı, Epidemolojisi ve Multidisipliner Takım Yaklaşımının Önemi. Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım*. Ankara Üniversitesi Basımevi.

Şahin, F., Beyazova, U. (2001). Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, (151), 90-94.

Şehirli, Y. A., Ergin, A. Z. (2017). Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları. *Balkan Eğitim Araştırmaları*, 101-112.

T.C. Resmî Gazete 28050 Sayılı Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi, 2011. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110910-4-1.pdf> 20.11.2022’de erişildi.

T.C. Resmî Gazete 28050 Sayılı Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi, 2011. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110910-4-1.pdf> 10.05.2022’de erişildi.

T.C. Resmî Gazete, 28431 Sayılı Çocuk İzlem Merkezi (Çim) İle İlgili Başbakanlık Genelgesi (2012/20), 2012. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121004-5.htm> 18.10.2022’de erişildi.

T.C. Resmî Gazete, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> 08.05.2022’de erişildi.

Tahiroğlu, A. Y., Çelik, G. G., Bahalı, K., Avcı, A. (2010). Medyanın Çocuk ve Gençler Üzerine Olumsuz Etkileri; Şiddet Eğilimi ve İnternet Bağımlılığı. *In Yeni Symposium*, 48(1), 19-30.

Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.

Taş, A. (2017). *Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Taşçı, A. (2017). *Cinsiyet Eğitimi*. İstanbul: Betim Kitaplığı.

Tezbaşaran, A. (2008). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Tezdiğ, C. C. (2017). *Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.

Topçu, S. (2009). *Silinmeyen İzler. (Çocuk, Genç ve Engellilerin İhmali)*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Toros, K., Tiirik, R. (2016). Preschool Teachers' Perceptions About and Experience with Child Abuse and Neglect. *Early Childhood Education Journal*, 44(1), 21- 30.

Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Turhan, E., Sangün, Ö. ve İnandı, T. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi. *Türk Tabipleri Birliği Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (Sted)*, 15(1): 153-157.

Turla A. (2002). Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularında Tıbbi Yaklaşım. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 19(4): 291-300.

Türker, G. (2017). *Aile Hekimleri, Hemşire ve Ebelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Farkındalık Düzeyleri: Burdur Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Türkiye İstatistik Kurumu (2015). *İstatistiklerle Çocuk 2014*. Ankara. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/> 20.08.2021’de erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu (2019). *İstatistiklerle Çocuk 2018*. Ankara. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/> 28.08.2021’de erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu (2020). “*Güvenlik Birimini Gelen veya Getirilen Çocukların İstatistikleri: 2014-2017*”. Ankara. Erişim Adresi: www.tuik.gov.tr 18.09.2022’de erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu (2020). *İstatistiklerle Çocuk 2019*. Ankara. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/> 10.09.2021’de erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *İstatistiklerle Çocuk 2020*. Ankara. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/> 15.08.2021’de erişildi.

Uğurlu, Z., & Aksoy Gülsen, İ. (2014). Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-24

Ulusoy, A., & Bostancı, M. (2014). Çocuklarda Sosyal Medya Kullanımı ve Ebeveyn Rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 28(1), 559-572.

Uncu, F. (2013). *Elâzığ İlinde Görev Yapan Sağlık Çalışanlarının Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Farkındalık Düzeyleri ve Bu Durumu Etkileyen Faktörler*. Doktora Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.

UNICEF. (2007). *Çocuklara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması, Parlamenterler İçin El Kitabı*. Fransa.

UNICEF. (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor*. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları.

UNICEF. (2015). *Toward A World Free From Violence: Global Survey on Violence Against Children*. New York: Unicef, Office of The Special Representative of The Secretary-General on Violence Against Children.

UNICEF. (2017). Tamdık Bir Yüz: Çocukların ve Ergenlerin Yaşamında Şiddet. Erişim adresi: <https://www.unicefturk.org> 12.11.22’de erişildi

Uysal A, Özsoy S. (2003). Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Üzerine Görüş ve Tutumları. *Çocuk Forumu Dergisi*, 6(2): 44.

Uysal Bayrak, H. (2019). Çocuk İstismarı Hakkında Öğretmen Adayları ile Metaforik Bir Değerlendirme: Niğde İli Örneği. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 929- 957.

Uysal Bayrak, H. (2019). Ebeveynlerin Gözünden Çocuk İstismarı: Metaforik Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30(2), 376-389.

Uysal, A. (1998). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılamada Hemşire ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Üstündağ, A., Şenol, F. ve Mağden D. (2015). Ebeveynler Çocuk İstismarına Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bilinçlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2): 212-227.

Walsh, K., & Farrell, A. (2008). Identifying And Evaluating Teachers’ Knowledge in Relation to Child Abuse and Neglect: A Qualitative Study with Australian Early Childhood Teachers. *Teaching and Teacher Education*, 24(3), 585-600.

Webster, S. W., O’Toole, R., O’Toole, A. W. & Lucal, B. (2005). Overreporting and Underreporting of Child Abuse: Teachers’ Use of Professional Discretion. *Child Abuse & Neglect*, 29, 1281-1296

Wurtele, S.K., & Kenny, M.C. (2010). Partnering with Parents to Prevent Childhood Sexual Abuse. *Child Abuse Review*, 19(2), 130-152. Doi:10.1002/Car.1112

Yalçın, N. (2011). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Yalçın, H, Koçak, N. ve Duman, G. (2014). Anne Babaların Çocuk İstismarıyla İlgili Tutumlarının İncelenmesi. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1): 137-143.

Yanowitz, K. L., Monte, E., & Tribble, J. R. (2003). Teachers’ Beliefs About The Effects of Child Abuse. *Child Abuse & Neglect*, 27(5), 483-488.

Yetiş O. (2017). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Risk Faktörleri ve Çocukların Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri. *Civil Academy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 63-79.

Yılmaz, B. (2015). *Bir Hastanede Çalışan Hemşirelerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Bilgi ve Yaklaşımlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara

Yılmaz, G. (2009). *Cinsel İstismara Uğramış ve Uğramamış 6-12 Yaş Grubundaki Çocukların Aile Resmi Çizimleri, Davranış Sorunları ve Ailelerin İşlevsel Özelliklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Yılmaz, G., İşiten, N., Ertan, Ü., ve Öner, A. (2003). Bir Çocuk İstismarı Vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46(4), 295-298.

Yolcu H. (2008). İstismara Uğramış Çocuğa Eğitim Ortamında Yaklaşım: Rehber Öğretmenin Rolü. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7(25): 62-92.

Yolcuoğlu, İ. G. (2011). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(8).

Yüksel, F, Merkezleri, İ, Keser, N, Odabaş, E, Kars, G, Yurtkulu, F, Daşkafa, F, Arslan, F, ve Cayrat, E. (2013). Çocuk İstismarı ve Çocuk İzlem Merkezleri. *Tıbbi*

Sosyal Hizmet Dergisi, (2), 18-22. Erişim Adresi:
<https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Tshd/Issue/52278/684019>

EK 1.

Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı, bu çalışma; Trakya Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi programında Doç. Dr. Zülfiye Gül ERCAN danışmanlığında yürütülen bir yüksek lisans tezidir. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. İsim ve kimlik bilgilerinize ilişkin hususlar sizlerden istenmemektedir. Ankete katılımda gönüllülük esastır. Elde edilen bilgiler; “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi” isimli Yüksek Lisans tezinde kullanılacağından sorulara verilen cevapların doğruluğu önem taşımaktadır. Lütfen size yöneltilen ifadeleri okuyarak sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. Katılımınız için teşekkür ederim.

Fethiye SÜZAN

T.Ü. Yüksek Lisans Öğrencisi

Yaşınız ?

() 18-24 () 25-30 () 30-35 () 36 ve üzeri

1. Cinsiyetiniz? Erkek () Kadın ()

2. Uyruğunuz? TC() KKTC () Diğer ()

3. Yaşadığınız bölge ? İl () İlçe () Köy ()

.

.

.

EK 2.

Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği
Örnek Maddeleri

İFADELER	Çok Doğru	Oldukça Doğru	Kararsızım	Pek Doğru Değil	Hiç Doğru Değil
Bu anketlerde elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Çocuk istismar ve ihmali konusu ile ilgili aşağıdaki ifadelerden her birini okuduktan sonra size uygun gelen seçeneğe ait kutucuğun içine "X" işareti koyunuz. Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz.					
1.Çocuğun gövde, sırt, kalça ve uyluklarından farklı boyutlarda sıyrık, ekimoz (morluk) ve parmak bası izleri fiziksel istismarın belirtileridir.					
14. Çocuğun yürüme, oturma gibi genel, davranışlarına bakarak cinsel istismardan şüphelenmek mümkün değildir.					
39. İstismar ve İhmale uğramış çocuklarda sıklıkla okul öncesi konuşma gecikmesine rastlanır.					

Ek 3:

ÖLÇEĞİN KULLANIMINA İLİŞKİN ALINAN İZİN

Ölçek İzin Formu

Gelen kutusu

fethiye süzan 15 Ara 2020

Merhaba Aynur Hocam,

Edirne Trakya Üniversitesi , Temel Eğitim Ana Bilim Dalı , Okul Öncesi Bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Yapmış olduğunuz akademik çalışmalarınız ilgimi çekti hocam. Tez çalışmamda bana da yol göstermesi açısından Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanınması Ölçeğinizi kullanmama izin vererek ölçeğinizi gönderebilir misiniz?

Teşekkür ederim. Sağlıklı günler dilerim.

İLETİNİN TAMAMINI GÖSTER

aynur uysal toraman 15 Ara 2020

alıcı: fethiye ✓

Sevgili Fethiye,
Ekte sana bahsettiğim belgeyi gönderiyorum.
Doldurarak bana göndermen doğrultusunda izin sürecini başlatmış olacağız.

Prof. Dr. Aynur UYSAL TORAMAN
Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi
Dekan Yardımcısı
Halk Sağlığı Hemşireliği AD. Başkanı
Bornova/İZMİR

aynur uysal toraman 15 Ara 2020

alıcı: fethiye v

Sevgili Fethiye,
Ölçek kullanım iznin ekte yer almaktadır.

Kolaylıklar dilerim.

Prof. Dr. Aynur UYSAL TORAMAN

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Dekan Yardımcısı

Halk Sağlığı Hemşireliği AD. Başkanı

Bornova/İZMİR

Kimden: "fethiye süzan"

Kime: "aynur uysal toraman"

Gönderilenler: 15 Aralık Salı 2020 15:56:55

Konu: Ynt: Ölçek İzin Formu

...

ölçek kullanım
izin yazısı (FET...

PDF

EK 4

ETİK KURUL İZİN KARARI

Evrak Tarih Sayısı: 27.05.2021-62137

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-29563864-050.04.04-62137
Konu : Kararlar

27.05.2021

Sayın Doç. Dr. Zülfiye Gül ERCAN

Danışmanlığını yaptığınız, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fethiye SÜZAN'ın araştırması ile ilgili yapmış olduğunuz başvuru, Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 26.05.2021 tarihli toplantısında alınan 05/37 numaralı kararı ile uygun görülmüştür.
Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Ayhan GENÇLER
Başkan

Ek: Etik Kurul Kararı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSEL86AZ2K* Pin Kodu : 02662

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/trakya-universitesi-ebys>

Adres : Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Balkan Yerleşkesi 22030 Edirne

Telefon : 2842234004 Faks : 2842234203

e-Posta: ozelkalem@trakya.edu.tr Web: <http://www.trakya.edu.tr/>Kep Adresi : trakyauni@hs01.kep.tr

Bilgi için : Ceyda DURSUN

Unvanı : Sekreter

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK
KURULU

Oturum Sayısı: 2021/05
KARAR NO: 2021.05.37

Karar Tarihi: 26.05.2021

Akademik Danışmanlığını Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. Zülfiye Gül ERCAN'ın yaptığı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fethiye SÜZAN tarafından, Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nda değerlendirilmek üzere gönderilen "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İhlal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı araştırma dosyası incelenmiştir. Araştırmanın; gerçekleştirilmesinde etik bilimsel standartlar açısından sakınca bulunmadığına mevcudun oy birliği / oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Aykan GENÇLER

Başkan

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Prof. Dr. Rıdvan CANIM
Üye
Edebiyat Fakültesi

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Prof. Ahmet Hamdi ZAFER
Üye
Devlet Konservatuvarı

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Prof. Meliha MÜZÜN
Üye

Güzel Sanatlar Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Prof. Dr. Cem ÇUHADAR
Üye

Eğitim Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Gökhan ILGAZ
Üye

Roman Dili ve Kültürü Arş.Enst.
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Ahmet Emre DAĞTAŞOĞLU
Üye

İlahiyat Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Esma ~~AYHAN~~ AYANLAR

Üye

Mimarlık Fakültesi

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yokToplantı Katılım ☒Evet ☐hayırDoç. Dr. ~~Zinre~~ ATILGAN

Üye

Proje Koordinasyon Uyg.ve Arş.Merk.

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yokToplantı Katılım ☒Evet ☐hayır

Doç. Dr. Hakkı Mevlüt ÖZCAN

Üye

Kariyer Uygulama ve Araştırma Merkezi

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yokToplantı Katılım ☒Evet ☐hayır

Dr. Öğr. Üyesi Levent DOĞAN

Üye

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yokToplantı Katılım ☐Evet ☒hayırDr. Öğr. Üyesi ~~Avşegül~~ KILIÇ

Üye

Balkan Araştırma Enstitüsü

Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yokToplantı Katılım ☒Evet ☐hayır